

HRVATSKI

ALTERNATIVNA OBITELJSKA SKRB

ALFACA

Priručnik za stručnjake koji rade s udomiteljskim obiteljima i s djecom bez pratnje koja žive u udomiteljskim obiteljima

ALTERNATIVNA OBITELJSKA SKRB

ALFACA

Priručnik za stručnjake koje radi s udomiteljskim obiteljima i s djecom bez pratnje koja žive u udomiteljskim obiteljima

© Nidos, Danish Red Cross, Jugendhilfe Süd-Niedersachsen, Minor-Ndako, Organization for Aid to Refugees, August 2016

Nakladnik: Nidos, Maliebaan 99, 3581 CH Utrecht, The Netherlands

Autori: Marjan Schippers, Peter van de Pol and Liedewij de Ruijter de Wildt (Nidos),

Kerstin Thys (Minor-Ndako), Marie Krogshøj Larsen (Danski Crveni križ),

Zima Massoumi (Jugendhilfe Süd-Niedersachsen) and Martin Rozumek (Organizacija za pomoć izbjeglicama).

Lektura: Mandy Savage

Layout/Design: BakOS DESIGN

SADRŽAJ

UVOD

0.1 O ČEMU GOVORI OVAJ PRIRUČNIK.....	9
0.2 OBITELJSKI OBLIK SKRBI: PRAVNI OKVIR.....	11
0.2.1 Instrumenti UN-a.....	11
0.2.2 Zakonodavstvo EU.....	15
0.2.3 Politika EU.....	17
0.3 OBITELJSKI OBLIK SKRBI U ODNOSU NA DRUGE OBLIKE PRIHVATA.....	18
0.4. KAKO SE MOŽE ORGANIZIRATI OBITELJSKI OBLIK SKRBI.....	21
0.5 POJMOVI.....	22
0.6. PREGLED DOSTUPNOSTI UDOMITELJSKE SKRBI ZA DJECU BEZ PRATNJE	24
U EUROPSKIM ZEMLJAMA	

MODUL 1

1.1. OPĆA NAOBRAZBA ZA RAD S CILJNOM GRUPOM I NJIHOVA POSEBNA SITUACIJA.....	28
1.1.1. Uvod.....	28
1.1.2 Osnovne informacije o djeci bez pratnje.....	29
1.1.3 Razvoj djece bez pratnje.....	30
1.1.4 Psihička dobrobit.....	33
1.1.5 Sigurnosni rizici.....	35
1.2 RAD U INTERKULTURALNOM OKRUŽENJU.....	37
1.2.1 Uvod.....	37
1.2.1 Kulturalno osjetljiva komunikacija.....	37
1.2.3 Kulturalni kontekst djeteta bez pratnje.....	38
1.2.4 Posebne teme povezane s kulturalnim razlikama u situaciji djece bez pratnje	42
1.2.5 Specifične teme povezane s kulturalnim razlikama u riziku od zlostavljanja djece	43
uključujući djecu bez pratnje	
1.3 POTREBA ZA VOĐENJEM.....	47
1.3.1 Uvod.....	47
1.3.2 Osnovne potrebe djece bez pratnje poslije izbjeglištva.....	47
1.3.3 Jačanje zaštitnih čimbenika djece bez pratnje.....	50
1.3.4 Upute za ponovno spajanje obitelji.....	52
1.3.5 Samostalnost u 18-oj.....	53
1.3.6 Smjernice o ishodu: povratak ili integracija.....	54

1.4. OSNAŽIVANJE DJETETA BEZ PRATNJE.....	57
1.4.1 Uvod.....	57
1.4.2 Promicanje otpornosti.....	57
1.4.3 Uključivanje obiteljske mreže	

MODUL 2

2.1 UVOD	62
2.1.1 Prihvat u obitelji.....	62
2.1.1 Smještaj u etničke ili autohtone obitelji?.....	63
2.2 REGRUTIRANJE OBITELJI.....	65
2.2.1 Uvod.....	65
2.2.2 Kako regrutirati.....	65
2.2.3 Koje obitelji regrutirati: važna obilježja udomiteljskih obitelji.....	70
2.3. PROCJENA OBITELJI.....	73
2.3.1 Uvod.....	73
2.3.2 Koga i kada procjenjivati.....	73
2.3.3 Kako procjenjivati.....	76
2.4. UPARIVANJE I SMJEŠTAJ.....	78
2.4.1 Uvod.....	78
2.4.2 Uparivanje.....	79
2.4.3 Smještaj.....	84

LITERATURA

91

DODATAK 1

NIZOZEMSKI INSTRUMENT ZA PROCJENU UDOMITELJSKIH OBITELJI.....	94
1. dio: Popis pitanja koja treba postaviti.....	94
2. dio: Trenutačna odluka.....	94
Zaključak.....	101

DODATAK 2

NIDOS-ov OBRAZAC ZA UPARIVANJE DJETETA I OBITELJI.....	102

DODATAK 3

OSOBA U PRATNJI U DANSKOJ – INTERVJU ZA PROCJENU111

DODATAK 4

STANDARD ZA NADZOR PRIVATNOG SMJEŠTAJA DJECE BEZ.....114
PRATNJE TRAŽITELJA AZILA

0

UVOD

0.1 O ČEMU GOVORI OVAJ PRIRUČNIK

Ovaj priručnik razvijen je za stručnjake koji rade s udomiteljskim obiteljima i djecom bez pratnje koja žive s njima. Može poslužiti praktičarima različitih profila, ovisno o zemlji u kojoj rade i tamošnjem sustavu skrbi o djeci. Stoga priručnik mogu koristiti skrbnici (profesionalci, poluprofesionalci ili volonteri), socijalni radnici, mentori, stručnjaci u prihvatnim ustanovama, stručnjaci za ponašajno područje, psiholozi i svi stručnjaci odgovorni za prihvat djece bez pratnje u obitelji.

Priručnik je dio obuke “Alternativna obiteljska skrb” (ALFACA), koja obuhvaća i e-učenje. PDF verzija ovoga priručnika i e-učenja, kao i literatura, alati i drugi korisni podaci, dostupni su na mrežnoj stranici Europske mreže skrbničkih ustanova, ENGI, www.engi.eu.

Priručnik ALFACA sadrži sve temeljne informacije o radu s udomiteljskim obiteljima koje skrbe o djeci bez pratnje. Najvažniji alati nalaze se u njegovu dodatku, a ostali korisni alati mogu se naći na mrežnoj stranici. E-učenje daje korisniku priliku da vježba na informacijama iz priručnika. Oni koji žele produbiti znanje mogu potražiti i dodatnu literaturu ponuđenu na mrežnoj stranici.

Pozadina

Trening “Alternativna obiteljska skrb” razvijen je kao dio projekta ALFACA 2015 - 2017, koji je sufinancirala Europska komisija, a koordinirao NIDOS (Nizozemska) i njegovi partneri Jugendhilfe Süd-Niedersachsen Pomoć mladima južnog Niesersachsena (JSN, Njemačka), Organizacija za pomoć (OPU, Češka Republika), Danski Crveni križ (Danska), Minor-Ndako (Belgija) i Kija (Austrija).

NIDOS, JSN i Danski Crveni križ imaju najviše iskustva smještaja u obitelji. Minor-Ndako i Kija upravo su počeli primjenjivati takav način smještaja, a OPU zasad nema nikakvog iskustva, tek namjerava početi koristiti udomiteljske obitelji.

NIDOS i JSN nude i privremeni i dugoročni smještaj u obitelji. Obitelji koje u sustavu NIDOS-a uglavnom su istog etničkog podrijetla (i srodničke i nesrodničke), dok su u sustavu JSN-a uglavnom njemačke i tek neke etničke (nesrodničke) obitelji. Danski Crveni križ nudi smještaj samo u srodničkim udomiteljskim obiteljima.

Poticaj za razvijanje ovakve obuke potekao je od projekta “Prihvat i život u obiteljima” (RLF) koji se provodio 2013 - 2015¹. Tako je dobiven uvid u dotadašnja dostignuća i stanje u području prihvata u alternativnoj skrbi – preciznije, u, obiteljskom obliku skrbi – djece bez pratnje u zemljama članicama Europske unije, Norveškoj i Švicarskoj (vidi pregled u 0.6). Jedna od njegovih preporuka bila je razvijanje praktične obuke koja će pomoći skrbnicima, socijalnim radnicima i drugom osoblju koje radi s djecom bez pratnje da se osposobe za pružanje profesionalnog obiteljskog oblika skrbi.

¹ Sufinancirala EU uz koordinaciju Nidosa i partnera CHTB (VB) i SALAR (Švedska).

Rad na razini primjera pojedinog djeteta sličan je u različitim zemljama, što omogućuje bolju suradnju, razmjenu znanja i korisnih treninga te moguću dodanu vrijednost za sve uključene. Europski pružatelji usluga prihvata i skrbi iz različitih zemalja imaju mnogo toga za učenje jedni od drugih. Pružanje usluge smještaja u obiteljima za djecu bez pratnje ima mnogo sličnosti – sadržaj rada u praksi neznatno se razlikuje od zemlje do zemlje, ali se ovaj posao bitno razlikuje od istih usluga koje se nude drugim ciljnim skupinama. Stoga je dobrodošao koordinirani razvoj alata i izobrazbe za regrutiranje i procjenu prikladnih i voljnih obitelji, odgovarajuće uparivanje te podrška obitelji i djetetu za vrijeme smještaja u obitelj. To vrijedi i za obučavanje obitelji kako da skrbe o posebnoj grupi djece koja žive “između” kultura i pomognu im u suočavanju s gubicima i drugim traumatskim iskustvima. Ovo će poboljšati ponuđenu skrb i smanjiti neuspjehe tijekom smještaja.

Ovaj uvod daje stručnjacima koji rade s djecom bez pratnje informacije o pravnom okviru njihova prihvata i primjere iz iskustava s prihvatom ove ciljane skupine u obitelji. Cilj mu je objasniti opći kontekst prihvata u obitelji.

Modul 1 skreće pažnju na opći pristup u podršci djeci bez pratnje. Usredotočuje se na posebnu situaciju u kojoj su ova djeca i njihovu potrebu za vođenjem te na rad u interkulturalnoj okolini.

Mrežna stranica uključuje opširan materijal namijenjen u prvom redu specijaliziranim stručnjacima. Ovo je ciljani trening za one koji su zainteresirani za podršku djeci bez pratnje s teškoćama u osobnom razvoju.

Modul 2 nudi specifične informacije o regrutiranju, procjeni i uparivanju obitelji te o smještaju djeteta u udomiteljsku obitelj.

0.2 OBITELJSKI OBLIK SKRBI: PRAVNI OKVIR

Ovo poglavlje opisuje međunarodni pravni okvir prihvata djece bez pratnje. Naglašava prava, odgovornosti i minimalne standarde koji se moraju poštivati u skladu s instrumentima UN-a, zakonom EU i njenom politikom².

0.2.1. Instrumenti UN

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (20. studenoga 1989)

U preambuli Konvencije o pravima djeteta (CRC) uvrštena je i sljedeća izjava:

(Države stranke ove Konvencije su) "...Uvjerene da dijete, radi potpunoga i skladnog razvoja svoje osobnosti, treba rasti u obiteljskoj sredini, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja."

Prema članku 20 Konvencije, djeca koja su privremeno ili trajno lišena obiteljske sredine imaju pravo na posebnu zaštitu i pomoć države. Inače, alternativna skrb se može osigurati smještajem kod udomitelja, *kafalom* po islamskom zakonu, posvojenjem ili smještanjem u prikladne ustanove za skrb o djeci. Konvencija također propisuje obvezu da "države stranke" posvete dužnu pozornost kontinuitetu djetetova odgoja i njegovu etničkom, vjerskom, kulturnom i jezičnom podrijetlu.

Članak 22 određuje da djeca koja traže status izbjeglice i djeca izbjeglice moraju imati odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u ostvarivanju pripadajućih im prava. U slučajevima kad se roditeljima ili članovima obitelji ne može ući u trag, djetetu treba osigurati jednaku pomoć kakvu uživaju djeca koja su iz bilo kojeg razloga privremeno ili trajno lišena obiteljskog okruženja.

Provođenje Konvencije nadzire Odbor UN-a za prava djeteta. Neovisni stručnjaci daju opće komentare o odredbama Povelje. Najrelevantniji za smještaj djece bez pratnje su:

Odbor UN za prava djeteta, opći komentar br. 6 (2005) o postupanju s djecom bez pratnje i djecom odvojenom od obitelji izvan njihove zemlje podrijetla.

Komentar skreće pozornost na osjetljiv položaj djece bez pratnje djece i djece odvojene od roditelja i daje smjernice za zaštitu, skrb i postupanje s djecom bez pratnje.

U člancima 39-49 Komentar naglašava da se članci 20 i 22 mogu eksplicitno primijeniti na djecu bez pratnje. Nadalje, u članku 40 iznosi da pri izboru smještajnih mogućnosti treba "imati na umu posebnu ranjivost takvog djeteta koje je ne samo izgubilo vezu sa svojim obiteljskom sredinom, nego se našlo i izvan svoje zemlje podrijetla te njegovu dob i spol".

Članak 40 također postavlja sljedeće parametre prikladnog smještaja i uređivanje skrbi:

² Ovaj dioje izvorno pisao Nidos za izvješće o projektu RLF.

- Kao opće pravilo, djeca ne smiju biti lišena slobode.
- Promjene smještaja za djecu bez pratnje i djecu odvojenu od roditelja treba ograničiti do instance gdje je takva promjena u djetetovu najboljem interesu.
- Braća i sestre moraju ostati zajedno.
- Djetetu s kojim je došao ili već živi u zemlji azila odrasli rođak mora se dopustiti da bude s njima izuzev ukoliko to nije u djetetovu interesu. S obzirom na djetetovu posebnu osjetljivost, stručnjaci socijalne skrbi trebaju obavljati redovite procjene.
- Bez obzira na vrstu skrbi za djecu bez pratnje ili djecu odvojenu od roditelja kvalificirani stručnjaci moraju održavati redoviti nadzor i procjene kako bi se osiguralo djetetovo fizičko i psihosocijalno zdravlje.
- Države i druge organizacije moraju poduzeti mjere učinkovite zaštite prava djece bez pratnje i djece odvojene od roditelja, koja žive u posebnim kućanstvima (stambene zajednice, djeca koja žive u organiziranom stanovanju).
- Djecu treba stalno obavještavati o postupcima zbrinjavanja i njihovo mišljenje treba uzeti u obzir. Ovaj parametar se ponovno naglašava u članku 25 Općeg komentara.

Odbor UN-a za prava djeteta, opći komentar br. 14 (2013) o pravu djeteta da njegovi najbolji interesi moraju imati prednost (čl. 3. stavak 1)

Glavni cilj ovog općeg komentara je jačanje razumijevanja i primjene prava djece da se procijene njihovi najbolji interesi i uzmu kao prvi ili, u nekim slučajevima, najvažniji kriterij.

Posvemašnji mu je cilj promicanje stvarnih promjena u stavovima koje vode potpunom poštovanju djece kao nositelja prava (stavak 12). Odbor očekuje da će ovaj opći komentar utjecati na odluke svih koji se bave djecom, uključujući roditelje i pružatelje skrbi (stavak 10).

Sukladno ovom komentaru jedan od elemenata o kojemu pri procjeni djeteta treba voditi računa je djetetov identitet.

Članak 55 tvrdi da djeca nisu homogena skupina te stoga pri procjeni najboljeg interesa treba uzeti u obzir različitost. Djetetov identitet uključuje svojstva kao što su spol, spolna orijentacija, nacionalno podrijetlo, vjera i uvjerenja, kulturni identitet, osobnost. Iako djeca i mladi imaju slične osnovne potrebe, iskazivanje tih potreba ovisi o širokom rasponu osobnih, fizičkih, društvenih i kulturalnih aspekata, uključujući njihove razvojne sposobnosti. Pravo djeteta da sačuva svoj identitet zajamčeno je Konvencijom (članak 8) i valja ga imati na umu pri procjeni djetetovih najboljih interesa.

Članak 56 govori da bi, u odnosu na vjerski i kulturni identitet, naprimjer, pri razmatranju udomiteljstva ili drugačijeg smještaja djeteta, valjalo posvetiti dužnu pažnju poželjnosti kontinuiteta u djetetovu odgoju te njegovoj etničkoj, vjerskoj kulturalnoj i jezičnoj pozadini (članak 20 stavak 3) pa donositelji odluka moraju razmotriti taj posebni kontekst kad procjenjuju i određuju djetetove najbolje interese. Isto se odnosi i na slučajeve posvojenja, razdvajanja ili razvoda roditelja. Uzimanje u obzir djetetova najboljeg interesa podrazumijeva da djeca imaju pristup kulturi (po mogućnosti i jeziku) njihove zemlje podrijetla i roditelja, i mogućnost pristupa informacijama o njihovoj biološkoj obitelji, u skladu s legalnim i profesionalnim propisima dotične zemlje (v. članak 9, paragraph 4).

Još jedan važni element je očuvanje obiteljskog okruženja i održavanje veza.

Članak 59 navodi da je obitelj temeljna jedinica društva i prirodna okolina za rast i dobrobit njenih članova, osobito djece (preambula Konvencije). Pravo djeteta na život u obitelji zaštićeno je Konvencijom (članak 16). Pojam "obitelj" mora se tumačiti u širem smislu tako da uključuje biološke, posvojiteljske ili udomiteljske roditelje, ili, gdje je to moguće, članove proširene obitelji ili zajednice u skladu s lokalnim običajima (članak 5).

Smjernice UNHCR-a o određivanju djetetovih najboljih interesa (2008)

U skladu sa Smjernicama UNHCR-a o određivanju djetetovih najboljih interesa, u kontekstu privremene skrbi neophodno je razmotriti sljedeća pitanja:

1. Udomiteljstvo je prikladnije od institucionalne skrbi koju bi po mogućnosti trebalo izbjegavati.
2. Potrebno je koristiti postojeće sustave skrbi u zajednici ukoliko funkcioniraju zadovoljavajuće i ne izlažu dijete riziku.
3. Trebalo bi dati prednost skrbi u proširenoj obitelji. Ako takva skrb nije moguća ili prikladna, privremenu skrb treba pružiti u obiteljskom okruženju, osiguravajući zajednički smještaj braće i sestara.
4. Odluke ne treba graditi na hipotetskim mogućnostima boljih odnosa u budućnosti nego se oslanjati na provjerenu dosadašnju povijest odnosa.

Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi o djeci (2010)

Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi o djeci usvojila je Generalna skupština UN-a 2010. godine.

Njihova svrha proizlazi iz dodatka koji utvrđuje sljedeće:

1. Cilj ovih Smjernica je unaprijediti primjenu Konvencije o pravima djeteta i relevantnih odredbi drugih međunarodnih instrumenata koji se odnose na zaštitu i dobrobit djece koja su lišena roditeljske skrbi ili su u opasnosti da im se to dogodi.
2. U kontekstu ovih međunarodnih instrumenata i uzimajući u obzir razvoj znanja i iskustva u ovom području, Smjernice postavljaju poželjnu orijentaciju politike i prakse. Dizajnirane su za širenje i prenošenje među svim sektorima koji se izravno ili neizravno bave pitanjima alternativne skrbi, a naročito traže:
 - (a) da se podupru nastojanja da se djeca zadrže ili vrate na skrb svojim obiteljima ili, ako to ne uspije, da se pronađe drugo prikladno i trajno rješenje, uključujući posvajanje i kafalu po islamskog zakonu;
 - (b) da se osigura da se, dok se traže takva stalna rješenja ili u slučajevima kada nisu moguća ili nisu u najboljem interesu djeteta, pronađu i pruže najprikladniji oblici alternativne skrbi pod uvjetima koji promiču djetetov pun i skladan razvoj;
 - (c) da se pomažu i potiču vlade na bolje provođenje svojih odgovornosti i obveza u tom pogledu, imajući u vidu gospodarske, društvene i kulturne uvjete koji prevladavaju u svakoj državi; i

(d) da usmjeravaju mjere, odluke i aktivnosti svih koji se bave socijalnom zaštitom i dobrobiti djece u javnom i privatnom sektoru, uključujući civilno društvo.

Pod općim načelima i planovima alternativne skrbi u članku 21 naglašava se da korištenje institucionalne skrbi treba ograničiti na slučajeve gdje je takvo rješenje posebno prikladno, potrebno i konstruktivno kao najbolji interes pojedinog djeteta. Članak 22 utvrđuje da u skladu s prevladavajućim mišljenjem stručnjaka alternativnu skrb maloj djeci, pogotovo mlađoj od tri godine, valja pružati u obiteljskom okruženju. Iznimke od toga načela dopustive su radi sprečavanja razdvajanja braće i sestara ili u slučajevima potrebe hitnog ili unaprijed dogovorenog smještaja na vrlo ograničeno vrijeme u cilju što skorijeg spajanja obitelji ili druge prikladne dugotrajne skrbi kojom to rezultira.

Naposlijetku, prema članku 23, priznajući da se stambeno zbrinjavanje i obiteljska skrb međusobno nadopunjuju u zadovoljavanju potreba djece, umjesto velikih ustanova za stambeno zbrinjavanje (institucije), treba razvijati alternative u kontekstu sveobuhvatne strategije deinstitucionalizacije, s preciznim ciljevima, što će omogućiti njihovo postupno uklanjanje. U tu svrhu države bi trebale uspostaviti standarde skrbi kako bi osigurale kvalitetu i uvjete koji pridonose djetetovu razvoju, kao što je individualizirana skrb i skrb u malim skupinama, te evaluirati postojeće ustanove u odnosu na postavljene standarde. Odluke o uspostavljanju ili odobrenju uspostave novih ustanova za pružanje institucionalne skrbi, bilo javnih ili privatnih, trebaju u potpunosti uzeti u obzir cilj i strategiju deinstitucionalizacije.

Što se tiče obiteljskog oblika skrbi, vrijedi spomenuti članak 18 koji naglašava da se, priznavanjem činjenice da u većini zemalja o većini djece bez roditeljske skrbi neformalno brinu rođaci ili drugi, države bi trebale pronaći odgovarajuća sredstva, u skladu s ovim Smjernicama, kako bi im osigurala dobrobit i zaštitu u takvim neformalnim oblicima skrbi, uzimajući u obzir kulturne, ekonomske, rodne i vjerske razlike i praksi koje nisu u sukobu s pravima i najboljim interesima djeteta.

Prema članku 29(b) Smjernica alternativna skrb može se pružati kao:

- (i) Neformalna skrb: svaki privatni oblik koji se pruža u obiteljskom okruženju, pri čemu o djetetu brinu rođaci ili prijatelji (neformalna srodnička skrb) ili drugi ovisno o svojim mogućnostima, na inicijativu djeteta, njegovih roditelja ili druge osobe a da takav dogovor nije naručila upravna ili sudska vlast ili drugo ovlašteno tijelo;
- (ii) Formalna skrb: sva skrb u obiteljskom okruženju koju je naložilo mjerodavno upravno ili pravosudno tijelo i sva skrb u stambenom okruženju, uključujući i privatne ustanove, bez obzira je li ili nije rezultat administrativnih ili sudskih mjera.
- (iii) U skladu sa člankom 29(c), s obzirom na okolinu u kojoj se pruža, alternativna skrb može biti:
- (iv) Srodnička skrb: obiteljski oblik skrbi u djetetovoj proširenoj obitelji ili s bliskim obiteljskim prijateljima od ranije poznatima djetetu, formalne ili neformalne naravi;
- (v) Udomiteljska skrb: situacije u kojima je dijete za potrebe alternativne skrbi smješteno od strane mjerodavnih vlasti u kućanstvo obitelji, koja nije djetetova vlastita obitelj, koja je odabrana, kvalificirana, odobrena i nadzirana za pružanje takve skrbi;
- (vi) ostali oblici smještaja u obiteljski oblik skrbi ili smještaj nalik obiteljskomu;

(vii) Institucionalna skrb: pružanje skrbi u bilo kojem grupnom smještaju koji nije obiteljski, kao što su sigurna mjesta za hitne situacije, tranzitni centri u hitnim situacijama i sve druge kratkoročne i dugoročne potrebe hitnog zbrinjavanja, uključujući grupne domove;

(viii) Oblici samostalnog stanovanja djece uz nadzor.

Smjernice se primjenjuju na sve javne i privatne subjekte i sve osobe uključene u postupanje za dijete koje iz bilo kojeg razloga treba skrb u drugoj zemlji koja nije zemlja njegova uobičajenog boravišta (članak 141). Djeca bez pratnje ili djeca odvojena od roditelja koja se zateknu u inozemstvu trebaju u načelu uživati istu razinu zaštite i skrbi kao i djeca stanovnici dotične zemlje (članak 142).

U određivanju odgovarajuće skrbi potrebno je za svaki pojedini slučaj uzeti u obzir raznolikost i nejednakost djece bez pratnje ili djece odvojene od roditelja (etnička i migracijska povijest ili kulturalna i vjerska različitost) (članak 142).

0.2.2. Zakonodavstvo Europske unije

Izmjena direktive o uvjetima prihvata³ i Izmjena direktive o kvalifikacijama⁴ propisuju pravila za smještaj djece bez pratnje. Direktive su dio zakonodavstva EU-e o azilu koje je usvojeno i, ili će uskoro biti, implementirano, u svim državama članicama, osim Velike Britanije (VB), Irske i Danske.

Izmjena Direktive o uvjetima prihvata

Izmjena Direktive o uvjetima prihvatautvrđuje minimalne standarde za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Rok za implementaciju bio je 20. srpnja 2015. Ne primjenjuje se u VB, Irskoj i Danskoj. Direktiva o uvjetima prihvat⁵ će se nastaviti primjenjivati u Velikoj Britaniji (ali ne i u Irskoj ili Danskoj).

Cilj je Direktive pružiti bolje i skladnije životne standarde podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu diljem EU, bez obzira na to kojoj državi članici je zahtjev podnesen. Ona zamjenjuje Direktivu o uvjetima za prihvata iz 2003. godine koja utvrđuje minimalne standarde za prihvata tražitelja azila. Uspostavljena su nova pravila u odnosu na pritvor i bolji standardi za ranjive osobe, uključujući djecu (bez pratnje). Zemlje članice koje to žele mogu donijeti povoljnija pravila. Nova pravila EU-e nastoje voditi više računa o različitim nacionalnim pravnim sustavima, izbjeći nepotrebna administrativna i financijska opterećenja i omogućiti državama članicama učinkovitiju borbu protiv zlouporabe svojih sustava azila.

Osobni doseg primjene Direktive ne obuhvaća samo tražitelje azila, već svaku osobu koja je podnijela zahtjev za međunarodnu zaštitu, uključujući azil i supsidijarnu zaštitu.

Ona sadrži opsežan skup pravila kojima se uređuje pritvor podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, primjerice da se djeca bez pratnje mogu zadržati samo u iznimnim okolnostima i nikad u

³ Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013.

⁴ Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011

⁵ Direktiva 2003/9/EK od 27. siječnja 2003

zatvoru. Direktiva također sadrži specifičniji režim procjene posebnih potreba pri prihvatu ranjivih osoba kao što su maloljetnici i žrtve mučenja.

U preambuli se navodi da bi države članice u primjeni ove direktive trebale nastojati osigurati potpuno poštivanje načela najboljeg interesa djeteta i spajanja obitelji u skladu s Poveljom o temeljnim pravima Europske unije, Konvencijom Ujedinjenih naroda iz 1989. o pravima djeteta i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (9). Također se navodi da prihvata osoba s posebnim potrebama mora biti primarna briga nacionalnih vlasti kako bi se osiguralo da takav prihvata bude posebno planiran radi zadovoljavanja njihovih posebnih potreba za prihvatom (14).

Članak 23 u odnosu na djecu navodi da će:

1. Najbolji interes djeteta bit će primarna zadaća država članica u primjeni odredbi ove Direktive koje uključuju maloljetnike. Države članice osigurat će životni standard primjeren fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju djece.
2. Pri procjeni najboljeg interesa djeteta država članice posebno će uzeti u obzir sljedeće čimbenike:
 - (a) mogućnosti spajanja obitelji;
 - (b) djetetovu dobrobit i društveni razvoj, posebno uzimajući u obzir sredinu iz koje dijete dolazi
 - (c) pitanja zaštite i sigurnosti, osobito ako postoji rizik da je dijete žrtva trgovanja ljudima;
 - (d) mišljenje djeteta u skladu s njegovom dobi i zrelosti.

Članak 24 stavak 2 navodi:

Djeca bez pratnje koje podnesu zahtjev za međunarodnu zaštitu će, od trenutka kad stupe na teritorij do trenutka kada su dužne napustiti državu članicu u kojoj je zahtjev za međunarodnu zaštitu podnesen ili se razmatra, biti smještena:

- (a) s punoljetnim rođacima;
- (b) s udomiteljskom obitelji;
- (c) u smještajnim centrima s posebnim prostorima za maloljetnike;
- (d) u drugom obliku smještaja prikladnom za maloljetnike.

Države članice mogu smjestiti djecu bez pratnje u dobi od 16 ili više godina u smještajne centre za odrasle podnositelje zahtjeva, ako je to u njihovom najboljem interesu, kako je propisano u članku 23 (2).

Koliko je god moguće, braća i sestre moraju se držati zajedno, uzimajući u obzir najbolje interese dotičnog djeteta i, osobito, njihovu dob i stupanj zrelosti. Promjene smještaja djece bez pratnje svest će se na minimum.

Izmjena Direktive o kvalifikacijama

Direktiva o kvalifikacijama utvrđuje standarde koji određuju tko može biti korisnik međunarodne zaštite i sadržaj zajamčene zaštite. Kao i spomenuta Izmjena Direktive o uvjetima za prihvata, to je središnji zakonodavni instrument u uspostavi zajedničkog europskog sustava azila. Usvojena je 2011. godine i primjenjuje se na sve zemlje članice EU, s izuzetkom Danske, Irske i Velike Britanije. Irska i

Velika Britanija i dalje će biti vezane Direktivom o kvalifikaciji⁶. Zemlje članice koje su ju prihvatile morale su do 21. prosinca 2013. prilagoditi svoje zakonodavstvo kako bi se uskladile s Direktivom.

U Preambuli se navodi (18) da pri provedbi ove Direktive primarna briga država članica trebaju biti "najbolji interesi djeteta", u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989. godine. Pri procjeni najboljih interesa djeteta, države članice trebaju posebno voditi računa o načelu spajanja obitelji, dobrobiti djeteta i društvenom razvitku, pitanjima zaštite i sigurnosti te djetetovim stavovima u skladu s dobi i zrelosti.

Članak 31. stavak 3. navodi:

Države članice će osigurati da se djecu bez pratnje smješta:

- (a) s punoljetnim rođacima; ili
- (b) u udomiteljskoj obitelji; ili
- (c) u centrima specijaliziranim za smještaj djece; ili
- (d) u drugom za djecu prikladnom smještaju.

U tom kontekstu, stavovi djeteta uzimaju se u obzir u skladu s njegovom dobi i stupnjem zrelosti.

Članak 31(4): Kad je god moguće, braća i sestre moraju ostati zajedno, uzimajući u obzir najbolje interese dotičnog djeteta, a osobito njegovu dob i stupanj zrelosti. Promjene smještaja djece bez pratnje svest će se na najmanju mjeru.

0.2.3. Politika Europske unije

Akcijski plan EU o maloljetnicima bez pratnje (2010-2014)⁷ uspostavio je zajednički pristup temeljen na poštivanju prava djeteta, posebice "najboljem interesu djeteta" koji se prvenstveno mora uzeti u obzir kod poduzimanja svih mjera vezanih uz djecu od strane javne vlasti. Prihvat je bio jedan od tri glavna problema vezana uz djecu bez pratnje koje je prema planu trebalo rješavati. Jedan od navedenih prioriteta bila je procjena potrebe uvođenja posebnog instrumenta kojim bi se odredili zajednički standardi prihвата.

Europski program za migracije posebno ukazuje na potrebu zaštite djece i poduzimanje mjera iz Akcijskog plana za djecu bez pratnje. U tijeku je primjena sveobuhvatnog pristupa zaštiti djece u cijelom migracijskom lancu.

Davanje prednosti ranjivim skupinama, a posebno djeci bez pratnje, također je ugrađeno u proces premještanja. Zaštita djeteta i očuvanje sigurnosti djeteta planira se u potpunosti integrirati u žarišne točke (na ruti)⁸.

⁶ Directive 2004/83/EK.

⁷ Akcijski plan o maloljetnicima bez pratnje 2010-2014, COM (2010) 213 konačni od 6. svibnja 2010.

⁸ Priopćenje Komisije Europskom parlamentu i Vijeću o stanju provedbe prioritarnih akcija iz Europske agende za migracije, COM (2016) 85 konačna

0.3 OBITELJSKI OBLIK SKRBI U USPOREDBI S DRUGIM OBLICIMA PRIHVATA

Iako je dobro poznato da je najbolji ishod za većinu djece bez pratnje da budu u obiteljskom okruženju, život u udomiteljskim obiteljima još uvijek nije uobičajena praksa za djecu bez pratnje u zemljama članicama EU. Većina te djece smještena je u prihvatnim institucijama (Ruijter de Wildt i sur., 2015, str.6).

Zemlje koje koriste smještaj u udomiteljskim obiteljima ustanovile su da je to za djecu bolje. Skrbnici u Nizozemskoj i socijalni radnici u Njemačkoj, primjerice, bilježe manje incidenata i psiholoških problema kod djece koja žive u obiteljima nego među djecom koja žive u drugim uvjetima smještaja. Djeca se uspiju bolje snaći kada su u obitelji. U usporedbi s drugim oblicima smještaja, prednost obiteljske skrbi je u tome što je znatno održivija. Ne znači samo po sebi da dijete, kad navršši 18 godina, mora napustiti obitelj.

Sveučilište u Groningenu u Nizozemskoj provodi istraživanje o dobrobiti, životnim okolnostima i mjestu djece bez pratnje u nizozemskom društvu. U istraživanju su u obzir uzeti stavovi djece bez pratnje koja žive u četiri različita tipa smještaja za skrb u Nizozemskoj (udomiteljske obitelji, male stambene jedinice za četvero djece, zajedničke skupine 12-15 djece i veće skupine nazvane kampusima unutar prihvatnih centara).

Kalverboer i suradnici (2016) ustanovili su da "djeca bez pratnje u udomiteljskim obiteljima najbolje prolaze i pozitivnim doživljavaju svoje mjesto u nizozemskom društvu". Djeci u malim stambenim jedinicama i malim zajedničkim skupinama često nedostaje bliskost, briga, potpora i stabilnost. Djeca u kampusima najčešće kažu kako se osjećaju usamljeni i tužni i isključeni iz nizozemskog društva. Nedostaje im skrb i podrška odraslih. Istraživači su kvalitetu okruženja za odgoj djece u kampusima ocijenili tako niskom da se te ustanove čine potpuno neuvjetnima za djecu bez pratnje.

Kalverboer i suradnici (2016) upućuju na nekoliko znanstvenih studija koje se bave različitim vrstama ustanova za djecu bez pratnje tijekom faza putovanja i smještaja te njihovim potrebama da u novoj zemlji napreduju i osjećaju se kao kod kuće (Sirriyeh, 2013, Söderqvist, Sjöblom & Bülow, 2014). "Sirriyeh (2013) zaključuje da su se u uspješnom smještaju u udomiteljskim obiteljima u Engleskoj mladi ljudi uključili u obiteljske mreže skrbi i skrbnika te bili jedni drugima poput obitelji. Ona izvještava o pozitivnim rezultatima smještaja gdje su mladi uključeni u strukturiranje aktivnosti i kulture kućanstva, primjerice pridonosili pri izboru hrane. Izvještava i o pozitivnim ishodima smještaja gdje su mladi razvili odnose povjerenja, bliskosti i uzajamnosti s udomiteljima i njihovim obiteljima što su oni podržali vidnim simbolima povjerenja i skrbi. Iako se u istraživanju nije usporedilo udomiteljstvo s drugim mogućnostima smještaja, Sirriyeh je pronašla značajne prednosti u pristupu obiteljskoj skrbi i potpori osobama od povjerenja i zagovaranju pri pregovorima o ključnim uslugama u usporedbi s onim što se zna o drugim mogućnostima smještaja. Söderqvist, Sjöblom i Bülow (2014) proučavali su pojam doma u odnosu na situaciju djece bez pratnje smještene u stambenim jedinicama u Švedskoj. Njihovi nalazi potvrđuju da je pojam uključivao i objektivne elemente poput fizičke građevine i više subjektivnih komponenti koje se mogu promatrati kao trenutni doživljaji. Uključeni su kriteriji kao što je mjesto za spavanje i blagovanje, kao i kriteriji, primjerice stvaranja

osjećaja udobnosti i sigurnosti. Na sličan način, Kohli, Connolly i Warman (2010) ispitali su opažanje djece bez pratnje u udomiteljskoj skrbi o hrani i preživljavanju nakon dolaska u Veliku Britaniju. Njihov je zaključak da hrana ima višestruko značenje. Povezana je s mnogim aspektima nalaženja utočišta i pregovaranja o pripadnosti udomiteljskoj obitelji i može izazvati snažan osjećaj da ste u novoj zemlji kod kuće. U nekoliko studija je prepoznato da je najbolji ishod za većinu djece bez pratnje podržavajuća okolina (Nidos 2015b; Ni Raghallaigh 2013; Wade 2011; Wade i sur., 2012). Ni Raghallaigh (2013) zaključio je da mladi ljudi razdvojeni od obitelji trebaju imati individualnu skrb. Wade i sur. (2012) smatraju da dobra udomiteljska skrb može pozitivno utjecati na živote mnogih mladih ljudi bez pratnje ".

U raspravi o najboljem mjestu za odrastanje djece bez pratnje relevantni su ishodi nizozemskih međukulturalnih istraživanja o traumi, privrženosti i otpornosti van IJzendoorna. "Djeca se dobro razvijaju u različitim kulturama diljem svijeta, gdje ih odgaja mreža odgajatelja/skrbnika umjesto samo jedne majke i jednog oca. Ta su djeca sklona vezati se uz nekolikolicinu "izabranih" osjetljivih odraslih osoba. Obično biološkim roditeljima ili drugim bliskim odraslima "(van IJzendoorn, 2008, str. 216). "S druge strane, djeci koja odrastaju u ustanovama ili dječjim domovima nedostaje više vremena u stabilnoj i trajnoj vezi sa stalnim odgajateljem. Zato se može reći da oni pate od strukturalnog zanemarivanja. Ova se djeca suočavaju s brojnim promjenama odgajatelja koji često rade u smjenama "(van IJzendoorn, 2008, str. 148). Štetni učinci institucionalne skrbi na napuštenu djecu ili siročad razlog su za ozbiljnu zabrinutost. Ova djeca pokazuju posljedice tih nedostataka u svim područjima svoga razvoja već u ranoj dobi.

Istraživanje je pokazalo da posvajanje može biti uspješna intervencija koja dovodi do značajnog poboljšanja djetetova razvoja. Posvajanje pokazuje da je djetetov razvoj nevjerojatno fleksibilan, čak i ako je ono u ranoj dobi bilo ozbiljno prikraćeno i doživjelo drastične promjene u novom okruženju. "Razvoj posvojene djece nakon posvajanja značajno se poboljšava u usporedbi s vršnjacima koji ostanu u dječjim domovima" (van IJzendoorn, 2008, str. 207). Zato van IJzendoorn sugerira da se dugoročna udomiteljska skrb koja nudi dobre izgleda može smatrati ravnopravnom posvajanju.

Istraživanje Bronsteina, Montgomeryja & Dobrowolskog (2012) o mentalnom zdravlju afganistanskih dječaka bez pratnje ukazuje na to da djeca u zemlji domaćinu koja odrastaju u polu-samostalnom sustavu stanovanja pokazuju više posttraumatskih simptoma stresa od one koja žive s udomiteljima.

Bronstein i sur. govore o mentalnom zdravlju sljedeće: "Izgleda da su neki čimbenici pomogli djeci izgraditi živote. Stabilnost podržavajućeg smještaja, prilike mladih ljudi za gradnju novih veza, nastavak obrazovanja i gradnja mreže socijalne podrške koja podiže most između starog i novog, imaju zaštitne učinke (Wade, 2011). Kada su djeca sama ustvrdila da imaju podršku prijatelja, pokazalo se da je to bio zaštitni čimbenik mentalnoga zdravlja (Kovacev 2004, Montgomery 2008). To se odnosi i na pozitivna iskustva u školi o čemu su govorila sama djeca (Kia-Keating & Ellis 2007, Kovacev 2004, Sujoldzic et al., 2006). Wernesjó (2011) ističe da je potrebno više istraživanja o životnim iskustvima u zemlji domaćinu temeljenih na mišljenjima same djece bez pratnje, s posebnim naglaskom na dobrobit i čimbenike koji joj pridonose. Čini se da nema mnogo studija koje uspoređuju stavove djece koji žive u različitim vrstama skrbi o aspektima koji pridonose njihovim snagama i otpornosti ".

"Gotovo da nema primjedbi na proračun smještaja u udomiteljske obitelji. Iako se ova vrsta smještaja općenito smatra pogodnijom od institucionalnog smještaja, teško je doći do usporedivih troškova po smještaju zbog različitosti sustava (lokalni /nacionalni, ponuđene usluge, tipovi mjerodavnih

organizacija, proračuni koji se poklapaju s općeprihvaćenom skrbi o mladima). Stoga je nemoguće prezentirati sigurnu procjenu troškova smještaja u udomiteljskoj obitelji po pojedinoj zemlji. Samo u Nizozemskoj, gdje je Nidos odgovoran za smještaj u udomiteljske obitelji na nacionalnoj razini, postoji točan pregled troškova smještaja. Brojke dokazuju da je smještaj u obiteljima 3,5 do 6,5 puta jeftiniji od drugih oblika smještaja dostupnih u Nizozemskoj" (de Ruijter de Wildt i sur., 2015, str 128).

"Općina Venecija u Italiji također je utvrdila da je smještaj u obiteljima jeftiniji od drugih oblika smještaja. Odlučila je uložiti u smještaj u udomiteljske obitelji kada više nije uspijevala snositi troškove smještaja u razdoblju od 2007. do 2008. zbog sve većeg broja nadolazeće djece "(de Ruijter de Wildt i sur., 2015, str 63).

JSN je utvrdio da je smještaj u udomiteljske obitelji jeftiniji od drugih oblika prihvata. U nekim slučajevima, čak 50% jeftiniji.

0.4 KAKO SE MOŽE ORGANIZIRATI OBITELJSKI OBLIK SKRBI

U nekim europskim zemljama postoji praksa prihvata u obitelji. Razmjena znanja o tim praksama i pristupima u različitim zemljama do sada je bila sporadična i djelomična. Projekt RLF otkriva sadašnju praksu smještaja djece bez pratnje u obitelji u Europi. "Glavni razlog da samo mali broj djece bez pratnje živi u udomiteljskim obiteljima je nedovoljno znanja o tome kako povećati pružanje obiteljskog oblika skrbi ovoj grupi djece, npr. kako regrutirati odgovarajuće i voljne udomiteljske obitelji. Osim toga, dobre prakse često se ograničavaju na lokalnu razinu - ako neka općina ili regija i razvije dobre prakse, ona se ne dijeli i ne replicira u drugima. Naposljetku, financijske i organizacijske strukture često propuste izričito podržati razvoj" (de Ruijter de Wildt i sur., 2015, str 128).

Nacionalni ili regionalni?

"U većini država članica gdje se skrb djeci bez pratnje nudi obiteljski oblik skrbi, nekoliko javnih, privatnih ili dobrovoljnih tijela (kao i zabrinuti građani) uključeno je u smještaj djeteta. Ove fragmentirane prakse razlikuju se i na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini, ovisno o zajednici. Obično ih vode ljudi s tog područja, osobito u kontekstu društvenih vrijednosti i odgovornosti, umjesto da se primijeni zajednički okvir na državnoj razini gdje je veća vjerojatnost da će se inovativna praksa moći razvijati (iako je to teško mjerljivo)" (de Ruijter de Wildt i sur., 2015, str 128).

"Skrb o mladima i migracijsko zakonodavstvu usklađeni, pa samo četiri države članice i Norveška imaju strukturirani sustav uključivanjem ovlaštenih ili na državnoj razini certificiranih javnih, privatnih ili dobrovoljnih tijela (na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini) u smještaj djeteta u obitelji. Teoretski, sustav je regulirani i/ili dosljedno primijenjeni okvir unutar određenog geografskog ili administrativnog područja. Obitelj je odgovorna za svakodnevnu brigu o djeci bez pratnje u svom domu, prima plaću i/ili naknadu troškova, što ih obvezuje na odgovornost. U praksi je Nizozemska jedina država članica s takvim okvirom koji je dostupan svoj djeci bez pratnje (primijenjen na nacionalnoj razini i utvrđen u politici Ministarstva sigurnosti i pravde). Švedska, Norveška, Irska i Velika Britanija imaju okvire koji funkcioniraju u sustavu općeprihvaćene skrbi za mlade, ali ne vode uvijek računa o smještaju djece u srodničke obitelji ili mrežu i praksa im je "fragmentiranija" i razlikuje se od jedne općine do druge. (de Ruijter de Wildt et al., 2015, str. 127).

Unutar općeprihvaćenog sustava skrbi za mlade ili ne?

Ovisno o nacionalnoj ili lokalnoj situaciji, djeca bez pratnje mogu se zbrinuti u postojećem sustavu udomiteljstva, specifičnom smještaju u udomiteljskim obiteljima ili u alternativnim obiteljskim oblicima skrbi. Mogu se koristiti različiti pristupi. "Motivi mogu biti politički, ili ovisiti o tome je li riječ o zemlji tranzita ili odredišta. To može biti i rezultat načina pružanja usluge za zadovoljavanje potreba djece:

- U nekim zemljama skrb za djecu bez pratnje ugrađena je u sustav skrbi za domaću djecu i primjenjuju se isti standardi, dok druge zemlje primjenjuju drugi sustav s posebnim standardima za djecu bez pratnje;
- neke zemlje se bave kulturalnim potrebama djece i zato okupljaju obitelji iz različitih kulturalnih sredina, dok druge koriste samo autohtone obitelji;
- U nekim je zemljama briga srodnika/rođaka/rodbine za djecu bez pratnje dio sustava skrbi, a u drugima nije "(de Ruijter de Wildt i sur., 2015, str 128).

0.5. POJMOVI

Dijete bez pratnje

Pojam „dijete bez pratnje“ koristi se u cijelom priručniku u skladu s definicijom iz Općeg komentara br. 6 UN-ova Odbora za prava djeteta, o postupanju s djecom bez pratnje i djecom odvojenom od roditelja izvan zemlje podrijetla, kako slijedi:

"Djeca bez pratnje" (nazivaju se i maloljetnicima bez pratnje) su djeca, u skladu s definicijom u članku 1. Konvencije, koja su bila odvojena od roditelja i drugih rođaka, a ne odgaja ih odrasla osoba koja je zakonski ili po običajima za to odgovorna".

Pojam "dijete" koristi se u ovom priručniku u skladu sa sljedećom definicijom Konvencije UN-a o pravima djeteta "U smislu ove Konvencije, dijete je svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako prema važećim zakonima zrelost ne postigne ranije".

Profesionalac

U ovom je priručniku korišten izraz „profesionalac“ koji označava ljude koji rade s udomiteljskim obiteljima i s djecom bez pratnje koja s njima žive.

Ti stručnjaci mogu biti različite vrste praktičara, ovisno o zemlji u kojoj rade i sustavu skrbi o djeci. Mogu biti skrbnici (profesionalni, poluprofesionalni ili dobrovoljni), socijalni radnici, mentori, stručnjaci u ustanovi za prihvata, stručnjaci za ponašajno područje, psiholozi ili bilo koje druge struke odgovorne za prihvata djece bez pratnje u obitelji.

Pojam „skrbnik“ može imati različita značenja ovisno o zemlji u kojoj radi. Zbog razlika u značenju pojma „skrbnik“, vrlo je važno dobro razumjeti sustav u kojemu se koristi.

U Nizozemskoj, Nidos je „zakonski skrbnik“ djeteta bez pratnje. On je djetetov zakonski zastupnik, ima roditeljsku odgovornost i odgovara za dijete. Osoba koja podupire i vodi dijete studirala je socijalni rad i prošla ciljanu Nidosovu obuku o djeci bez pratnje.

U Belgiji, Dienst Voogdij, služba savezne vlade, imenuje skrbnika za dijete bez pratnje. Skrbnik je djetetov zakonski zastupnik i ima roditeljsku odgovornost kako bi pridonio održivom rješenju u interesu djeteta. Postoje tri različite vrste skrbnika: dobrovoljni skrbnici, skrbnici koji rade kao zaposlenici nevladinih organizacija koje pružaju skrb djeci bez pratnje i samozaposleni skrbnici.

U Danskoj „osobni skrbnik“ može biti volonter ili zaposlenik Crvenog križa. U svakom slučaju, to treba biti profesionalac koji će pripremiti dijete za sve intervjuje s nadležnim službama i dalje ih pratiti. „Zakonski skrbnik“ ima skrbništvo nad djetetom i slovi kao njegov pravni zastupnik. Ta će osoba biti prisutna na svakom sastanku tijekom postupka traženja i stjecanja azila. Ako dijete dobije dozvolu boravka, može se imenovati i drugi zakonski skrbnik. To je zato što je zaposlenik Crvenog križa djetetov zakonski skrbnik, a zakonski skrbnici djece s dozvolom boravka uvijek su volonteri. Ili, skrbnik ili dijete mogu odlučiti ne nastaviti vezu zbog geografskih ili osobnih problema. Tada će državna uprava imenovati novog zakonskog skrbnika, na preporuku Crvenog križa. Preporučljivo je, ako je moguće i ako dijete i skrbnik to žele, da dijete zadrži istog skrbnika nakon dobivanja boravišne dozvole, jer se dobro poznaju i već su izgradili čvrst odnos.

Udomiteljska obitelj

U priručniku se koristi pojam „prihvatna obitelj“ kako bi se naznačila obitelj koja se brine o djetetu u zemlji primateljici u Europi. Taj se pojam ne koristi uvijek. Te obitelji se također mogu nazvati „udomiteljskim obiteljima“ i „obiteljima domaćinima“.

Nekoliko je vrsta udomiteljskih obitelji koje se koriste u različitim zemljama: primjerice, one mogu biti „srodnička obitelj“ (bliska rodbina ili osobe koje dijete poznaje) ili „nesrodnička obitelj“ (osobe djetetu nepoznate).

Srodnička obitelj je obitelj povezana unutar četiri stupnja. To bi, primjerice, mogao biti prvi rođak. No, u „mi-kulturama“, srodstvo može predstavljati neki drugi bliski odnos, primjerice sa susjedom ili bliskim prijateljem.

U sadašnjoj praksi „nesrodnička obitelj“ je u većini slučajeva „autohtona obitelj“. Međutim, postoje zemlje poput Nizozemske i Njemačke koje imaju vrlo dobra iskustva s „etničkim obiteljima“ istog ili sličnog podrijetla kao i djeca bez pratnje.

0.6. PREGLED DOSTUPNOSTI UDOMITELJSKE SKRBI ZA DJECU BEZ PRATNJE U EUROPSKIM ZEMLJAMA⁹

	Nizozemska	Švedska	Velika Britanija	Irska	Norveška	Njemačka	Francuska	Italija	Belgija	Austrija	Švicarska	Finska	Danska	Luxemburg	Španjolska	Portugal
Strukturalni sustav	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Rascjepkana/razasuta praksa	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Korištenje općeprihvaćenog sustava udomiteljstva	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	?	?
Poseban sustav za djecu bez pratnje	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Korištenje autohtonih obitelji	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	?	?
Korištenje etničkih obitelji	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	?
Korištenje tradicionalnog udomiteljstva (obitelji nepoznate djetetu)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	?	?
Korištenje srodničke skrbi (članovi obitelji i mreža)	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	?	?

⁹ Preuzeto iz izvješća o projektu RLF, stranica 134.

1

OPĆI PRISTUP PODRŠCI I VOĐENJU DJECE BEZ PRATNJE

1.1 OPĆE NAOBRABZA ZA RAD S CILJNOM SKUPINOM I NJIHOVA POSEBNA SITUACIJA

1.1.1 Uvod

Dijete bez pratnje je iznimno ranjivo: maloljetnik je, sâm i izbjeglica. Njegova migracijska pozadina, odnos s obitelji i mrežom te izgledi za povratak znače da je opća izobrazba o posebnoj situaciji djece bez pratnje od suštinskog značenja za ljude koji ih vode. To je važno i za regrutiranje i usmjeravanje udomiteljskih obitelji.

Rad s djecom izbjeglicama poziva na kulturalno osjetljiv odnos temeljen na poštovanju i pogled bez predrasuda spram sredine iz koje dijete dolazi, njegovih vrijednosti i iskustava.

Važno je:

- prepoznati i poštivati dijete u ulozi koju želi i može imati za obitelj, samostalnost koju je razvilo tijekom bijega, njegovu vjeru, potrebu za kontaktom sa svojom biološkom obitelji, djetetova traumatska iskustva i gubitak koji je podnijelo;
- pokazati zanimanje i poštovanje za djetetovo poimanje bolesti, njegova objašnjenja i moguća rješenja;
- omogućiti djetetu kontakt s njegovom biološkom obitelji kad god je to moguće i uključiti obitelj u dobrobit, razvoj i postupak stjecanja azila;
- procijeniti rizike od: pritiska krijumčara/trgovaca ljudima, povrede časti ako dijete počne odstupati od norme, sakaćenje ženskih genitalija (FGM) i prisilni brak.

U ovom modulu će biti objašnjene posebne teme iz ovog konteksta.

1.1.2 Osnovne informacije o djeci bez pratnje

U ovom poglavlju opisuju se važni problemi vezani za sredinu djece koja napuštaju svoju zemlju sama i bježe u Europu.

Biti izbjeglica, sam i maloljetan

Djeca bez pratnje su mladi ljudi koji su pobjegli u Europu bez skrbi svojih roditelja ili zakonskog skrbnika. Prije svega, to znači da su bila sama kad su morala prolaziti kroz sva teška, često dramatična, iskustva tijekom bijega i procesa migracije. To također znači da su sama morala pokušati proraditi ta iskustva. Nedostaje im potrebna podrška, na svim razinama, ali osobito na onoj emocionalnoj.

Povrh toga, razlog njihovog bijega često je život bez budućnosti, uzrokovan ratom i siromaštvom. Djeca sa sobom nose svoja iskustva s opasnošću, svakodnevnu tugu i gubitak.

Ponajprije, bijeg znači da su ta djeca morala za sobom ostaviti mnogo toga: svoju kuću, obitelj i prijatelje, školu, svoju zemlju s vlastitim kulturalnim podrijetlom, običaje i jezik, materijalna dobra, društveni status, diplome ili potvrde, izgleda za budućnost u svojoj domovini, itd. Ta iskustva gubitka i višestrukih poremećaja središnja su činjenica za sve one koji su morali napustiti svoju zemlju i pokušati izgraditi novu budućnost u potpuno novoj zemlji s potpuno novom kulturom. Ovaj gubitak, prožet nostalgijom i osjećajem nelagode u novoj, nepoznatoj i stranoj sredini, u mnogima od njih uzrokuje temeljni osjećaj nepripadanja.

"Djeca bez pratnje su sama i maloljetna, što znači da im nedostaje obiteljski kontekst, a osobito kontakt s roditeljima. Za mnogu od ove djece to znači da su izgubili oslonac i sigurnost i nemaju nikoga u koga bi se mogli stvarno pouzdati. Osim toga, vidimo da roditelji mogu biti vrlo prisutni a da nisu fizički prisutni" (Derluyn, Wille, De Smet & Broekaert, 2005).

Postupak azila

Kada ova djeca naposljetku stignu u Europu, suočena su s još jednim razdobljem stresa i neizvjesnosti uzrokovanim postupkom azila. Postupak je teško razumjeti, kao što je teško razumjeti i različite uloge uključenih organizacija. Obitelj kod kuće često nestrpljivo čeka ishod postupka azila, nadajući se potvrdnom odgovoru na zahtjev za dobivanje azila i na njegov mogući učinak na spajanje obitelji. Krijumčari ili njihova mreža znaju upućivali tražitelje azila što reći i što ne reći o svom bijegu. To na dijete može djelovati vrlo stresno.

Druga posljedica postupka azila u većini europskih zemalja jest da djeca moraju biti „sama“ da bi imala pravo na usluge zaštite i prihvata za djecu bez pratnje. Mnogi od njih strahuju da će se morati vratiti kući ako daju informacije o svojoj obitelji. To bi moglo značiti da čuvaju tajne i da je često teško uključiti biološku obitelj djeteta bez pratnje u njihovu podršku, nadzor i zaštitu.

Dobra praksa:

Minor-Ndako i Nidos imali su dobre rezultate u posredovanju gdje netko obrazlaže posebnu situaciju djeteta bez pratnje (postupak azila i spajanja obitelji) i djetetu i njegovoj obitelji. Djetetu često lakne kada mu je obitelj obaviještena o postupcima i onome što mogu učiniti kako bi omogućili azil i spajanje obitelji.

1.1.3 Razvoj djece bez pratnje

Ovaj odjeljak razmatra tri područja razvoja, od kojih je svako opterećeno bijegom i okolnostima koje su mu prethodile. Raspravlja o razvijanju zadovoljavajućih odnosa i privrženosti, načinu na koji dijete razvija vlastiti identitet i posebnim razvojnim zadaćama za mlade, djecu bez pratnje izbjeglice.

Privrženost i život u udomiteljskoj obitelji¹⁰

Većina djece bez pratnje odrasla je u proširenoj obitelji sa zadovoljavajućim odnosima i privrženosti. Zbog tih pozitivnih iskustava izgradila su osnovno povjerenje u druge i sebe. Međutim, ovo povjerenje donekle je narušeno okolnostima koje su dovele do bijega i iskustvima tijekom samoga bijega. Razvijanje sigurnog odnosa i privrženosti s udomiteljskom obitelji može djetetu pomoći da ponovno stekne povjerenje u druge i sebe same. Udomiteljeva osjetljivost na djetetove potrebe i signali koje dijete šalje, predvidivost udomiteljeva ponašanja te kontinuitet i stabilnost osobe koja se brine za dijete važni su činitelji u razvoju sigurnog odnosa u kojemu dijete oblikuje privrženost.

Kada se dijete smjesti u nepoznatu udomiteljsku obitelj, uvijek će morati graditi novi, sigurni odnos i zbliziti se s novim odgajateljima. Dijete koje je ranije iskusilo sigurne odnose lakše će graditi nove odnose, temeljene na prijašnjim pozitivnim iskustvima. No, djetetu koje je imalo loših iskustava, ovo će biti teže.

„Teorija privrženosti pretpostavlja evolucijsku važnost povezanosti za bebu da preživi; svako dijete treba blisku figuru koja ga štiti i brine o njemu prvih godina nakon rođenja. Privrženost je važna za razvoj djetetove regulacije emocija, uključujući neurobiološku razinu. Većina djece (oko 60% u cijelom svijetu) stvara sigurnu povezanost" (Prins & Braet, 2014, str 426).

Van IJzendoorn, profesor na studiju djece i obitelji na Sveučilištu u Leidenu, u Nizozemskoj, dokazao je da je veza između obrasca privrženosti djeteta i obrasca privrženosti roditelja umnogome neovisna od kulturalnog i ekonomskog konteksta. Pregled sličnih studija, na različitim kulturalnim i gospodarskim kontekstima, pokazuje da ta veza doseže 70-80% (van IJzendoorn, 2008).

Danski Crveni križ, Nidos, Minor-Ndako i JSN došli su do brojeva usporedivih s onima koje je pronašao van IJzendoorn. Većina djece bez pratnje pod vodstvom tih organizacija njegovala je siguran odnos i snažnu privrženost sa svojim odgajateljima u zemljama podrijetla.

„Kronični nedostatak sigurnosti tijekom bijega i prorađivanje teških, često traumatičnih iskustva tijekom migracijskog procesa mogu, međutim, izazvati ozbiljan gubitak osnovnog povjerenja u mlađe djece izbjeglica. A nepovjerenje i preosjetljivost i pretjerani oprez zaštitni su činitelji mnogim izbjeglicama, odnosno strategija suočavanja i način preživljavanja. Kako je jedan izbjeglica rekao: zahvaljujući nepovjenju preživio sam bijeg u Europu“ (Plysier, 2003).

Zaključak spomenutog IJzendoornova istraživanja je da su posvajanje i dugotrajno udomiteljstvo učinkovite intervencije za djecu koja su suočena s gubitkom i zanemarivanjem u ranom djetinjstvu. Stoga se može reći da kontinuitet i stabilnost koje mogu ponuditi udomiteljske obitelji popravila mnogu štetu nastalu zbog manjka osnovnog povjerenja i neorganizirane privrženosti u male izbjegle djece (van IJzendoorn, 2008).

¹⁰ Više podataka o privrženosti dostupno je u detaljnim materijalima na www.engi.eu.

Nizozemske direktive za skrb o mladima (de Wolff, Dekker-van der Sande, Sterkenburg i Thoomes-Vreugdenhil, 2015) daju sljedeće smjernice za promicanje osnovnog povjerenja:

- “nađite vremena za druženje s djetetom na pozitivan i razigran način. Pozovite dijete da radite nešto zajedno, dajte mu prostora, ali uvijek vi vodite;
- razgovarajte i postupajte prijateljski. Stvorite opuštenu i pozitivnu atmosferu, zabavite se i uživajte što ste zajedno;
- s djetetom se ponašajte predvidivo, pouzdano i otvoreno. Govorite što činite i činite to što kažete;
- posvetite djetetu punu pažnju, uspostavite kontakt. Pažljivo gledajte i slušajte i kažite što vidite da radi i kako se osjeća. Provjerite je li to točno i, ako treba, propitajte taj zaključak;
- stavite se na njegovo mjesto, razmislite što se događa u njegovoj glavi, pokažite mu da slušate. Ponudite utjehu ili pomoć kad god je dijete tužno ili uplašeno i ostanite pored njega ako to odbije;
- objasnite djetetu uzrok i posljedicu, pomozite mu da uoči povezanost između događaja, osjećaja i ponašanja;
- pokušajte odgovoriti na potrebe i želje djeteta koliko je moguće. Kad to nije moguće, objasnite mu razloge. Tako će osjetiti da ga shvaćate ozbiljno”.

Odnos s udomiteljskom obitelji i biološka obitelj

Dobra praksa: kontakt s biološkom obitelji

Nidos je zamijetio da je djeci bez pratnje ponekad teško što ih smještaju u udomiteljsku obitelj. Kažu da već imaju oca i majku i ne žele nove, ili kažu da žele obitelj s lijepom kućom, gdje mogu odmah naučiti nizozemski i ne brinuti se o drugim stvarima. Ima i djece bez pratnje kojoj ne smeta što su smještene u udomiteljsku obitelj, ali se ponašaju kao gosti i uopće se ne povezuju s obitelji. Udomiteljska obitelj je razočarana, jer bi željela imati prikladan odnos i zbliziti se s djetetom.

Kao i dijete kod udomitelja, dijete bez pratnje ima čvrstu vezu sa svojom biološkom obitelji i osjeća snažnu odanost. Katkad se boje da će im se život u udomiteljskoj obitelji toliko svidjeti da će to osjećati kao izdaju svoje biološke obitelji. Ponekad se boje da će izgubiti svoju obitelj ako se vežu uz udomiteljsku obitelj.

Nidos je ustanovio da je najbolje podržavati dijete u tome i da je i za dijete i za udomiteljsku obitelj dobro da održavaju kontakt (po mogućnosti redovito) s djetetovom biološkom obitelji. Nizozemska udomiteljska skrb navodi kako je važno da biološki roditelji daju djetetu „emocionalno dopuštenje“ da ostane u udomiteljskoj obitelji. To mu olakšava povezivanje s ovom „novom“ obitelji. Uzajamno povjerenje i poštovanje između biološke i udomiteljske obitelji podržava dijete u prilagodbi na obitelj udomitelja.

Razvoj identiteta djeteta bez pratnje

Tijekom adolescencije razvoj identiteta je središnja razvojna zadaća. U ovoj životnoj fazi adolescenti pokušavaju razviti vlastiti identitet u odnosu na roditelje, braću i sestre, prijatelje i društvo u cjelini. To što kroz proces migracije prolaze sami često ometa razvoj njihova identiteta (van der Veer, 2002). Djeca bez pratnje često doživljavaju teški migracijski proces i moraju kroz njega proći tijekom adolescencije. Prolaženje kroz mnoge stresore vezane uz prisilnu migraciju tijekom ove faze, utječe na psihosocijalno funkcioniranje ove djece. Uostalom, morali su napustiti prijatelje i vršnjake, svoje

uzore, u svojoj zemlji podrijetla. Nedostaju im roditelji kao središnje figure identifikacije i osamostaljenja. Ti činitelji otežavaju nesmetan razvoj vlastitog identiteta, pa se mnoga djeca bez pratnje bore sa sve složenijim pitanjima identiteta (Plysier, 2003). Shvaćanje nasljedne i kulturalne odanosti često ima središnju ulogu u tom teškom razvoju identiteta. Dok razvijaju vlastiti identitet djeca bez pratnje moraju povezivati vrijednosti i standarde iz dviju potpuno različitih kultura. Moraju tražiti načine kako osjetiti vlastite kulturalne korijene i oblikovati ih u novom, zapadnom društvu.

Podrška razvoju identiteta

Djeca iz „ proširenih obiteljskih kultura“ doživljavaju svoj identitet kao dio obitelji, a ne toliko kao pojedinačan, tako da dulje vremensko razdoblje u zapadnom društvu može pobuditi zbunjujuće osjećaje s tim u vezi. Dijete će se osjećati kao da je „između kultura“, što može dovesti do nesporazuma ili otuđenja. To čak može dovesti do isključivanja iz izvornog društvenog konteksta ili odbacivanja iz proširene obitelji jer djetetovo ponašanje „narušava obiteljsku čast“.

Vrlo je važno uključiti biološku obitelj u promjene koje dijete u Europi prolazi sa svim novim i liberalnijim normama i vrijednostima. A važno je i pomoći djeci da razumiju koliko su ranjiva ako nečemu ne pripadaju – svojoj proširenoj obitelji, sunarodnjacima ili vršnjacima. Moraju pronaći ravnotežu između različitih kultura. I dijete može pridonijeti dobrobiti obitelji i obiteljskoj časti uspješnim djelovanjem u novom društvu. Različito, slobodnije ponašanje, proširena obitelj će tada lakše prihvatiti.

Socijalna isključenost ili osjećaj nepripadanja vrlo su stresni i mogu dovesti do psihičkih problema ili psihopatologije. Važno je da se vođenje i podrška djeci bez pratnje usredotočuju na održavanje i razvoj društvenih mreža, uzora i prijateljstava, jer čak i jedno prijateljstvo može mnogo promijeniti.

Važno je izgraditi most između djeteta kakvo je nekada bilo u zemlji podrijetla i djeteta kakvo postaje u novoj situaciji.

Grupni identitet

Sökefeld opisuje grupni identitet kao „konstrukciju temeljenu na značajkama koje članovi skupine smatraju relevantnima i međusobno ih dijele. Uspomene iseljenika na domovinu, razgovori o zajedničkoj prošlosti ili kolektivne traume oblikuju osnovu zajedničkog identiteta. U tom smislu, dijaspora je imaginarna zajednica utemeljena na udaljenom ustroju“ (Sökefeld, 2006, str. 266-267).

Ova vrsta grupnog identiteta i kolektivne traume česta je među eritrejskom djecom koja su pobjegla iz Eritreje 2014-2015. Ne vjeruju nikome i žele ostati zajedno.

Posebne razvojne zadaće za djecu bez pratnje

I maloljetni izbjeglice i maloljetnici bez pratnje koji traže azil su usred dinamičnog procesa razvoja prema zrelosti, baš kao i druga djeca. To zahtijeva opće razvojne zadaće po dobnim skupinama koje djeca trebaju zadovoljiti žele li postati zdrave funkcionalne odrasle osobe. Za adolescente ove se zadaće sastoje u tome da nauče kako se brinuti o sebi, kako napredovati u društvu i kako oblikovati i utjecati na vlastiti život. Te su zadaće složenije za djecu koja su pobjegla iz zemlje podrijetla.

Oni imaju specifične kulturalne i izbjegličke razvojne zadaće zbog sredine iz koje dolaze i situacije u kojoj se nalaze.

Ti dodatni zadaci odnose se na društvene kontakte ili društvenu izolaciju, obitelj koja je ostala u domovini, kulturalne razlike i integraciju, suočavanje s posttraumatskim problemima i izgledima za budućnost (van der Veer, 2002).

Otpornost

Iako se činilo da nije bilo negativnog utjecaja na razvoj većine djece bez pratnje, neke okolnosti pod kojima se razvijaju su nepovoljnije i to ih čini ranjivima. Kako je nizozemski psihoterapeut van der Veer opisao 1996. u Nidosovoj prvoj metodološkoj knjizi: „sve prepreke normalnom razvojnom procesu uglavnom su uzrokovane čimbenicima okoline, a samo u malom broju slučajeva proizlaze iz djetetovih ograničenja ili poremećaja". Pored toga, Derluyn (2005) naglašava kako je vrlo važno istaknuti da čak i ako ti problemi značajno utječu na funkcioniranje i emocionalnu dobrobit ove djece, ona su i dalje, i ostaju „normalna djeca u nenormalnim situacijama“.

O otpornosti Ni Raghallaigh (2010) iznosi sljedeće: „Rutter (2003) navodi da iako neka djeca izbjeglice ostaju psihički ranjiva, a neka manifestiraju očigledne „poremećaje“ u ponašanju, čini se da se većina dobro nosi s brojnim stresovima koje doživljavaju. Sve se više pozornosti posvećuje raznovrsnim reakcijama djece na izazove prisilne migracije te na činjenicu da mnogi nasatupaju kao „aktivni preživjeli“, a ne kao „pasivne žrtve“ (Rousseau & Drapeau 2003, str 78). Primjerice, socijalni radnici koje je intervjuirao Kohli (2006.a) izjavili su da su maloljetnici bez pratnje „zanimljivi i otporni po svojim sposobnostima preživljavanja i uspijevaju u vrijeme velikih preokreta“ (str.7). U suštini, otpornost tih mladih osoba se priznaje, barem do određene mjere, iako German (2004) tvrdi da studijama koje istražuju otpornost izbjeglica još uvijek nije posvećena ista pozornost kao i istraživanjima koja razmatraju njihovu ranjivost i njene manifestacije. Definicije se razlikuju, prema Mastenu & Powellu (2003), otpornost se odnosi na „obrasce pozitivne prilagodbe u kontekstu značajnog rizika ili nedaće“ (str.4). Osoba može biti otporna ili može pokazati otpornost prema određenom riziku (Ungar 2004). Različiti autori komentirali su otpornost prisilnih migranata, uključujući djecu bez pratnje (npr. Muecke 1992, Ahearn 2000, Kohli & Mather 2003, Kohli)“.

1.1.4 Psihička dobrobit

Djeca izbjeglice i adolescenti bez pratnje u Europi su ranjiva skupina. Njihova teška životna situacija utječe i na njihovu emocionalnu dobrobit, što može rezultirati značajnim emocionalnim problemima i problemima u ponašanju (Derluyn & Broekaert, 2008; Fazel, Reed, Panter-Brick & Stein, 2012). Neizvjesnost često djeci i adolescentima poljulja nadu u ostvarenje snova. To može izazvati sukobe odanosti prema roditeljima, obitelji i zemlji podrijetla, kojima su dali važna obećanja (Derluyn & Broekaert, 2008).

U djece izbjeglica općenito, a posebno u djece bez pratnje vidljivi su problemi ponašanja i emocionalni problemi: problemi spavanja, napadi panike, povlačenje iz društva, apatija, noćne more, razni razvojni problemi, glavobolja, hiperaktivno ponašanje, depresija, pasivnost, poremećaji koncentracije, simptomi tjeskobe, usamljenost, separacijska tjeskoba, nisko samopoštovanje, probavni poremećaji i problemi s prehranom.

Trauma i stres

Djeca bez pratnje često se moraju nositi s traumama¹¹, gubitkom, neugodnim putovanjima i brigama o obitelji koja je ostala u domovini, kao i sa stresom oko postupka azila i dugog postupka spajanja obitelji. Negativan ishod postupka azila i drugih postupaka boravka ili dugog spajanja obitelji može imati vrlo štetan učinak i djeci uzrokovati još više stresa.

Stres koji se javlja zbog nesigurnosti i napetosti ne omogućuje oporavak od traume. Nizozemska longitudinalna studija koja se bavi psihološkim problemima, traumatskim stresnim reakcijama i iskustvima djece izbjeglica s pratnjom, nizozemskom djecom i djecom bez pratnje tražiteljima azila, pokazala je da djeca bez pratnje tražitelji azila izvješćuju o više stresnih događaja nego druge dvije skupine. Pored toga, djeca bez pratnje tražitelji azila češće su doživjeli nekoliko traumatskih događaja od ostalih dviju skupina (Bean, Derluyn, Eurelings-Bontekoe, Broekaert & Spinhoven, 2007).

Psihološku dobrobit djece bez pratnje proučavala je longitudinalna studija koju su vodili Vervliet, Meyer Demott, Jakobsen, Broekaert, Heir & Derluyn (2014). Ovo istraživanje pratilo je 103 djece bez pratnje tijekom 18 mjeseci od trenutka kada su stigli u Belgiju. Djeca bez pratnje govore o općenito visokoj razini anksioznosti, depresije i posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP). Rezultati analize linearnih mješovitih modela nisu pokazali značajne razlike u mentalnom zdravlju kroz to vrijeme, ukazujući na mogućnost dugotrajnih psihičkih problema u ovoj populaciji. Broj traumatskih iskustava i broj dnevnih uzročnika stresa doveli su do znatno više razine simptoma depresije (dnevni stresori), anksioznosti i PTSP-a (traumatska iskustva i dnevni stresori).

Psihološka pomoć¹²

Emocionalna dobrobit djece bez pratnje ozbiljan je problem za njihovu podršku i prihvata. U velikim prihvatnim centrima česti su slučajevi samo-destruktivnog i suicidalnog ponašanja. To se rijetko događa kod smještaja u obiteljima.

Dobra praksa:

JSN i Nidos su ustanovili da se u grupi djece bez pratnje koja borave u udomiteljskim obiteljima gotovo nikada ne bilježi destruktivno i agresivno ponašanje ili nestanci, ali se događaju u prihvatnim centrima, osobito velikima. To je ustanovila i Europska mreža pravobranitelja za djecu, ENOC (2016, str. 18). Od 2011. godine, JSN bilježi samo-destruktivno, suicidalno ponašanje i uporabu psihofarmaka među manje od 1% djece bez pratnje koje žive u udomiteljskim obiteljima.

Možemo pretpostaviti da djecu bez pratnje ne upućuju uvijek na usluge psihološke podrške u pravo vrijeme. Organizacije za mentalno zdravlje nisu uvijek kulturalno primjerene ili prikladne za nestabilnu situaciju ove djece. Izbjeglicama bolje odgovara transkulturalna psihološka podrška, ako je dostupna.

¹¹ Više informacija o traumi može se naći u detaljnom materijalu na www.engi.eu.

¹² Više informacija o psihološkoj pomoći može se naći u detaljnom materijalu na www.engi.eu

Dobra praksa: trauma i oporavak

U današnje vrijeme u Nizozemskoj vrijedi opća preporuka da se djecu nakon traumatičnih iskustava što prije vrati dnevnim navikama. To im omogućuje da dožive sigurnost u sadašnjosti što smanjuje stres od proživljene opasnosti (pojačana napetost). Stručnjaci su također svjesni da ispitivanje o traumi nosi rizik od ponovne traumatizacije pa ga stoga treba što je manje koristiti.

Traumatizirana djeca izbjeglice koja se nisu u stanju oporaviti trebaju specijalističku skrb. Traumatizacija ujedno može omesti napredak u rješavanju zahtjeva za azil ako dijete ne može dati izjavu o svojim traumatskim iskustvima.

Upute za usmjeravanje:

- što prije moguće ponudite djeci odgovarajuću (dnevnu) rutinu;
- raspravljajte o traumatskom iskustvu samo s djecom koja su se izjasnila da su na to spremna (nema neželjenih razgovora);
- informirajte se o obradi traume i s traumama povezanih simptoma;
- ponudite profesionalnu skrb ukoliko simptomi potraju;
- upozorite odvjetnika i voditelja intervjua da trauma može spriječiti davanje točnih odgovora tijekom intervjua u postupku azila.

1.1.5 Sigurnosni rizici

U usporedbi s drugom djecom, djeca bez pratnje doživljavaju dodatne rizike zbog ranjivosti uslijed pozicije izbjeglica, zbog činjenice da su bez svoje obitelji ili odgovorne odrasle osobe, a možda i zato što su iscrpili sva pravna sredstva za dobivanje boravišne dozvole.

Trgovanje ljudima

Pri dolasku u Europu, djeca bez pratnje često su već prokrijumčarena, jer im je to možda jedini način da putuju. Neki od njih nisu samo prokrijumčareni, već su i žrtve trgovanja ljudima. Trgovanje ljudima postoji iz mnogih razloga (uključujući prostituciju, krijumčarenje droga, krijumčarenje oružja i neplaćeni rad), i ne događa se samo za vrijeme putovanja u Europu, već i nakon dolaska djeteta u Europu. Djeca bez pratnje vrlo su ranjiva i trgovci ljudima lako na njih utječu. Uzrok tomu može biti nedostatak podržavajuće mreže, želja da pomognu obitelji, pritisak obitelji da pošalju novac kući, a ponekad i magija ili okultizam.

Dobra praksa: znakovi trgovanja ljudima

Nidos je na temelju literature i iskustava sastavio popis „tvrdih“ i „mekih“ znakova trgovanja ljudima. Popis je osobito koristan tijekom prvog sastanka u centru za registraciju i prijavu, kako bi se odlučilo treba li dijete biti smješteno u zaštićeni smještaj. Daljnja istraživanja provode se u zaštićenom objektu za smještaj (skloništu).

Prepoznavanje znakova trgovanja ljudima

TVRDI ZNAKOVI:

Putni aranžmani: aranžmane i troškove ne plaća obitelj, djetetu je nepoznato krajnje odredište, kao i razlog dolaska u tu zemlju.

Dokumenti: Dijete nema identifikacijskih dokumenata ili su lažni ili je ilegalno u zemlji i dolazi iz zemlje poznate po riziku od trgovanja ljudima.

Obitelj: Obitelji su prijetili i/ili ju ucjenjivali, obitelj je siromašna.

Trgovac ljudima: Osoba koja je je s djetetom i koja mu organizira vizu djetetu je nepoznata, povezana je s krijumčarima ljudi.

Financije: Dijete mora platiti dug, stanovanje, odjeću i ostalo što organizira osoba koja je s njim, dijete ovisi o toj osobi.

Mjesto boravka u zemlji: Dijete ne zna ni kućnu adresu ni adresu posla, dijete spava na poslu.

Nasilje ili zlostavljanje: Dijete je zlostavljano ili mu prijete, vidljivi su znakovi zlostavljanja.

Posao: Dijete je primorano raditi, prostituira se, došlo je u zemlju uz lažna obećanja, dijete je pobjeglo.

Mjesto pronalaska: Dijete je pobjeglo ili ga je pronašla policija ili je zatražilo pomoć od policije.

MEKI ZNAKOVI:

Zdravlje: žali se na probleme spavanja i probavne probleme.

Strah: od trgovca ljudima, situacije, nasilja.

Stav: povučen, pod stresom.

Priča: nije potpuna, nekoherentna, nevjerovatna, odglumljena/uvježbana.

Rizik od seksualnog zlostavljanja

Djeca bez pratnje u velikoj su opasnosti od silovanja tijekom bijega ili u razdoblju prije toga. Silovanje je, uostalom, vrlo uobičajeno u ratnim prilikama. Ima i djece, uglavnom djevojčica, koje „kupuju sigurnost“ kao strategiju preživljavanja nudeći se muškarcima u zamjenu za zaštitu. Katkad se ove djevojke tijekom prvog razdoblja nakon bijega ponašaju pretjerano seksualizirano. To ih čini vrlo lakim plijenom za zlostavljanje u prisilnom prostituiranju, ali i u vlastitom okruženju. Udomiteljska obitelj i ljudi koji skrbe o djeci (odgajatelj/skrbnik, mentor itd.) morat će se suprotstaviti takvom ponašanju i pokušati ga promijeniti.

To je također rizik i za, primjerice, „dječake plesače“ (Bacha bazi), često iz Afganistana, koji su u ranom djetinjstvu naučili plesati poput djevojčica i spolno ih zlostavljaju stariji muškarci. Njihovo ponašanje ponekad uključuje ženske kretnje, što ih čini lakim plijenom za nove situacije zlostavljanja.

Opasnost od prisilnog rada i krijumčarenja

Djecu bez pratnje koriste i za krijumčarenje oružja ili opojnih droga ili ih eksploatiraju kao radnu snagu. To se često događa pod prijetnjom obezbe vraćanja duga za putovanje krijumčaru, ali iza toga mogu stajati i veće zločinačke organizacije. Mladi ljudi koji dolaze ilegalno nakon navršениh 18 godina vrlo su lak plijen za ovu vrstu zlostavljanja i iskorištavanja.

1.2 RAD U INTERKULTURALNOM OKRUŽENJU

1.2.1 Uvod

Rad s djecom bez pratnje podrazumijeva rad s djecom koja dolaze iz različitih kultura. Znanja i vještine u pristupanju ovoj djeci stoga su vrlo važni.

Komunikacija osjetljiva na interkulturalnost je u srži rada s djecom iz različitih kulturalnih sredina. Pored poznavanja društvene strukture djetetove kulture, važno je moći sagledavati norme i vrijednosti iz njihove perspektive, biti svjestan utjecaja vlastite kulturalne i etničke pripadnosti na vaše mišljenje i djelovanje i vješto prevladavati razlike. Važno je i pokazati empatiju, kreativnost i odvažnost (Jessurun, 2008, str. 503-514).

1.2.2 Komunikacija osjetljiva na kulturu

Kultura je dinamična, pa poznavanje drugih kulturalnih sredina nije dovoljno za poboljšanje komunikacije. Profesionalac može steći spoznaju o drugoj osobi samo pri susretu, kroz interakciju i dijalog. To znači suosjećajući s njom, pokazujući zanimanje za ono tko je i što joj je važno te poštujući njezine granice.

Djetetu bez pratnje važno je da razgovor doživljava sigurnim. Namjera rasprave mora biti jasna: dogovor o okvirima i razgovor o tome što će se zbiti s danim informacijama. Ako se profesionalac mora baviti traumatizacijom ili ako postoje teške teme ili tajne, važno je dogovoriti o čemu će se, a o čemu se neće raspravljati ili odlučiti kada će rasprava prestati.

Postavljanjem otvorenih pitanja (tko, što, kako, kada), druga osoba je pozvana da sudjeluje. Aktivno slušanje zahtijeva dublje razmatranje onoga što druga osoba kaže; to je moguće samo ako odstupite od planiranog pristupa intervjuu. Profesionalac im mora dati mogućnost postavljanja pitanja i mora znati njihov odnos prema različitim kulturama, pa i vlastitij. Sklonost favoriziranju usklađenosti s vladajućim društvenim normama često je veća no što mnogi misle. Važno je otvorenim pristupom stvarno se povezati s drugom osobom. Kad su djeca u pitanju, također je važno procijeniti razinu razvoja.

Dobra praksa

Minor-Ndako posvećuje dosta vremena izgradnji povjerljivog odnosa s djetetom. Organizacija je utvrdila da ovoj djeci trebaju obrazložiti pomoć koja im se nudi. Uostalom, mnoga od njih nemaju iskustva sa socijalnim radnicima. Razgovor o poteškoćama može se činiti načinom da se one održavaju, čak povećavaju. Razgovor o osobnim stvarima može se tumačiti kao nešto moralno upitno. Razgovor o vašem životu dok odrasla osoba pravi bilješke, možete osjećati kao policijsko ispitivanje. Može izazvati strah i osjećaje nesigurnosti, pogotovo djeci koja dolaze iz nestabilnih područja gdje je teško ili čak nemoguće vjerovati drugima. Zbog toga osoblje Minor-Ndako predstavlja sebe i svoj način rada prije nego što djeci počnu postavljati osobna pitanja. To je u

suprotnosti s tradicionalnim socijalnim radom gdje se uvodno pitanje koristi kao poticaj klijentu da učini prvi korak.

U međukulturalnoj komunikaciji mogu se pojaviti problemi jer ljudi različito tumače ponašanje. Stoga valja biti svjestan opasnosti od etnocentrične pristranosti, uzdizanja vlastitih vrijednosti i standarda iznad univerzalnih. Sljedeća metoda pomaže da to osvijestite i potom rješavate.

Metoda tri koraka koju je razvio Pinto (2007) može pridonijeti učinkovitijoj međukulturalnoj komunikaciji. Prva dva koraka nas uče promatrati stvari iz obje perspektive (osobe same i druge osobe). U trećem koraku može se navesti svaka razlika obiju kultura. Ovaj je model kratko opisan u nastavku.

Interkulturalna komunikacija¹³

Korak 1: Postajete svjesni utjecaja vlastite kulture na vaše ponašanje.

Korak 2: Postajete svjesni, raspitujete se, saznajete i stječete uvid u kulturu druge osobe i ponašanje koje iz nje proizlazi.

Korak 3: Uvid koji vam daje ta spoznaja omogućuje vam stvarno povezivanje i premošćivanje podjele.

1.2.3 Kulturalni kontekst djeteta bez pratnje

Ovo poglavlje opisuje najvažnije razlike između kultura djece bez pratnje i njihovih zemalja domaćina. To uključuje metode rada, stavove i dobre prakse relevantne za pružanje smjernica djeci i obiteljima s kojima žive. Da bi se djecu bez pratnje vodilo s poštovanjem, podržavalo u situacijama s kojima se suočavaju i da bi se prepoznali rizici kojima su izložena u svom osjetljivom položaju potrebno je poznavati glavne kulturalne aspekte, povijest i sredinu iz koje dolaze te njihove mogućnosti.

Kultura proširenih obitelji

Djeca bez pratnje uglavnom dolaze iz kulture proširenih obitelji, kulture u kojoj su interesi proširene obitelji od najveće važnosti. Dijete često odlazi odlukom (proširene) obitelji, koja time često podnosi ogromne financijske i emocionalne žrtve. Trenutak odlaska također znači da je dijete sazrelo, bez obzira na dob. Djeca bez pratnje općenito su otporni mladi ljudi koji, osobito na početku, žele pridonijeti dobrobiti (proširene) obitelji.

Uobičajeni pojmovi koji ukazuju na kulturalne razlike između „zemalja podrijetla izbjeglica i tražitelja azila“ i „zapadnih zemalja“ su kultura proširenih obitelji nasuprot kulturi usmjerenoj na pojedinca ili „mi naspram ja“. Pinto (2007) navodi da je u kulturama usmjerenima na pojedinca najviši cilj osobno ispunjenje, a u kulturama usmjerenima na obitelj to je (obiteljska) čast.

Djeci bez pratnje koja su nedavno stigla na Zapad može se činiti čudnom usredotočenost na osobno ispunjenje i osobni razvoj. To postaje jasno iz njihove želje da zadovolje očekivanja i upute obitelji i želje da pomognu svojoj obitelji šaljući im novac odmah, čak i ako im je džeparac vrlo skroman. Pri

¹³ Preuzeto iz Kaven Bouteh, prezentacija u Nidosu, svibanj 2016.

odabiru škole, očekivanje obitelji često je važnije od prilika za osobno ispunjenje. Osim toga, obitelj kod kuće uspoređuje iznos novca koji dijete šalje, školu koju pohađa i djetetova postignuća s drugima. Prilagođavanje ovoj na pojedinca usmjerenom kulturi može uzrokovati otuđenje od (proširene) obitelji, uz rizik da budu izolirani, isključeni ili odbačeni.

Djeca iz kulture proširene obitelji uče poštovati starije i nemati vlastitog mišljenja i želja. Izražavanje vlastitog mišljenja često se smatra nedostatkom poštovanja i znakom lošeg odgoja, što je sramota za obiteljsku čast. Demokratska načela i sloboda izražavanja, kao što su izražavanje vlastitog mišljenja ili viđenja i uključivanje u proces odlučivanja, neuobičajeni su za dijete bez pratnje. Djetetu stoga može biti vrlo nelagodno bude li ga se stalno pitalo za mišljenje.

Kultura krivnje nasuprot kulturi srama

Razlika između ja-kulture i mi-kulture u sučeljavanju u pogledu ponašanja povezana je s razlikama između kulture krivnje (ja) i kulture srama (mi).

Svaka vrsta kulture ima svoj skup pravila o pogrešnom postupanju ili pogrešnom ponašanju koja su određena uvjerenjima pojedinca i drugih ljudi o krivnji.

Kultura krivnje obično i prvenstveno se bavi istinom, pravdom i očuvanjem prava pojedinca. Pretpostavlja se da emocija krivnje čuva čovjeka od ponašanja protivnog njegovu vlastitom kodeksu ponašanja kao i kulturi. Nasuprot tome, u tipičnoj kulturi srama ono što drugi ljudi vjeruju ima daleko snažniji utjecaj na ponašanje od onoga što vjeruje pojedinac sam. Želja za očuvanjem časti i izbjegavanjem srama jedan je od primarnih temelja kulture. Osim toga, katkad je pojedincu nemoguće čak i priznati da je kriv ili da je učinio nešto loše (čak i ako je to učinio) pogotovo kada svi drugi smatraju da je kriv, zbog srama koji to povlači za sobom. Sve dok su ostali uvjereni da je nevin, pojedinac ne osjeća sram. Zato ulaže velik trud da uvjeri druge u svoju nevinost.

Kultura srama određuje da je izbjegavanje srama neophodno, bez obzira na cijenu. Zapadni modeli srama i krivnje gledaju na sram kao "loš", a krivnju kao "dobar" moralni osjećaj. U nezapadnjačkim kulturalnim kontekstima, sram ne samo da se ocjenjuje "dobrim", već i prikladnim/očekivanim emocionalnim odgovorom na pogrešno ponašanje (Bedford & Hwang, 2003).

Primjer:

U kulturi krivnje isprika je standardni prvi korak. Njome priznajte svoju pogrešku, svoju krivnju, što vam omogućuje traženje rješenja. Međutim, u kulturi srama, nuđenje isprike znači prihvaćanje srama i stoga se izbjegava kolikogod je moguće. Za nekoga tko dolazi iz kulture srama, prvi će korak biti obnova odnosa i time otklanjanje srama.

Bagozzi, Verbeke i Gavino (2003) utvrdili su da se ljudi i iz zapadne i nezapadne kulture srame kada prožive bolno iskustvo, ali je njihovo djelovanje/odgovor na to iskustvo različito ovisno o tome pripadaju li zapadnoj ili nezapadnoj kulturi. Ljudi sa zapada počinju raditi na samozaštiti, dok oni iz nezapadnih kultura više rade na izgradnji/popravljanju odnosa.

Socijalno psihološka studija (van Alphen, 2008) je utvrdila da intenzitet srama koji posramljena osoba osjeća određuje strategiju koju će primijeniti.

Grubo govoreći, postoje dvije mogućnosti:

- sram se prihvaća;
- sram se odbacuje.

Ako je intenzitet slab, osoba će sram smatrati nečim relativno nevažnim i bit će ga sklonija prihvatiti. Ako se sram intenzivira, osoba će mu se pokušati oduprijeti. Međutim, postoji prag iznad kojeg je sram tako intenzivan da ga se više ne može poreći. U ovoj situaciji ne može učiniti ništa drugo do prihvatiti sramotu. U tom će slučaju biti prilike za, primjerice, ispriku i popravak štete.

Primjer: važna uloga srama u mi-kulturi

Tijekom razgovora između mentora u ustanovi i djeteta bez pratnje o nepoželjnom ponašanju, dijete koje dolazi iz mi-kulture pokušava iznad svega popraviti odnos: „Mi se uvijek dobro slažemo, zar ne?“. Međutim, mentor iz ja-kulture želi ponajprije razgovarati o problemu i tražiti rješenja pomoću isprika, sporazuma i kaznenih mjera. Dijete iz mi-kulture radije bi izbjeglo takvo sučeljavanje pa će tražiti neizravniji način popravljivanja odnosa s mentorom. Dijete će, naprimjer, ljutito napustiti sukob i početi obavljati sve druge zadaće. Tako oni pokušavaju popraviti odnos s mentorom. Mentor će, međutim, vršiti pritisak na dijete da razgovara, tako da dijete osjeti da je stjerano u kut kako bi razgovarali o sramotnom sadržaju, što dijete ne može učiniti a da prethodno nije popravilo odnos s mentorom.

Razlikovna obilježja između individualno i kolektivno orijentiranih kultura su sljedeće:

'Ja' kultura	'Mi' kultura
Individualistički: tko si ti?	Kolektivist: komu pripadaš?
Interes pojedinca: samostalan, samopouzdan vlastiti izbor	Grupni interes: povezan s grupom, poslušan, skroman
Udaljenost niske snage	Udaljenost visoke snage
Ženski	Muški
Poštenje: priznavanje pogrešaka, uvažavanje priznanja, izravno priopćavanje loših vijesti	Čuvati čast netaknutom: prikrivanje pogrešaka, poricanje, sprečava gubitak vjere, pažljivo priopćava loše vijesti

Zdravlje

Kultura i religija također značajno utječu na mišljenje o bolesti pa se zapadna zdravstvena skrb teško povezuje s izbjeglicama i migrantima.

Općepoznato je da migranti i izbjeglice često, ako ne dobiju recept za lijekove, misle kako ih liječnik ne shvaća ozbiljno. U mnogim kulturama nije uobičajeno razlikovati psihičke i fizičke pritužbe. Neovisno o tome, psihička bolest se smatra nekom vrstom ludila i nečim čega se treba stidjeti, što šteti časti osobe. Pritužbe se stoga često doživljavaju fizički, što nazivamo somatizacijom. Često je teško motivirati djecu bez pratnje koja se upućuju na mentalnu zdravstvenu zaštitu. Oni ne vide

korist od „razgovora“, a posjet psihologu može značiti da ste „ludi“. Kulturalno osjetljiv pristup važan je za pomoć u angažmanu, pa u mnogim europskim zemljama postoje ustanove za mentalnu skrb s transkulturalnim specijalizacijama.

Kako se nositi s razlikama u poimanju zdravlja

Zainteresiranost i poštovanje prema simptomima, izjavama i mogućim rješenjima može biti dobar početak. Pomoći može i pitanje kako bi se ovaj problem riješio kod kuće. Može se uključiti i biološka obitelj. To može pridonijeti priznavanju legitimiteta bolesti i omogućiti djetetu bez pratnje i njegovoj obitelji da odaberu tradicionalni tretman kakav su običavali imati kod kuće¹⁴.

Crna magija u Eritreji

Crna magija je nevidljivi dio društvenog života u Eritreji. Četiri su oblika crne magije: Debtera, Buda, Tebib i Tonqualay. Oni uključuju posjedovanje moći i utjecaj na druge ljude. Osoba koja provodi crnu magiju ima toliko utjecaja na druge da opsjednuti u posjedu te osobe izvode određene radnje a da nisu svjesni što rade ili čine stvari a da to ne žele.

Ako se crna magija provodi na nekome, tu će osobu opsjesti netko ili nešto. To može biti živa osoba ili zao duh/vrag („sheytan“). Može biti toliko ozbiljno da uzrokuje patnju ili, u ekstremnim situacijama, čak i smrt.

Radi zaštite od crne magije ili zlih očiju, u eritrejskoj i etiopskoj kulturi uobičajeno je nositi amulet ili talisman. Vrlo je čest u ruralnim područjima, a ljudi vjeruju da se amuletima štite: „bolje spriječiti nego liječiti“.

Ako je netko već opsjednut, zao duh se može istjerati recitiranjem Debterovih aforizama na jeziku nepoznatom ljudskim bićima. Svećenik može istjerati zloduha čitanjem redova iz svete knjige i / ili molitvom.¹⁵

Primjer:

Ako je John ljubomoran na Anne, može zatražiti od Tebiba ili Bude da upere svoje zlo oko u Anne uz naknadu. Tebib traži nešto Anino osobno (poput kose ili noktiju) i miješa to s tajnim sastojcima ili biljem da opsjedne Anne (zato ljudi u Eritreji nikada „jednostavno“ ne bacaju ništa osobno).

U Eritreji kruže priče o ženama koje odlaze Tebibu kako bi zadržale kontrolu nad svojim muževima. Kad odu Tebibu sa svojim bračnim problemima, žene mogu opsjesti svoje muškarce rabeći biljke koje osiguravaju da on ne odlazi drugim ženama. Ali to može imati i negativan ishod: muž može postati depresivan, pa ne može ili ne želi raditi i ponaša se vrlo različito i to negativno.

¹⁴ Detaljne informacije o uključivanju ritualnog tretmana u zapadni tretman mogu se naći u opširnijem materijalu na www.engi.eu.

¹⁵ Informacija iz centra znanja o Eritreji u okviru Nidosa.

Dobra praksa: Eritrejski svećenici

Eritrejske svećenike u Nizozemskoj često mole da pomognu mladim Eritrejcima tražiteljima azila da se riješe simptoma bolesti.

Dobra praksa: kulturni posrednici

U Belgiji i Italiji zabilježena su pozitivna iskustva u radu s kulturalnim posrednicima. To su često nekadašnja djeca bez pratnje koja su se integrirala i mogu djelovati kao pouzdani voditelji u raspravi o teškim temama kao što su seksualnost i sigurnost, kao i skrbništvo i potrebe djece bez pratnje. To posebno dobro funkcionira u kontekstu skupine, s obzirom na grupno orijentiranu kulturnu pozadinu mnoge djece.

1.2.4 Posebne teme vezane uz kulturalne razlike u situaciji djeteta bez pratnje

Očekivanja i interesi obitelji

Kad djeca bez pratnje napuste svoju zemlju, obitelj često očekuje da će njihov odlazak koristiti cijeloj obitelji. Slika o prilikama koje dijete čekaju u Europi često je nerealna, kao i očekivanje da će slati novac, da će se obitelj uskoro naći na okupu ili će dijete izgraditi uspješnu karijeru i slati više novaca. Ova očekivanja znaju djetetu biti ogroman teret, posebno zato što stvarno želi pomoći obitelji i ne želi ih razočarati.

Drugi pritisak može proizlaziti iz činjenice da se od njega očekuje da skrbi o mlađoj braći i sestrama ili o starijoj sestri. Ova uloga je normalna u mnogim kulturama proširene obitelji, ali može uzrokovati puno stresa u njihovoj situaciji – sami su u Europi.

Primjer:

Dva brata su u Belgiji i najstariji brat se osjeća odgovornim za dobro ponašanje mlađega brata. Obitelj kod kuće mu je rekla da istuče svog mlađeg brata jer je počeo pušiti. Najstariji brat smatra da stvarno ima problem. S jedne strane, ne želi ući u nevolje s belgijskim sustavom koji ne dopušta fizičko kažnjavanje, a s druge strane želi nadzirati i podizati mlađeg brata onako kako njegova obitelj očekuje. Stoga su socijalni radnici pozvali roditelje da objasne situaciju i način na koji se oni s tim nose. Nakon mnogo telefonskih poziva, majka je oslobodila dječaka te zadaće, rekavši mu kako će se socijalni radnici brinuti za njegova brata uz pristanak obitelji.

Tajne

Kako je opisano u poglavlju 1.1.2, mnogi tražitelji azila skrivaju tajne. Ove tajne često se odnose na obiteljsku situaciju, jer su ih njihovi sunarodnjaci, obitelj ili krijumčari savetovali da ne otkrivaju stvarnu situaciju. To može djeci uzrokovati mnogo stresa, osobito kada su prisiljeni nekome reći nešto više o svojoj obiteljskoj situaciji. No, tajne ili laži ujedno su mehanizam "kulture srama" za

suočavanje sa situacijama sramote ili uvrede časti. Laganje radi zaštite obiteljske časti uvelike je dio mi-kulture (srama) iako manje prihvatljivo u europskoj ja-kulturi (krivnje). Sljedeći primjer pokazuje bolne posljedice čuvanja tajni.

Primjer:

Dvije sestre (djeca bez pratnje) bile su na dugogodišnjoj skrbi u udomiteljskoj obitelji u Nizozemskoj. U jednom se trenutku saznalo da u Nizozemskoj postoji i jedna odrasla sestra. Postala je rado viđen gost u udomiteljskoj obitelji i često je posjećivala svoje sestre. Godinama kasnije ispostavilo se da ova žena nije bila starija sestra, već majka djevojčica. U Nizozemskoj je bila ilegalno i nadala se da će njezina djeca dobiti boravišnu dozvolu jer su bila bez pratnje. Udomiteljska obitelj bila je zaprepastena i nije mogla prihvatiti činjenicu da je sve te godine skrivila o tim siroticama, dok su one imale majku. Nažalost, smještaj je zbog toga morao biti okončan.

Spor oko dobi

Djeca bez pratnje često dolaze iz zemalja u kojima njihovo rođenje nije registrirano ili je datum rođenja nepoznat. Starost ove djece obično se procjenjuje¹⁶, a potpora koju dobivaju prilagođena je toj procjeni bez mijenjanja godina na njihovim osobnim dokumentima. Međutim, nepouzdana dob može dovesti do poteškoća pri stambenom zbrinjavanju i obrazovanju, pri čemu se raspodjela obično temelji na dobi navedenoj u osobnim dokumentima. Profesionalac koji vodi dijete može u tome igrati važnu ulogu, zagovarajući djetetov najbolji interes.

1.2.5 Posebne teme vezane uz kulturalne razlike u riziku za zlostavljanje djeteta uključujući djecu bez pratnje

Istraživanja su otkrila nekoliko čimbenika rizika za zlostavljanje djece te da je rizik za zlostavljanje djece u udomiteljstvu veći nego u biološkim obiteljima. Ovo poglavlje raspravlja specifične teme koje se odnose na kulturalne razlike u riziku za zlostavljanje djece tijekom smještaja u obitelji.

Obiteljska čast

Čast je univerzalni pojam i znači način na koji se pojedinac odnosi sa skupinom/ama kojima pripada. Obitelji ili skupine također mogu imati čast, ali je ovdje ključni aspekt da se čast može povrijediti ili izgubiti. Čast se ponekad smatra važnim čimbenikom u društvima gdje, u borbi za egzistenciju, ljudi uglavnom ovise o sebi. Grupa je obično jača od pojedinca pa su joj šanse da osigura oskudne resurse za održanje veće. Pojedinac se, međutim, mora podvrgnuti pravilima i normama skupine ili se suočiti s kaznom isključenja ili nečim još gorim. *Kodeksi časti* tada su sredstvo kojim se drugi drže na distanci. Ako ima dovoljno za sve, preživljavanje pojedinaca ne ovisi o skupini radi čega važnost grupnih pravila slabi, a više je mjesta za individualne odluke.

¹⁶ Više podataka o procjeni dobi može se naći na www.engi.eu.

Čast je podložna promjenama i u svakoj grupi je različita; mišljenja o tome što osoba mora biti ili činiti da bi bila časna razlikuju se na razini pojedinca, grupe ili društva, ali postoje i mnoge sličnosti. Obrazovanje i kontrola grupe (zajednice) glavni su mehanizmi postavljanja pravila časti.

Čast u kulturama proširenih obitelji često podrazumijeva teme koje se odnose na obrazovanje i nasljeđivanje. *Povreda časti* često se tiče odnosa, izbora partnera, seksualnosti i nasljednika. Poučavanje, praćenje i zaštita časti mogu biti popraćeni nasiljem, osobito kada je čast ugrožena. Povreda časti gora je ako se o njoj pročuje izvan skupine kroz tračeve i klevetu koja se često doživljava sramotnom; što više ljudi zna za nasilje, to je veća vjerojatnost povrede časti. Ako je čast povrijeđena, obnova časti može se provesti djelima očišćenja, kao što su brak, razvod, odbijanje, poricanje, prihvaćanje situacije ili pokušaj pomirenja. Ubojstvo je krajnji oblik povrata časti, ponekad samoubojstvom. Situacija, naravno, ovisi o prirodi sukoba, opsegu povrede časti i *kodeksu časti* (Janssen, 2006).

U Europi, na djecu iz kultura sa strogim pravilima časti (proširena obitelj ili mi-kultura) često utječe nova kultura koja je usmjerena na individualni razvoj (individualna ili ja-kultura), a postoji i veliki rizik od povrede časti. Dijete će morati birati između individualne samoaktualizacije i rizika da ga obitelj odbije ili još gore. Pomažući radnici, stručnjaci za rad s mladima i skrbnici mogu pomoći djeci donijeti dobro promišljene odluke i o tome raspravljati s obitelji. *Kodeksi časti* također su dio asimilacije. Kada se o tome raspravlja, važno je razumjeti i poštovati *kodekse časti* drugih, biti svjestan i imati uvid u vlastiti kodeks, ali to može biti prilično teško.

Rodne razlike

U mnogim zemljama od djece se očekuje da ispunjavaju posebne želje obitelji. Ograničavanje slobode kretanja djevojkama i dogovoreni brakovi predstavljaju kršenje prava na samoodređenje, a to nalazimo u mnogim tradicionalnim kulturama. Kad je riječ o pravima, djevojke u izbjegličkim i migrantskim obiteljima iz tih kultura nalaze se na dnu obiteljske hijerarhije. Ova se situacija mijenja u mnogim obiteljima koje dulje žive u Europi, ali je sloboda kretanja ponekad još uvijek vrlo ograničena (Pharos, 2009).

Prisilni brakovi

U nekim kulturama, brak se može sklopiti u ranoj dobi, budući da su ju udali/ga oženili. To se događa i s djecom i može se smatrati zlostavljanjem, ali ne zna se koliko je često. Teško je povući crtu između prisilnog i dogovorenog braka. Katkada djevojka nije prisiljena udati se za partnera kojega su joj odabrali roditelji, ali se iz odanosti osjeća obveznom to učiniti. Ili je pod takvim pritiskom da se ne usuđuje prigovoriti. Možda vjeruje roditeljima, jer je njihov izbor uglavnom dobar. Pitanje je ima li djevojka izbora ili je prisiljavaju. Pritisak na pristajanje nemaju samo djevojke; dječake također mogu oženiti. Odbijanje može dovesti do zlostavljanja, kućnog pritvora, prijetnji ili prisilnog povratka u zemlju podrijetla. Nastave li se odupirati i, primjerice, pobjegnu, obitelj može odlučiti o ubojstvu iz časti (Pharos, 2009).

Pripreme za prisilni brak počinju prije djevojbine 18. godine, nakon čega se brak sklapa, i ne može se mnogo pravno učiniti. Skrbnik ili mentor mogu pomoći djetetu oko odluke u tom pitanju, ali suprotstavljanje obitelji može imati ozbiljne posljedice kao što je odbacivanje. Gubitak obitelji može

imati velik utjecaj na ljude iz kolektivističke kulture ili kulture proširene obitelji, jer se često osjećaju manje vrijednima kao pojedinci nego kao dio proširene obitelji.

Posljednjih godina među izbjeglicama u Europi ima mnogo „djevojčica nevjesta“. Ovo se uglavnom odnosi na dobrovoljne muslimanske brakove koje je dogovorila obitelj kako bi zaštitila kćer u izbjegličkim logorima ili tijekom bijega u Europu.

Primjer: kada dijete u braku s odraslom osobom stigne u Dansku

Brak između odrasle osobe i maloljetnog djeteta u zapadnim zemljama često se smatra prisilnim brakom i zato pogrešnim. U sustavu azila u Danskoj, djeca mlađa od 15 godina uvijek se smještaju u dječje centre za azil prema propisima o azilu, što znači odvojeno od svog odraslog supružnika.

U proljeće 2016. ministar integracija izjavio je da bi u sustavu za smještaj trebalo razdvojiti i par koji traži azil a jedan od partnera je dijete u dobi od 15 do 17 godina. Ova nova politika primjenjivala se na parove bez djece, ali je planirana i za parove s djecom.

Danski Crveni križ je utvrdio da je neke od razdvojenih parova pogodilo takvo pravilo i da su se, osobito kod neke oženjene/udate djece povećali simptomi depresije, izolacije i samoozljeđivanje. Osjećali su se vrlo nesigurnima bez svojih partnera, svoje primarne „sigurnosne osobe“. Tada se uključio sustav socijalne skrbi i psiholog.

U svjetlu svojih iskustava s odvojenim parovima bez djece, Danski Crveni križ se u kontaktu s Ministarstvom, koje je radilo na novim smjernicama za razdvajanje parova, zalagao za mlade parove s djecom. Danski Crveni križ traži da Ministarstvo uzme u obzir pravo parova na dobrobit i obiteljski život te da to uključi u svoje smjernice. Crveni križ ne podržava prisilni brak, ali smatra važnim imati na umu da su ti parovi ušli u brak prije dolaska u Dansku, u drugoj kulturi, i ne nužno prisilno. Stoga je potrebno istražiti da li kohabitacija odrasle osobe i djeteta (starijeg od 15 godina) ugrožava dobrobit djeteta. To bi trebalo svakako učiniti, a pritom čuti i djetetovu stranu. Razdvajanje dolazi u obzir samo ako dijete ili stručnjaci navedu da zajednički život odrasle osobe i djeteta šteti dobrobiti djeteta. Budući da je veliku štetu moglo pretrpjeti i dijete u kohabitacijskom braku i djeca toga para, pravilo bi trebalo primjenjivati tek nakon procjene svakog pojedinog slučaja. Razdvajanje se ne bi trebalo temeljiti na zapadnom poimanju dobi i braka.

Primjer: djevojčice nevjeste u Nizozemskoj

Djevojčice nevjeste iz Sirije nakon dolaska su pod nadzorom Nidos, jer brak maloljetnika u Nizozemskoj nije priznat. Često je riječ o dogovorenim brakovima koji jamče sigurnost djevojke u izbjegličkom logoru ili o načinu da se riješe brige o kćeri kako bi imali više sredstava za drugu djecu u obitelji. U mnogim su kulturama uobičajeni brakovi unutar obitelji. Tako je i u Siriji.

Dobar primjer je sljedeća situacija. Maloljetna djevojčica i njezin odrasli rođak imali su islamsko vjenčanje i zajedno pobjegli u Europu. Oboje su izjavili da je brak bio dogovoren iz sigurnosnih razloga i nije bio konzumiran. Iz tog razloga, njihovim obiteljima nije bio problem da imam poništiti brak, što su oboje i željeli.

Sakaćenje ženskih genitalija

Poseban oblik zlostavljanja djece je sakaćenje ženskih genitalija (FGM), poznato i kao obrezivanje djevojaka. FGM može uzrokovati probleme s menstruacijom, u trudnoći i porodu i (stalnu) bol. Osim u mladih djevojaka, FGM se može obaviti i nakon spolnog čina, nakon poroda ili kao ekstremniji oblik ranijeg obrezivanja.

U Europi se obrezivanje djevojaka smatra sakaćenjem genitalija i zabranjeno je. Neke obitelji iz regija gdje je ovo uobičajeno često više ne žele da se njihove kćeri obrezuju kad žive u Europi, ali ih mogu prisiljavati da to ipak učine. Nema podataka o slučajevima FGM u Europi, ali je poznato da obitelji šalju djevojke u inozemstvo da obave postupak, što je u Europi također zabranjeno. Mogući nagovještaj namjere obrezivanja su planirana putovanja/odmori u zemlju podrijetla.

Kulturalno osjetljive rasprave o obrezivanju s onima na koje se to odnosi mogu ukazati na rizike i pružiti rješenja. Obrezivanje može djevojci postati problem kad upozna zapadnu kulturu u kojoj se obrezivanje smatra nasiljem. Iako je obrezivanje uvijek vidjela kao nešto prirodno, sada će to doživjeti kao nešto krivo. Raniji nedostatak svijesti o tome bio je njezin zaštitni čimbenik koji je sada nestao.

Primjer: sakaćenje ženskih genitalija u Belgiji

Sedamnaestogodišnja djevojka iz Sierra Leonea zatražila je pomoć Minor-Ndakoja jer je bila zbunjena seksualnim obrazovanjem u školi. Razgovaralo se o temi sakaćenja ženskih genitalija i rečeno je da je to zlostavljanje žena koje se još uvijek provodi u Africi. Tijekom terapije, djevojka je objasnila da obrezivanje nije bilo njezin izbor i da je zbog toga mnogo pretrpjela, ali su joj rekli da mora postati žena.

Razgovarali smo o tome što sve znači biti žena, kako ljudi mogu imati različita mišljenja o tome, koje ideje prevladavaju i koliko kontradiktorne mogu biti. Zaključili smo da ulazak u drugu kulturu ide ruku pod ruku s doživljavanjem drugih ideja, primanjem povratnih informacija različitih od onih na koje smo navikli i da to može izazvati zbunjenost (Huybrechts, 2009).

Kućni rob ili Pepeljuga

U mnogim kulturama, a osobito u lošim ekonomskim situacijama, uobičajeno je da djevojke od rane mladosti imaju kućanske i skrbničke zadaće u obitelji. Djevojke su spremne za to i ako su u stanju ispuniti zadatke prema očekivanjima dobivaju pozitivnu sliku o sebi. Međutim, postoje i situacije u kojima djevojčica, koja obično nije biološko dijete, dobiva ulogu kućnog roba. Ako djeca putuju s obitelji, ona često obavlja neproporcionalnu količinu kućanskih poslova ili mora voditi brigu o drugoj djeci. Ova djeca nazivaju se 'Pepeljugom' ili 'kućnim robom'.

Važno je biti svjestan nejednakog položaja djeteta bez pratnje u udomiteljskoj obitelji. Znakovi toga ili znakovi da dijete koriste kao kućnog roba: ne idu u školu, nedostaje im sna, imaju napretek kućnih ili skrbničkih zadaća i ne uživaju istu brigu kao druga djeca u obitelji.

1.3. Potreba za vođenjem

1.3.1 Uvod

Na početku boravka u zemlji domaćinu, djeca bez pratnje trebaju sigurnost i vremena za odmor, kako bi se mogli oporaviti od putovanja i prijeći u novu situaciju.

Dobra praksa u Nizozemskoj: uvjeti za odgoj

Nizozemski profesor Kalverboer razvio je BIC model (Best Interest of the Child - najbolji interes djeteta), koji navodi 14 uvjeta dobrog razvoja. Osnovna je pretpostavka da je, ako se ispune svi uvjeti, povoljan razvoj djeteta zajamčen i tada možemo govoriti o sigurnosti (Spinder & van Hout, 2008).

Model BIC-a temeljni je način rada za dijagnostičke pedagoške procjene na „Studijskom centru za djecu, migraciju i pravo“ na Sveučilištu u Groningenu. Pomaže u određivanju kvalitete djetetova obrazovnog okruženja i uspoređuje ju s alternativnim situacijama. Donošenje odluka u prilog okolini najviše kvalitete pruža djetetu prilike za razvoj i u njegovu je interesu. Odluka temeljena na navedenim polazištima u skladu je s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, posebno člankom 3 (Kalverboer & Zijlstra, 2006).

BIC model je prilagođen za djecu bez pratnje¹⁷.

1.3.2 Osnovne potrebe djece bez pratnje nakon izbjeglištva

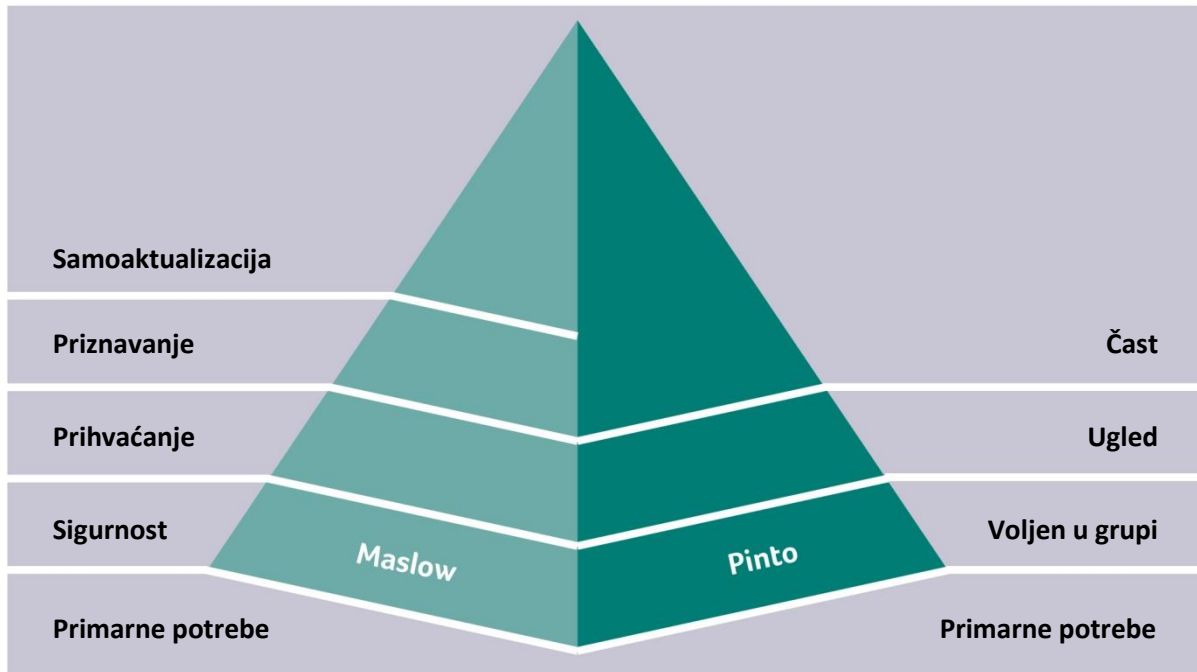
Neposredno nakon dolaska, mnoga djeca bez pratnje usredotočuju se na dobivanje željene boravišne dozvole i na svoje osnovne potrebe, da imaju dovoljno hrane, mjesto za boravak i sigurnost.

Adolescenti se posebno snažno usredotočuju na međusobnu interakciju, a i djeca se žele družiti s vršnjacima iz slične sredine. U praksi, vidite da je djecu, sve dok su zaokupljena osnovnim životnim potrebama i „preživljavanjem“, teško motivirati da rade na daljnjem razvoju. Važno je da usmjeravanje zadovoljava potrebe djece bez pratnje.

¹⁷ Cjeloviti instrument dostupan je na www.engi.eu.

Osnovne potrebe djeteta bez pratnje na početku razdoblja prihvata

Piramide Maslowa i Pinta mogu pomoći u razumijevanju tih potreba.

Piramide Maslowa i Pinta pokazuju hijerarhiju osnovnih ljudskih potreba za individualno orijentirane odnosno strukture proširene obitelji. Maslowljeva piramida primjenjiva je na zapadno orijentiranog čovjeka (12% svjetske populacije), ali ne i na cijelo čovječanstvo. Istočni dio svijeta (88%) ima potrebe različite od zapadnoga i drugačiju hijerarhiju potreba (Pinto 2007).

Nakon šest godina istraživanja u Nizozemskoj (2009-2015) stavova djece bez pratnje o skrbi koja im je pružena zaključeno je da mnoga djeca osjećaju potrebu za stalnim skrbnicima. Skrbnicima koji su osobno uključeni. Pored socijalne i praktične podrške, djeci bez pratnje treba osjećajna veza. Djeca u svim tipovima smještaja govorila su kako im nedostaje obitelj. Čini se da smještaj u udomiteljskim obiteljima najbolje nadoknađuje njihove gubitke jer ova djeca postaju dijelom novog društvenog sustava (Kalverboer et al., 2016). Istraživanje je također pokazalo da mnoga djeca bez pratnje smatraju da je važno živjeti u obitelji ili manjoj ustanovi te govore o promjeni životne situacije kao neugodnoj. Povrh svega, djeca smatraju da je važno što prije naučiti jezik zemlje domaćina.

Još jedna potreba koju djeca bez pratnje izražavaju jest potreba za priznavanjem po onome tko su, uzimajući u obzir njihovo podrijetlo, nezavisnost stečenu tijekom njihova putovanja i želju za doprinosom interesima svoje obitelji. Mnoga djeca bez pratnje također žele da ljudi prepoznaju bijedu koju su proživjeli i njihova često traumatska iskustva, a da o tome ne moraju govoriti. Vrlo je korisna mreža ljudi koji su imali ista iskustva, kao što je opisano u sljedećem primjeru.

Primjer: mreža

Danski centar Crvenoga križa za azil djece otkrio je da se veze sigurnosti i povjerenja među djecom bez pratnje u centrima ponekad mogu usporediti s vezom između djeteta i primarnog skrbnika kao što je roditelj. Ova vrsta normalnosti daje im osjećaj sigurnosti. Zajedničko im je to što su bili sami tijekom bijega i teške uspomene. Nije nužno da ih dijele, ali postoji uzajamno razumijevanje onoga što je svaki od njih prošao. Kad si manjina u stranoj zemlji, što vas je više to si jači. Često su to, ali ne uvijek, djeca iste nacionalnosti. Postupaju jedni s drugima kao obitelj i pridonose zajedničkoj dobrobiti. Tješe jedni druge ako su tužni, smiruju ako su uznemireni, kuhaju jedni za druge ako su bolesni i uzajamno se pomažu na sve načine.

Važna pitanja u prvoj fazi prihvata djece bez pratnje:

- u početnoj fazi prihvata nudi se odmor i sigurnost;
- osiguravaju se osnovne potrebe djeteta: sklonište, dovoljno hrane, fizička sigurnost i veza s obitelji;
- kontakt s djetetom temelji se na pokazivanju zainteresiranosti i pouzdanosti;
- poštuje se djetetovo nepovjerenje, tajne i nevoljkost za razgovor;
- poštuje se razina djetetove neovisnosti;
- usmjeravanje na održavanje kontinuiteta mentora/skrbnika i smještaja;
- dostupne su prikladne i korisne dnevne aktivnosti;
- pozitivna podrška djetetovu iskustvu i izražavanju vjere.

Dobra praksa: prihvata u Danskoj

Vizija o prihvatu u centrima za azil Danskog Crvenog križa temelji se na tri vrijednosti: sigurnost, dostojnost i sadržajnost. U dječjem centru ovo počinje na parkiralištu, gdje osoblje čeka novodošle u jaknama Crvenoga križa. Gotovo sva djeca znaju za Crveni križ i njegovo značenje, i to im daje osjećaj sigurnosti. Prijateljsko ponašanje postaje profesionalni alat, a osoblje koristi govor lica i tijela kako bi izrazilo sigurnost i ljubaznost. Prihvata je vrlo strukturiran, ali se uvijek uzimaju u obzir pojedinačne potrebe (fizičke i psihičke). Osnovne potrebe su osigurane: tuš, čista odjeća i dobar san u sigurnom okruženju.

Prihvatni centar ima posebnu sobu za prijam gdje se dijete bez pratnje prijavljuje i dobiva praktične informacije te informacije o svojim pravima. Dijete razgovara sa svojim novim kontaktom uz pomoć tumača. Soba je udobna, u njoj je kauč, karta svijeta i šalica čaja. Neka djeca žele razgovarati, neka jednostavno vole tamo sjediti, druga žele imati otvorena vrata ili sunarodnjaka pored sebe. Ovaj prvi razgovor je vrlo važan za cijeli proces. Ovdje im kažu da će se Crveni križ o njima brinuti i da je bijeg završio. Obično pogledom prelete okolinu, a kad vide da se druga djeca smiju, razgovaraju s osobljem, igraju nogomet, odlaze u školu i iz škole itd. osjećaju se sigurnije. Djevojčicama treba malo dulje, ovisno o tome koliko ih ima u centru. Što ih je više, to su sigurnije.

Prihvata stvara osjećaj sigurnosti, zadovoljava osnovne potrebe i pruža informacije o onome što slijedi. Dijete prolazi zdravstveni pregled i već sutradan polazi u školu - ako to želi. U prihvatnom centru sve je ponuđeno, ništa obvezno.

U smještajnom centru, kamo će se dijete preseliti nakon tjedna ili dva, od velike je važnosti da se osjećaju dobrodošli i očekivani. Mentor - jedno od druge djece - bit će spremno pozdraviti pridošlicu.

A novo će dijete susresti i svoj primarni i sekundarni kontakt, ljude koji će biti odgovorni za njegov fizički, psihički i društveni razvoj. Ti će se ljudi usredotočiti na djetetove individualne vještine i pružiti mu potrebnu podršku kako bi mu osigurali da bude otporno, hrabro, strpljivo i tolerantno. U centru djeca imaju odgovornosti i dužnosti, a škola, aktivnosti i osposobljavanje za svakodnevni život uvijek su dio rutine. Dijete s posebnim potrebama imat će socijalnu skrb i/ili psihološku pomoć. Djeci se pristupa s razumijevanjem. Korisno im je što se mogu ogledati u drugima, dok centar nije prevelik, jer tada okolina postane preglasna što ometa njihov razvoj.

1.3.3 Jačanje zaštitnih čimbenika za djecu bez pratnje

Poznati metodološki pristup u skrbi (mladih) radi na jačanju zaštitnih čimbenika i smanjenju čimbenika rizika. Međutim, zaštitni čimbenici i čimbenici rizika za djecu koja odrastu u svojoj zemlji podrijetla nisu uvijek poput onih za djecu bez pratnje.

Zaštitni i čimbenici rizika za djecu bez pratnje prema znanstvenim istraživanjima

Usmjeravanje i vođenje djece bez pratnje ima za cilj povećati njihovu otpornost jačanjem zaštitnih čimbenika za dijete i njegovu okolinu i smanjenjem čimbenika rizika. Zaštitni čimbenici su okolnosti u okruženju i osobine pojedinog djeteta koje se mogu koristiti i jačati za povećanje djetetove otpornost i smanjenje rizika. Otpornost je dijelom određena genetskim čimbenicima, a dijelom stečenim strategijama suočavanja.

S obzirom na čimbenike rizika i zaštitne čimbenike za djecu bez pratnje¹⁸, važno je napomenuti da dobna granica od 18 godina za maloljetnike nije svjetski standard. Često se ta dobna granica ne podudara s kulturom djeteta bez pratnje i postoje različiti pristupi unutar i između kultura. U mnogim zemljama ne postoji stroga podjela između svijeta djece i svijeta odraslih; mlada osoba bez pratnje mogla je napustiti svoju zemlju kao odrasla i biti raspoređena u odredišnoj zemlji kao dijete. Dijete bez pratnje možda je obavljalo poslove koje u europskom društvu mogu obavljati samo punoljetne osobe (Derluyn & Broekaert, 2008).

Ovdje je također važno dodati da putovanje, osobito u Europu, pridonosi da se djeca bez pratnje počnu ponašati zrelije.

Često se izbjeglice moraju suočavati s uzastopnim traumama koje su se događale u zemlji podrijetla, ali su se mogle dogoditi i tijekom bijega, ili u novoj, stranoj zemlji (Derluyn & Broekaert, 2008; Fazel i sur., 2012; Reed, Panter-Brick & Stein, 2012). Doživljaj nasilja (bilo kao prijetnja i stvarno nasilje), žrtvi i promatraču veliki je čimbenik rizika za pojavu psihičkih problema (Reed et al., 2012). Različite studije pokazuju da adolescenti u pratnji člana obitelji ili na brizi člana obitelji nakon dolaska imaju manje problema od djece bez pratnje (van der Veer, 1996). Stječe se dojam da djeca bez pratnje odvojena od rodbine imaju veći rizik za lošije mentalno zdravlje.

¹⁸ Popis 'Posebni zaštitni i čimbenici rizika za djecu bez pratnje' mogu se naći na www.engi.eu.

Podrška i zaštita mogu pomoći djeci i adolescentima da se uhvate u koštac s psihološkim posljedicama trauma i bijede. U slučaju razvoda roditelja često im nedostaje socijalna podrška i zaštita te gube i druge važne rođake. Kao rezultat toga, djeca gube svijet značajnih odraslih, sigurnosti, stabilnosti i „korijene“. Pored toga, imaju veći rizik za doživljavanje traumatskih događaja tijekom bijega, uglavnom zbog nedostatka zaštite i nedostatka društvenih i ekonomskih resursa u inozemstvu (Derluyn & Broekaert, 2008). Djeca i adolescenti čiji su roditelji u teškoj situaciji (npr. u zatvoru) imaju veći rizik za razvoj psihičkih problema. Čini se da je to slučaj i kad djeca imaju poteškoća u održavanju kontakata s rodbinom u inozemstvu. Veza s obitelji (udaljenom) ima zaštitni utjecaj (Fazel et al., 2012).

Proces akulturacije može uzrokovati mnogo stresa jer može dovesti do gubitka kontakta s tradicionalnim načinima života (Derluyn & Broekaert, 2008). Integracija u strano društvo uz zadržavanje izvorne kulture podrazumijeva bolju prilagodbu; ustrajavanje na tradicionalnim obiteljskim vrijednostima je zaštitno, no djeci i adolescentima važno je i da se integriraju, i tako maju priliku stjecati vještine na jeziku novoga društva (Fazel et al., 2012). U stvarnoj životnoj situaciji to znači da su djeca i adolescenti zaštićeni zajedničkim životom s drugim ljudima iz iste sredine integriranima u novo društvo, pružajući im zaštitu od psihičkih problema (Fazel et al., 2012; van der Veer, 1996).

Podržavajuće okruženje smanjuje psihološke simptome teškoća, međutim, u praksi takvo okruženje ne postoji uvijek. Životne okolnosti u novoj zemlji često su teške, živi se u velikim izbjegličkim centrima, u skupinama s malo privatnosti i s malo osoblja (Derluyn & Broekaert, 2008). Takav smještaj negativno utječe na funkcioniranje djece, za razliku od samačkog života ili smještaja u udomiteljskoj obitelji, gdje se doživljaj sigurnosti i privatnost čini važnim (Fazel et al., 2012).

U kvalitativnom istraživanju od 2011. o ulozi religije kod djece bez pratnje, Ní Raghallaigh (2011.) je utvrdio da je religija djetetu bez pratnje dala smisao, utjehu i osjećaj kontrole u novim životnim okolnostima. Za mnoge je religija važan čimbenik u izlaženju na kraj sa situacijom, Carlson, Cacciatore i Klimek (2012) opisuju vjeru u višu moć ili religiju kao osobni zaštitni faktor. Strategije preživljavanja ovise o okolnostima i ranijim iskustvima djeteta bez pratnje.

Različite studije (Geltman i sur., 2005; Bean i sur., 2007; Hodes, Jagdev, Chandra & Cunniff, 2008) prikazale su čimbenike rizika koji predviđaju razvoj posttraumatskih stresnih reakcija kod djece bez pratnje, primjerice slabe društvene potpore, broja traumatskih iskustava i tjelesnih ozljeda. Djevojke i stariji maloljetnici bez pratnje su u većem riziku od razvoja posttraumatskog stresnog sindroma (PTSS). Zdravstveni problemi, nastali prije iseljavanja ili stečeni tijekom bijega, ili u izbjegličkim kampovima, također postaju važni čimbenici rizika (Carlson et al., 2012). Van der Veer (1996) iznosi kako je sposobnost djeteta da izrazi emocije glazbom ili usmjeravanjem agresije u sportske aktivnosti zaštitni čimbenik.

Studija van IJendoorn (2008) pokazala je da osobito geni povezani s dopaminskim sustavom čine djecu više ili manje osjetljivom na okolinu. Specifične kombinacije takvih gena mogu pomoći nekoj djeci da ne razviju posttraumatski stres i problematično ponašanje nakon zlostavljanja ili zanemarivanja. Pozitivni i negativni učinci utjecaja okoline drugačiji su kod svakog djeteta, budući da postoje različite razine osjetljivosti.

Zaštitni i čimbenici rizika specifični za djecu bez pratnje

Zaštitni čimbenici:

- Poznavanje jezika zemlje domaćina
- Religija
- Regulacija emocija
- Sigurnost
- Kontinuitet boravka
- Društvena potpora
- Život s drugima iz njihove pozadine
- Kontakt s obitelji

Čimbenici rizika:

- Fizička ili psihološka zdravstvena problematika
- Nesigurnost
- Iskustva traume
- Iskustvo nasilja
- Bez pratnje
- Slaba društvena potpora
- Život u velikim prihvatnim centrima
- Nema kontakta s obitelji

1.3.4 Smjernice za spajanje obitelji

U nekim europskim zemljama značajan broj djece bez pratnje ispunjava uvjete za spajanje obitelji¹⁹. Prije nego što se stvarno ponovno spoje, dijete često mora dugo čekati i prolaziti kroz sve i svašta. Kad konačno dođe čas da se roditelji i dijete vide, svi su sretni. No, ponovno živjeti zajedno kao obitelj nije uvijek lako. Sjedinjenje također može prerasti u nove i nepoznate napetosti.

Primjer: spajanje obitelji u Nizozemskoj

Tijekom 2014. i 2015. izbjeglice, posebice Sirijci, često su slali svoju djecu u Europu da se prijave za spajanje obitelji. U početku je bilo uobičajeno da pošalju najstarijeg sina, ali tijekom 2015. Nidos je utvrdio da su djeca koja su ušla u Nizozemsku, sama ili u pratnji, bila mlađa nego prije. Bilo je čak i djece mlađe od 10 godina. Pokazalo se da postoji veza između ove pojave i prilike da se preživi prolaz u Europu. Brodovi s malom djecom uspijevali su prijeći češće od plovila bez njih. Što je više izbjeglica došlo u Nizozemsku, to je dulje trajao postupak ponovnog spajanja obitelji. U 2015. i 2016. godini to je izazvalo veliku paniku i strah, jer su obitelji tjerale djecu da ubrzaju postupak.

U međuvremenu su se dogodila prva spajanja, a Nidos je, osim mnoge sretne djece, svjedočio i djeci koja su se uspaničila zbog dolaska njihovih obitelji.

Primjerice, jedna osmogodišnja djevojčica je neposredno prije ponovnog ujedinjenja izjavila da ne želi živjeti sa svojom obitelji jer su ju u prošlosti tukli. Toga nije bilo u (arapskoj) udomiteljskoj obitelji koja se o njoj brinula i to joj se sviđelo. Uz vodstvo Nidos i razumijevanje roditelja i udomiteljske obitelji to je riješeno. Djevojčica je vrlo sretna što živi sa svojim roditeljima i braćom i sestrama, ne tuku ju i redovito posjećuje udomiteljsku obitelj.

Migracija u različito vrijeme također povećava rizik od nastanka situacija koje uključuju obiteljsku čast. Tijekom odsutnosti svojih roditelja, dijete se navikne na zapadnjačka pravila ponašanja i više slobode. To se lako može kositi sa strožim pravilima ponašanja biološke obitelji. Zato je vrlo važno

¹⁹ Više informacija o spajanju obitelji može se naći na www.engi.eu.

uključiti roditelje u razvoj njihovog djeteta u Europi tijekom razdoblja vođenja, unatoč granicama i udaljenosti. Ako (proširena) obitelj nema dovoljno razumijevanja za novu situaciju, roditelji će pokušavati preodgojiti dijete čim opet budu zajedno, kako bi zaštitili obiteljsku čast i dobar ugled²⁰. A to može dovesti do zlostavljanja djeteta.

Udomiteljska obitelj može dati vrijedan doprinos uključivanjem biološke obitelji u događaje i djetetov razvoj tijekom boravka s njima. To ujedno može spriječiti dijete da ponašanjem naštetiti obiteljskoj časti.

1.3.5 Samostalnost u 18. godini

U većini europskih zemalja djeca postaju punoljetna kad navršše 18 godina. Kako je spomenuto u poglavlju 1.3.3, ta dobna granica često se ne podudara s kulturom djeteta bez pratnje.

U nekim zemljama, primjerice u Danskoj i Nizozemskoj, u to se doba mijenjaju smještajne ustanove, a prestaje i plaćanje za prihvata u udomiteljskim obiteljima. Ovisno o fazi postupka dobivanja azila, dijete će morati živjeti u centru za azil za odrasle.

Cilj vođenja u Nizozemskoj i življenja u udomiteljskoj obitelji je stoga da djeca bez pratnje budu ovisna o sebi u 18. godini. U europskim zemljama u kojima postoji zakonski skrbništvo, od tog trenutka dijete više nije u skrbi skrbnika.

Mnogoj djeci je teško osamostaliti se i osloniti se na sebe same. Djeca bez pratnje često su jako zabrinuta oko navršavanja 18 godina. Boje se birokratskih poslova kojima će se morati baviti. Često ulogu igra i nesigurnost gdje će živjeti u budućnosti. Osim mreže prijatelja i osoba koje su im primjer i uzor, od najveće je važnosti mreža podrške na koju se djeca mogu osloniti i obratiti se sa svojim pitanjima. Društveni život kao rezultat obrazovanja ili rada također je koristan, naravno. Služenje jezikom zemlje prebivališta je još jedan jaki zaštitni čimbenik.

U nekim zemljama, trajna skrb o mladima i/ili vođenje od strane skrbnika može biti velika podrška.

Dobra praksa:

U Njemačkoj se skrb mladima može pružati do 21. godine, ako je potrebno, što se obavlja u Süd-Niedersachsen. Iskustva JSN u tome vrlo su dobra.

Poučavanje izgradnje samopouzdanja

Za učenje samopouzdanja u djece bez pratnje važno je:

- obraćati stalnu pozornost na izgradnju podupiruće mreže, formalno (organizacije) i neformalno (prijateljstva, sunarodnjaci i integrirani punoljetnici ili punoljetnici koji su rođeni u zemlji domaćinu);

²⁰ Prema članku Marjana Schippers and Mirjam van der Meer (Nidos) u Tijdschrift voor de jeugdgezondheidszorg, posebno izdanje o pridošlicama, objavit će se u listopadu 2016.

- pokušati zadržati udomiteljsku obitelj unutar mreže podrške djeteta kada navrše 18 godina;
- osigurati da dijete zna gdje će živjeti, i prije nego što navrši 18 godina;
- pobrinuti se da sljedeći dom što bolje odgovara djetetovoj mreži i dnevnoj rutini (obrazovanje/posao).

1.3.6 Smjernice vezane uz ishod: povratak ili integracija

Zahtjev za azil djeteta bez pratnje može biti riješen pozitivno ili negativno. Skrbništvo se u slučaju negativnog rezultata usmjeravaju na povratak. Nezakonito živjeti u zemlji domaćinu ne može se smatrati prihvatljivom opcijom za adolescenta.

Vođenja djeteta prema povratku često je teško jer su i oni i njihova obitelj uložili sve nade u dozvolu boravka na temelju azila. Nisu htjeli ni razmišljati o odbijanju.

Integracija nakon dobivanja boravišne dozvole također zahtijeva dobru potporu. Razlike u kulturi i društvu često su znatne te traže mnogo od djeteta prvenstveno njegovu sposobnost prilagodbe.

Povratak

Zakon o azilu za djecu uvelike se razlikuje u europskim zemljama. Primjerice, Republika Češka daje boravišnu dozvolu svoj djeci bez pratnje ako se prijavi jedno dijete. Nizozemska neće vratiti djecu bez pratnje protiv njihove volje prije nego što navrše 18 godina, ali postoje slučajevi kada se djeca žele dobrovoljno vratiti prije nego što navrše 18 godina života.

Povratak je veliki problem za većinu djece bez pratnje. Boje se za svoju sigurnost ili se boje odmazde jer su otišli. Srame se što nisu bili u stanju pomoći svojoj obitelji ili se boje da će ih obitelj odbaciti jer nisu uspjeli u Europi.

Djecu koja se vrate praznih ruku možda neće biti dobrodošla u obitelj. Obitelji su podnijele velike financijske žrtve kako bi im omogućile putovanje pa povratak bez ikakvog novca može obitelji biti ozbiljan financijski problem. Štoviše, vraćanje praznih ruku iz Europe u očima mještana ne izgleda uvjerljivo. Dijete bez pratnje koje se vratilo smatra se neuspješnim i više nije dobrodošlo u zajednici, što mu otežava mogućnosti stambenog zbrinjavanja i zapošljavanja.

Vođenje povratka može smanjiti mnoge od tih problema. Važne su:

- dobre aktualne informacije o sigurnosti u zemlji podrijetla;
- iskustva onih koji su se već vratili;
- obavještavanje obitelji o razlogu prinudnog povratka, kao „isprika“ za dijete;
- plan povratka s ciljem da se ne vrate praznih ruku (primjerice polaženjem edukacije o povratku) i u dogovoru s obitelji.

Primjer:

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) nudi mogućnosti povratka uz pomoć, što omogućuje častan povratak. IOM također istražuje sigurnost povratka i, primjerice, mogućnost da djeca pohađaju školu.

Dječak koji je upravo navršio 17 godina mora se vratiti u Afganistan kad navrší 18 godina. Planira ondje otvoriti dućan uz financijsku potporu IOM-a.

Njegova skrbnica iz Nidosu naziva oca kako bi u prisustvu dječaka razmotrili plan. Otac zatim razgovara o planu s obitelji i zajedno odlučuju da je za dječakovu sigurnost bolje da ode stricu koji živi u drugoj regiji i da nije mudro da pokrene dućan, jer bi ga lako mogli opljačkati.

Obitelj predlaže da dječak nauči voziti automobil u Nizozemskoj i završi tečaj za automehaničara. Financijska podrška IOM-a omogućit će mu da po povratku u Afganistan postane taksist.

Dobra praksa: politika povratka u Nidosu

Politika povratka u Nidosu temelji se na shvaćanju da rad na održivom povratku djeteta zahtijeva dvostruku obvezu: obvezu djeteta i obvezu njegove obitelji.

Ova obveza povratka može se postići ako se u suradnji s djetetom i obitelji pripremi održivi plan sigurnog povratka. Plan bi trebao ponuditi neovisnu egzistenciju, temeljenu na točnim i vjerodostojnim informacijama koju bi nadgledale međunarodne i mjesne organizacije, uz Nidosovo upravljanje slučajem te obostranu obvezanost djeteta i njegove obitelji.

Obostrana obvezanost može se postići uz:

- dobro planiranje vremena;
- uključivanje obitelji u djetetovu situaciju od početka savjetovanja i aktivaciju obitelji u odnosu na probleme i planove za budućnost;
- utvrđivanje, zajedno s djetetom, u kojem će se trenutku razmotriti mogućnosti povratka te donošenje plana povratka.

Održivi plan povratka:

- nudi siguran boravak djeteta;
- pruža mogućnost djetetove neovisne egzistencije kroz obrazovanje ili rad;
- nudi mogućnosti djetetova razvoja;
- pripremljen je u obitelji, ili uz suglasnost i potporu obitelji;
- nudi skrb temeljenu na obitelji, po mogućnosti unutar obitelji, ali i u drugim oblicima;
- podržavaju ga mjesne organizacije.

Osiguravanje održivog povratka znači:

- da povratak prate mjesne i međunarodne organizacije;
- da se plan povratka i prvo razdoblje povratka nadziru kako bi se, bude li trebalo, plan mogao prilagoditi uz pomoć mjesnih organizacija i/ili obitelji.

Dobra praksa:

Danski Crveni križ nudi tražiteljima azila kojima je zahtjev odbijen savjetovanje o povratku u svojim centrima, a postoji specifičan pristup za djecu.

Djeca koja su tek stigla često su umorna, napeta i zbunjena. Dobila su netočne i proturječne informacije o prihvatu i procesu dobivanja azila u svojoj novoj zemlji. Stoga im se teško snaći i

skrasiti/smiriti. Osim potrebe za sigurnošću, važno im je znati što će biti dalje. Stoga je glavni cilj početnog kontakta s djecom pomoći im da osjete da su pod nadzorom i pomoći im razumjeti kontekst i značenje nove i čudne situacije u kojoj se nalaze.

Rana intervencija je vrlo važna jer pruža djetetu osnovne informacije o postupku dobivanja azila, uključujući i mogućnost savjetovanja o povratku ako poželi povući svoj zahtjev za azil ili mu zahtjev odbiju.

Glavna poruka savjetovanja o povratku je: ne budite sami u ovoj situaciji, već prihvatite ponudu nepristranog savjetovanja. To je motivacijski razgovor s odraslom osobom koja može pomoći djetetu da donese odluke o vlastitoj budućnosti na osnovi podataka. Djeca sama biraju, ali im savjetnik pomaže objašnjavajući mogućnosti.

Upravo u ovoj ranoj fazi, prije nego što postoji bilo kakva frustracija oko odbacivanja zahtjeva za dobivanje azila, treba započeti pripreme za savjetovanje o povratku u kasnijoj fazi.

Ako se djetetov zahtjev za azil odbije, Danski Crveni križ im se izravno obraća putem zakonskog skrbnika ili osoblja u centru. Važno je da svi zakonski skrbnici (volonteri i plaćeni) i osoblje u centrima budu upoznati s ciljevima i mogućnostima savjetovanja o povratku.

Ako dijete boravi s rodbinom (u privatnom smještaju), rođaci često mogu pružiti vrlo korisne informacije u vezi savjetovanja o povratku. Važno je razgovarati i sa samim djetetom, jer rodbina zna imati svoje motive za ili protiv djetetova povratka.

Zakonski skrbnik može sudjelovati u savjetovanju o povratku, ali to treba odrediti na temelju odnosa djeteta sa zakonskim skrbnikom. Moguća podvojenost nakon odbijanja utječe na odnos, pa bi za dijete bilo bolje da mu pomaže neutralna osoba.

Budući da su zakonski skrbnici upoznati s ciljevima i mogućnostima savjetovanja o povratku, često je dobra praksa da zakonski skrbnik uputi dijete na nezavisnu i neutralnu osobu koja nije vodila dijete tijekom postupka i stoga nije emocionalno pogođena odbijanjem azila. Odbijanje dovodi dijete u proces transformacije u kojemu posljedice odbijanja valja shvatiti, proraditi i prihvatiti. Ovo je mjesto gdje neutralna osoba može biti važna, vodeći dijete kroz proces odlučivanja kako bi donijelo vlastitu utemeljenu odluku.

Integracija

Izbjeglice se, kao i ostali migranti, moraju nositi s prilagodbom na novo okruženje. Kad su ljudi dugo suočeni s nekom drugom kulturom, prilagođavaju se. Mijenjaju način gledanja svijet, a mijenjaju se također i neke od njihovih normi i vrijednosti.

Berry (1990) razlikuje različite strategije akulturacije: integraciju (uklapanje), asimilaciju (prilagođavanje), segregaciju (odvajanje) i marginalizaciju (isključivanje). Integracija se općenito smatra najuspješnijom strategijom društvene dobrobiti. U tom kontekstu, integracija znači prilagodbu na novo okruženju uz istovremeno zadržavanje vlastite kulture.

Strategija akulturacije		Prilagodba dominantnoj kulturi	
		Da	Ne
Održavanje kulture	Da	Integracija	Segregacija
	Ne	Asimilacija	Marginalizacija

Kao što je opisano u poglavlju 1.1.2, identitet djeteta bez pratnje razvija se drugačije nego što bi se bio razvijao da nije migriralo. Njihova ideja o razvoju vlastitog identiteta mijenja se zbog različitih normi i vrijednosti s kojima se suočavaju. Uzori iz njihove zemlje podrijetla više ne pristaju u njihov

život, ali ni uzori iz novog društva. Sunarodnjaci i nekadašnja djeca bez pratnje koja grade svoju budućnost u zapadnom društvu mogu postati novi uzori toj djeci.

Nekoliko studija pokazuje da upoznavanje i sudjelovanje u novom društvu, uza zadržavanje vlastitih kulturnih normi i vrijednosti, pridonosi dobrobiti djeteta. Pomaže mu pronaći vlastiti put u novom društvu.

Dobra praksa: važna pitanja za vođenje djece bez pratnje u Nidosu

- traženje uzora (iz djetetove vlastite kulture ili nekoga sa sličnom pozadinom) u djetetovoj mreži;
- dijete bi trebalo upoznavati novo društvo i kulturu svojim tempom;
- dijete treba podršku u pronalaženju svoga puta u obrazovanju ili poslu koji je realan i koji odgovara njegovoj budućnosti;
- sudjelovanje u novom društvu dio je vođenja;
- ako želi, kontakt sa sunarodnjacima dio je djetetova života.

1.4 OSNAŽIVANJE DJETETA BEZ PRATNJE

1.4.1 Uvod

Oснаživanje znači jačanje djeteta povećanjem njegove otpornosti. Podrška koja se djetetu nudi njegovom (obiteljskom) mrežom može dati značajan doprinos djetetovu osnaživanju. Proširena obitelj važan je zaštitni čimbenik djeci bez pratnje.

1.4.2 Promicanje otpornosti

Sve se veća pozornost posvećuje načinu na koji djeca preživljavaju i onomu što ih jača.

Fokus nije na nedostacima ili čimbenicima rizika već na sposobnostima koje djeci pomažu u što boljem suočavanju s problemima: zaštitni čimbenici i otpornost. Isticanje otpornosti pomaže razumjeti način na koji djeca bez pratnje rješavaju nedaće i koje su im potrebe. To koristi i u oblikovanju intervencija. Otpornost se općenito odnosi na "dobru prilagodbu ili pozitivne rezultate razvoja usprkos ozbiljnim prijetnjama" (Masten, 2001, str. 2); poput dinamičnog procesa koji sadrži pozitivnu prilagodbu unutar okvira značajnih nedaća (Luthar, Cicchetti & Becker, 2000, str 543). Drugim riječima: sposobni ste biti pozitivni, usredotočeni na budućnost i snažni u teškim vremenima, tj. možete se oporaviti i "podignuti". Uostalom, nemoguće je da se dijete bez pratnje vrati običnom životu. U ovom slučaju, može biti prikladna metafora koju daje Walsh (2002): ona opisuje otpornost kao "uskakivanje" u neizvjesnu budućnost.

1.4.3 Uključivanje obiteljske mreže

Djeca bez pratnje obično dolaze iz kulture proširene obitelji pa je uključivanje obiteljske mreže u vođenje prirodno i logično. Već je ranije opisano kako nekoliko studija nalazi da je kontakt s biološkom obitelji važan zaštitni čimbenik za djecu bez pratnje.

Biološka obitelj može igrati važnu ulogu u:

- pomaganju djetetu;
- rasterećenju djeteta kada cilj bijega nije ostvaren;
- uklanjanju pritiska na dijete u vezi spajanja obitelji;
- brizi o djetetovu ponašanju (pedagoški autoritet);
- zdravstvenim problemima;
- izradi planova povratka;
- donošenju odluka;
- smještaju u udomiteljsku obitelj; ako biološka obitelj odobri smještaju, djetetu će to biti podrška.

Dobra praksa: Prekogranična mreža

U potrazi za učinkovitim metodama Nidos je prikupio i usavršio mnoga pozitivna iskustva uključivanja obiteljske mreže.

Na temelju metodološke postavke slične Family Group Conference iz Novog Zelanda, 2013. godine pokrenuta je metodologija prekogranične mreže (CBN). Jezgra metodologije je da postojeće, nove i imaginarne mreže budu od početka uključene u podršku i skrbništvo. Otkako su, posebno sirijska i eritrejska djeca stigla tijekom 2014.-2015., u Nidosovu radu je postalo normalno da odmah nakon upoznavanja s djetetom uspostave vezu s njegovom obitelji. Tomu nema prepreka jer dijete ima pravo na azil, a i obitelji se daje prednost kontakta kako bi se što prije ostvarilo spajanje obitelji. Pogotovo je sirijskoj djeci često lako doći u kontakt s obitelji telefonom ili Skypeom.

Danski Crveni križ također ima pozitivna iskustva s aktivnom ulogom, naravno, ako se dijete slaže, u brzom povezivanju s obitelji u inozemstvu. Objašnjavaju realne djetetove prilike i mogućnosti spajanja obitelji i razgovaraju o tome kako obitelj može tomu pridonijeti. Tako se mogu otkloniti neostvariva očekivanja što djecu oslobađa teškog tereta. Uz pametne telefone suradnja s obitelji u inozemstvu mnogo je lakša nego ranije.

2 SMJEŠTAJ U OBITELJI

2.1 UVOD

Diljem Europe postoje različita mišljenja o tomu koje je najbolje mjesto za odrastanje djeteta bez pratnje. Za svako dijete to ovisi o mnogim čimbenicima i stoga mora biti pojedinačno procijenjeno kako bi se postigla odluka primjerena pojedinom djetetu..

Međunarodni pravni okvir za smještaj djece bez pratnje ističe prava, odgovornosti i minimalne standarde koji se moraju poštivati u skladu s instrumentima UN-a, pravu EU-a i politici EU-a (vidi točku 0.2 uvoda).

Pristup odgovarajućem smještaju, osobito smještaj u obitelji, spominje se u nekoliko izvješća. Život u obitelji jedna je od preporučenih mogućnosti za djecu bez pratnje, kao što je istaknuto u tim izvješćima, a podržavaju je neke znanstvene publikacije. Najvažniji argument za smještaj u obitelji koji proizlazi iz ovog istraživanja je da djeca koja odrastaju u dječjim domovima zaostaju u razvoju u usporedbi s djecom koja imaju iskustvo odrastanja u obitelji.

2.1.1 Smještaj u obiteljima

Postoji nekoliko prikladnih vrsta smještaja u obitelji, tj. smještaj u djetetovu (obiteljsku) mrežu i smještaj unutar obitelji koje još nisu poznate djetetu.

Odrastanje u vlastitoj mreži

Odrastanje u vlastitoj (obiteljskoj) mreži ima, osim spomenutih prednosti življenja unutar vlastite kulture, dodatne prednosti zajedničke obitelji i migracijske povijesti uz postojeće, često osjećajne, odnose. Mirisi, hrana, dijalekt kojim govore; prepoznatljivi ublaživači stresa često se isprepleću više nego u nepoznatim etničkim obiteljima. Neka djece bez pratnje katkad imaju rodbinu u određenoj zemlji s kojom mogu živjeti. Druga su u pratnji ljudi koji im nisu u rodu, ali također mogu s njima živjeti. U tim slučajevima, stručnjaci trebaju procijeniti odnos između djeteta i rođaka ili prateće osobe, te sposobnosti te osobe da se brine o djetetovim potrebama.

Odrastanje u nepoznatoj udomiteljskoj obitelji

Ako djeca bez pratnje nemaju vlastitu (obiteljsku) mrežu ili odgovorne pratitelje s kojima mogu živjeti, smještaj u djetetu nepoznatim obiteljima također može pružiti sigurno mjesto.

Neka djeca bez pratnje se ne slažu sa smještajem u obitelji, naprimjer zato što su već navikla živjeti neovisno i brinuti se za sebe. U tom slučaju ne treba razmatrati prihvata u obitelj. Umjesto toga toj djeci može koristiti smještaj u malim prihvatnim ustanovama ili samostalan život uz podršku.

2.1.2. Smještaj u etničkim ili autohtonim udomiteljskim obiteljima?

Na prednosti i nedostatke smještaja u etničkim ili autohtonim udomiteljskim obiteljima različito se gleda u različitim zemljama u Europi.

Neke zemlje koriste etničke obitelji, jer iz iskustva znaju da su djeca bez pratnje u boljem položaju kad su u okruženju gdje ne moraju izgubiti svoj kulturni identitet, a sama obitelj je doživjela neki vid migracije.

Druge se zemlje usredotočuju na smještaj kod autohtonih udomiteljskih obitelji vjerujući da to dodatno ubrzava kvalitetnu integraciju u novo okruženje. Katkad i nerado surađuju s etničkim obiteljima nakon negativnih iskustava s pouzdanošću ili poteškoćama s nadgledanjem smještaja ili zbog toga što se kulturalno uparivanje smatra diskriminirajućim.

Prva Arkesteijnova (2015) međunarodna studija opisuje prednosti kulturalnog uparivanja u odnosu na sposobnost stvaranja pozitivne slike o sebi i učenja kako se nositi s rasizmom. Još jedan argument u prilog kulturalnom uparivanju koji se spominje u studiji jest činjenica da se neetničke obitelji osjećaju manje kompetentnima da pruže djetetu kulturalno vođenje i usmjeravanje. Pored toga, smještaj u obitelji s istom kulturalnom i etničkom pozadinom smatra se zaštitnim čimbenikom za mentalno zdravlje djece bez pratnje (Geltman, Grant-Knight & Metha, 2005).

Kontraindikacija etničkom smještaju, međutim, može biti činjenica da bi djeca bez pratnje, često potaknuta mišljenjima svojih obitelji, radije živjela s autohtonim obiteljima. Smatraju kako će im upoznavanje zemlje domaćina na taj način pomoći da se integriraju i nauče jezik, što će rezultirati boljim obrazovanjem i višim životnim standardom.

Korištenje etničkih obitelji: "zaštitni omotač"

Zemlje koje koriste etničke udomiteljske obitelji su, naprimjer, Danska, Njemačka (Süd-Niedersachsen) i Nizozemska.

Dobra praksa

Nidos ima dobro iskustvo s kulturalnim smještajima u etničke obitelji. To se, između ostalog, temelji na sljedećim spoznajama stručnjaka.

Tjin A Djie i Zwaan upućuju na „ugrađivanje u kulturu“ i „ugrađivanje u skupin“ sa "zaštitnim omotačem". Zaštitni omotač je sveobuhvatan i odnosi se ne samo na obitelj, već i na sve povezano s poznatim običajima iz prošlosti, npr. mirise, krajolike, tradicije, rituale, doživljaje i hranu. Postoje navike i običaji iz prošlosti koji se nakon migracije više ne mogu ponoviti, a pričanje o njima može, samo po sebi, imati učinak „zaštitnog omotača“. Prema Tjin A Djie i Zwaan, zaštitni omotač ohrabruje ljude koji su ranjivi. Svi koriste zaštitni omotač, ne samo migranti. U teškim razdobljima, svi ljudi posežu za ugodnim uspomnama, doživljajima sigurnosti i topline (Tjin A Djie & Zwaan, 2007, str 45).

U metodologiji prihvata u obitelji koju je razvio Nidos, zaštitni omotači nazivaju se „sidra iz prošlosti i sadašnjosti, npr. ljudi koji vas podsjećaju na obitelj, stari ili novi prijatelji povezani s prošlošću, poznati običaji, hrana itd. Ukratko: sve što je bilo blisko kad je sve još uvijek bilo sigurno“ (Spinder, van Hout & Hesser, 2010, str 38). Ove dobre uspomene mogu se pomiješati s neugodnima koje su bile razlogom bijega, ali uvijek će biti sjećanja koja se njeguju. Tjin A Djie i Zwaan (2007) navode da su ponovno smještanje u obitelj i sustav socijalne podrške od presudne važnosti za prijelaz u novu fazu života te da imaju stabilizacijski učinak.

Spinder i sur. (2010) objašnjavaju da etničke obitelji mogu osigurati stabilno okruženje za djecu bez pratnje. One pružaju sigurno mjesto za boravak gdje se iz prošlosti mogu prizvati utješne uspomene koje vraćaju snagu. Povezanošću s kontekstom i prepoznavanjem konteksta iz prošlosti mogu se smanjiti osjećaji otuđenja i zbnjenosti, što će omogućiti djetetu da traži kontakt s nepoznatim vanjskim svijetom. Etničke obitelji mogu pomoći djeci u traženju važnih sidara iz prošlosti što može pomoći da dožive osjećaj povjerenja i sigurnosti u sadašnjosti. U tom smislu te udomiteljske obitelji pružaju kontinuitet djeci bez pratnje.

Kouratovsky (2008) je uveo pojam zaštitnog omotača kako bi označio duboki utjecaj čimbenika poput kulture, migracije i jezika na bio-psiho-socijalni razvoj. Omatač se odnosi na svaku osobu, a poremećaj koji uzrokuje migracija može dovesti do veće ranjivosti za mnoge naraštaje. Djeca se rađaju sa sposobnošću da izazovu reakciju svojih odgajatelja. Te su reakcije prilagođene djetetu s posebnom, tradicionalnom uporabom jezika koji je već snažno kulturalno specifičan i time kulturalno-nabijen/napunjen. Njime dijete uči nešto o sebi od samog početka, u pripremi za pasivnu i aktivnu komunikaciju s vanjskim svijetom. Reakcije njihovog društvenog okruženja predstavljaju temelj djetetova samorazumijevanja i njegove sposobnosti da objasni i razumije svoje ponašanje kao dio društvene skupine. Skupine koju karakterizira specifična kultura, gdje se „kultura“ može shvatiti kao zbirka „tjelesnih praksi“. Kouratovsky naziva zaštitni omotač zaštitom od stresa; ako se stres ne može riješiti, postoji rizik od poteškoća. Smještaj djeteta bez pratnje u udomiteljsku obitelj sličnog kulturalnog podrijetla pomoći će djetetu da prepozna ove zaštite od stresa i tako ga regulira.

Navedeni koncepti pokazuju da prihvata u etničkoj obitelji s istim podrijetlom koja može osigurati sigurnost, osnovne potrebe, pažnju i strukturiranu svakodnevicu, daje djetetu dobre izgleda za normalan razvoj i prirodni oporavak od obespravljenosti, gubitka i traume. Osim toga, etnička obitelj može djetetu pružiti utjehu i usmjeravanje, oslanjajući se na podrazumijevajuće znanje koje se temelji na vlastitim iskustvima migracije i integracije, te ublaživače/zaštite od stresa potrebne pri bijegu, proradi traume i tugovanju. Konačno, etnički smještaj pridonosi održavanju kulturalnog identiteta i materinskog jezika. To olakšava remigraciju kad god da se dogodi.

Zemlje s iskustvom u kulturalnom usklađivanju, kao što su Nizozemska i Danska, naglašavaju važnost integracije obitelji u zemlju domaćinu kako bi se spriječila socijalna isključenost, posebice kad je djetetu koje je u smještaju dopušteno da ostane u zemlji.

Korištenje autohtonih obitelji

Postoje i pozitivne priče o smještaju u autohtonim obiteljima, osobito kada te obitelji imaju znanja i iskustva interkulturalnosti. Primjerice, regija Süd-Niedersachsen u Njemačkoj radi s njemačkim obiteljima otkako su počeli pružati usluge prihvata u obitelji 2011. godine.

Dobra praksa: korištenje autohtonih obitelji u Njemačkoj

Unatoč tome što ponekad koriste etničke obitelji, većina udomiteljskih obitelji koje koristi JSN su autohtone. Neka djece bez pratnje traže da budu smještena u njemačku obitelj kako bi bolje i brže naučila jezik. JSN je ustanovio da djeca vrlo brzo uče njemački jezik. Također uče kulturu i vrijednosti svoje nove zemlje i način kako stvoriti veze u novom društvu. JSN očekuje od udomiteljskih obitelji da budu kulturalno osjetljive.. To se postiže organiziranjem radionica uz tumača za jezik i kulturu koji pomažu udomiteljskim obiteljima da shvate kulturu iz koje djeca potječu.

2.2 REGRUTIRANJE OBITELJI

2.2.1 Uvod

U nekim europskim zemljama akreditirane nevladine ustanove za skrb o mladima regrutiraju udomiteljske obitelji. U drugim zemljama, djecu bez pratnje može se zbrinjavati samo u mreži usluga za djecu.

Kako bi se regrutirale odgovarajuće udomiteljske obitelji za ovu ranjivu skupinu djece bez pratnje, treba uzeti u obzir više aspekata. Udomiteljske obitelji moraju pokazati pravu motivaciju, sposobnost da se brinu o djeci, da mogu jamčiti djetetovu sigurnost i da im je cilj dugotrajni odnos s djetetom, ali ga mogu i pustiti ako ne dobije boravišnu dozvolu.

Djeca bez pratnje svakako trebaju priliku da budu u kontaktu sa svojim biološkim roditeljima ili obitelji i treba ih poticati da to čine. Skrb o djeci bez pratnje zahtijeva osjetljiv i nesebičan stav. Žurna potreba za udomiteljskim obiteljima nikada ne smije oslabiti usredotočenost na sigurnost.

2.2.2 Kako regrutirati

Regrutiranje udomiteljskih obitelji iziskuje stalna nastojanja, strpljenje i upornost. Učinjeni napori mogu imati pozitivne učinke tek nakon duljeg vremena.

Dobra praksa:

Iz Nidosova iskustva je važno uvijek ostati u vezi s ljudima koji bi mogli biti korisni, bilo kao udomiteljska obitelj ili kao ključna figura.

Također je važno znati na koje skupine ciljate. Treba uzeti u obzir opća i specifična svojstva. Općenito, te obitelji trebaju se moći brinuti za djecu bez pratnje koje su ranjiva (zbog gubitka svojih domova i obitelji), ali istodobno čvrsta u nakani da nađu nove perspektive i sigurno mjesto za život. Vrijedno je truda potražiti obitelji sa specifičnom kulturalnom pozadinom.

Regrutiranje rodbine (srodničko udomiteljstvo)

Najprije treba od djeteta ili roditelja u zemlji porijekla (ako je moguće) saznati ima li obitelj u zemlji domaćinu. Ponekad djeca imaju adresu ili telefonski broj rođaka koji tu žive.

Regrutiranje počinje stupanjem u vezu s ovom obitelji i istraživanjem svih mogućnosti zaštite njihovoga mladog člana. Cilj je faze regrutiranja istražiti i mogućnosti i opredijeljenost obitelji i djeteta. Ako je ishod pozitivan, proces procjene može početi.

Regrutiranje ljudi za ovlaštene (licencirane) udomiteljske obitelji

Regrutiranje ljudi dobro je početi pozivanjem na informativne susrete ili posjetima u vrijeme okupljanja njihovih zajednica (vjerskih skupina, crkve, džamije, kulturne grupe, sportski klubovi itd.). Vrlo dobro funkcionira i regrutiranje putem ovlaštenih udomiteljskih obitelji ili ključnih osoba u zajednici.

Važno je informirati obitelj koja se prijavljuje za udomitelja i o pozadini i specifičnim potrebama djece bez pratnje. Važno je i upitati te obitelji jesu li razmislile mogućnost da postanu udomiteljska obitelj te ih pustiti da odvagaju prednosti i nedostatke. Mora ih se pitati hoće li im se udomljavanje djeteta bez pratnje uklopiti u trenutne životne okolnosti. Ako je tomu tako, od njih se može tražiti da preuzmu odgovornost. Ako su spremni to učiniti, postupak procjene može se pokrenuti.

Regrutiranje za specifično uparivanje

Različite spomenute strategije regrutiranja mogu biti prikladne pri regrutiranju za specifično uparivanje, ali najbolja opcija je, naravno, korištenje djetetove mreže i ključnih figura u željenoj zajednici.

Ako se za dijete s posebnim potrebama traži udomiteljska obitelj, regrutiranje se obavlja uz pomoć svih dostupnih informacija. Posebne potrebe mogu varirati. To bi moglo uključivati traženje udomiteljske obitelji u određenom gradu zbog praktičnih razloga, primjerice studiranja, ali to također može značiti da će obitelj morati biti sposobna pružiti dodatnu skrb. Ljude bi trebalo angažirati na temelju tih specifičnih informacija, a dodatne vještine, primjerice, posebna skrb ili dom pogodan za djecu s teškoćama u razvoju, mogu biti kriteriji za odabir. Regrutiranje putem mreže iz djetetova društvenog okruženja je najuspješnije.

Plan regrutiranja

Regrutiranje udomiteljske obitelji može započeti s planom regrutiranja. To će odrediti koje specifične potrebe treba uzeti u obzir: bračne parove, samohrane roditelje, osobe sa ili bez djece, dob djece koju treba smjestiti, etničke ili autohtone obitelji, kulturalnu pozadinu i jezike koji govore. Važno je

odrediti potrebne mogućnosti i raznolikost. Primjer toga je mogućnost smještanje braće i sestara zajedno u paru ili po troje-četvero.

Izrada plana regrutiranja pomoći će u formuliranju ciljeva, strategija i konkretnih aktivnosti.

Dobivanje pristupa

Dobra praksa: dobivanje pristupa

Po Nidosovu iskustvu važno je dobiti pristup skupinama ljudi gdje se mogu naći prilike, steći njihovo povjerenje i uključiti ih. Ovaj pristup je spoj:

- upoznavanja ljudi sa interesima i potrebama djece bez pratnje;
- pobuđivanja brige i osjećaja odgovornosti prema djeci
- iznošenja točnih i detaljnih podataka o poduzetim mjerama skrbi za djecu bez pratnje;
- poticanje ljudi na prenošenje takve poruke;
- organiziranje susreta na kojima zainteresirani mogu saznati iskustva drugih;
- pokretanje medijskih kampanja.

Dobivanje pristupa migrantskim skupinama traži kulturalnu osjetljivost i iskreno zanimanje za osobu i njezinu pozadinu. Pouzdanost stručnjaka je vrlo važna. Ali i neprihvatanje prvog, pa čak ni drugog "ne" kao definitivnog "ne". Umjesto toga, valja otkriti što to odbijanje doista znači.

Važno je, također, pomoći ljudima da prevladaju sumnje, neizvjesnosti ili strahove. Osim toga, osobe koje provode regrutaciju uvijek moraju slati „win-win poruku“ (sve strane pobjeđuju); što mi, a što vi dobivate od ovoga u nematerijalnom smislu. Oni bi trebali preuzeti inicijativu i pozvati potencijalne udomiteljske obitelji, a ne čekati da se same jave. Svijest o „pravom trenutku“ je korisna: ako je neka osoba ili grupa u određenom trenutku imala druge prioritete, pokušajte doći do njih naknadno. I na kraju, važno je naučiti kako prepoznati koje su aktivnosti produktivne, a koje nisu.

Rad s ključnim osobama

Ključne figure su osobe koje imaju poseban odnos s ciljnom grupom za regrutiranje. One mogu imati vodeći položaj ili drugačije utjecati na ciljnu skupinu. Mogu promicati organizaciju i poticati brigu i odgovornosti u ciljnoj skupini. Ključne osobe mogu djelovati kao kulturalni savjetnici ili posrednici u pronalaženju pravih ljudi za udomiteljske obitelji. Važno je da organizacija prihvati ključne osobe kao ljude koji su pouzdani i zabrinuti za djecu bez pratnje i ciljnu skupinu. Ključne osobe mogu uputiti osobe koje provode regrutaciju u to kako i gdje pronaći potencijalne udomiteljske obitelji ako ih sami ne nađu.

Dobra praksa:

Ključne osobe i udomiteljske obitelji u Nizozemskoj su često bivša djeca bez pratnje.

Primjer: kako razviti plan regrutiranja

Na koliko mjesta ciljati? (planirajte broj mjesta ili obitelji)

Kakve su obitelji potrebne i za koga? (dob djece, spol, broj mjesta, etničke, kulturalne ili autohtone obitelji, jezici, vjera, samci s djecom ili bez, dob vlastite djece)

Gdje ih pronaći? (putem obitelji s utvrđenim udomiteljskim statusom, mreže, ključnih figura, kulturalnih skupina, škola, crkava, džamija, društvenih centara itd.).

Koje obitelji izbjegavati? (ne treba tritati vrijeme na podnositelje zahtjeva koji su ionako neprikladni jer su premladi ili prestari, žive u gradu umjesto u selu ili obrnuto, dogmatski su vjernici ili zbog kontraindikacija poput pušenja, alkohola ili droga).

Koliko je mjesta potrebno unutar toga vremenskog okvira? (formulirajte SMART ciljeve)

Koje će se metode koristiti, koje će se aktivnosti poduzeti i tko će ih poduzeti?

Može li se to učiniti u okviru redovitog posla ili će trebati dodatno osoblje ili novac?

Kada evaluirati napredak u ostvarivanju ciljeva?

Mora li se plan prilagoditi ako učinci ne ispune očekivanja?

Moraju li se ciljevi mijenjati?

Moraju li se promijeniti "nalazna mjesta" ili aktivnosti?

Načini regrutiranja i njihov utjecaj

Za regrutiranje udomiteljskih obitelji može se koristiti nekoliko metoda. One su objašnjene u nastavku.

Oglasi

Oglašavanje s posebnim informacijama o djetetu i njegovim potrebama može biti uspješno. Kada se služite oglasima, važno je:

- pažljivo odrediti koje su publikacije najbolje za ciljnu skupinu(e);
- dati odgovarajuće informacije o tome tko bi trebao odgovoriti (i tko ne bi trebao);
- pokušati spriječiti previše neupotrebljivih prijava na koje će ipak trebati odgovoriti;
- odlučiti kako bi trebalo odgovoriti: telefonom, e-poštom, na mrežnoj stranici itd.

Dobra praksa

Iako oglasi znaju biti korisni, Nidos je otkrio da je najbolji način regrutiranja osobni pristup.

Letci

Letci mogu biti učinkoviti ako su točke distribucije pažljivo odabrane. Važno je odabrati mjesta na kojima se očekuje ciljana skupina. Letci bi trebali biti atraktivni i šareni te dati kratke informacije koje će navesti čitatelja da sazna više o organizaciji i djeci. Mogu se objaviti na više jezika ako se traži udomiteljska obitelji s određenom kulturalnom pozadinom. Letke treba redovito osuvremenjivati različitim prijelomom ili novim bojama kako bi bili atraktivni. Moraju sadržavati adekvatne i ažurirane podatke o kontaktu, poput adrese e-pošte, mrežne stranice ili telefona.

Informativni sastanci

Postoji nekoliko mogućnosti za informativne sastanke:

- zainteresirane skupine unutar crkvenih zajednica ili džamija;
- zainteresirane skupine unutar nevladinih organizacija;
- zainteresirane skupine unutar udruga migranata, škola, sportskih klubova itd.

Susrete bi trebali usmjeriti na grupe određene u planu regrutiranja. Valja biti vrlo oprezan sa skupinama koje imaju (možda ekstremne) političke ili vjerske interese. Na susretima bi ljudi trebali biti realno informirani o problemima djece bez pratnje i njihovim potrebama, o važnosti pomoći i o potpori koju ljudi mogu očekivati od organizacije.

Sastanci za razmjenu informacija o skrbi za djecu bez pratnje

Od udomiteljskih obitelji se može zatražiti da na sastanku podijele svoja iskustva i vještine s prijateljima, obitelji ili susjedima koji bi mogli biti zainteresirani da postanu udomiteljska obitelj. Druga mogućnost je da se od udomiteljskih obitelji zatraži da sudjeluju u regrutiranju drugih obitelji.

Društveni mediji

Za regrutiranje putem društvenih medija važno je precizno odrediti ciljnu skupinu. Jednom poslana poruka može doći do velike skupine ljudi u cijeloj Europi, a možda i dalje. To može potaknuti neočekivanu reakciju, kako po broju tako i po vrsti komentara. Mnogo toga može biti gubitak vremena. Da biste to izbjegli, isplati se započeti kampanju u društvenim medijima među ljudima koje poznajete i uputiti ih da poruku šire samo među poznatim ljudima ili grupama i u odabranom okruženju. Tako se djelokrug može ograničiti. Također je važno dati odgovarajuće informacije i reći od koga biste htjeli odgovor, a od koga ne. Bilo bi korisno na mrežnoj stranici organizacije zamoliti ljude da pažljivo prouče prije nego što se prijave.

Primjeri:

Od djetetova učitelja može se zatražiti pomoć u nalaženju udomiteljske obitelji povezane sa školom. Ponekad je moguće dogovoriti sastanak djeteta s obitelji bez ikakvih očekivanja kako bi se vidjelo postoji li nešto što bi moglo dovesti do uparivanja. Često brigu preuzmu roditelji prijatelja u čijem domu se dijete igra. O djetetu koje se igra s prijateljem u njegovu domu često prijateljevi roditelji preuzmu brigu.

Afrički dječak koji je živio u prihvatnom centru izgledao je pomalo izoliran i zbunjen pa je njegov skrbnik tražio prikladnu udomiteljsku obitelj. Pokušaji uparivanja dječaka s dostupnim obiteljima bili su neuspješni. Kada je dječak redovito počeo pohoditi afričku džamiju, skrbnik je stupio u vezu s vođama te vjerske zajednice. Zamolio ih je da pomognu potražiti dječaku prikladnu udomiteljsku obitelj i stvarno su pronašli ugodnu obitelj za njega.

2.2.3 Koje obitelji regrutirati: važna obilježja udomiteljske obitelji

Bile autohtone ili etničke, srodničke ili nesrodničke, za udomiteljske obitelji je najvažnije da žele zadovoljiti potrebe djeteta. Opći uvjeti na koje se valja usredotočiti pri regrutiranju udomiteljskih obitelji su univerzalni i opisani u nastavku:

1. Interkulturalne vještine

Udomiteljske obitelji za djecu bez pratnje moraju biti kulturalno osjetljive, što znači da su iskreno zainteresirane za djetetovu podrijetlo, navike i život u matičnoj zemlji, njihove aktualne planove te planove i očekivanja njegovih roditelja ili obitelji. Očekuje se da će udomiteljske obitelji biti svjesne vlastitih normi, vrijednosti i kodeksa ponašanja te naučiti (kulturalno specifične) norme, vrijednosti i kodekse ponašanja djeteta, razlikujući mišljenja od činjenica.

Kulturalna osjetljivost je vrlo važna. To znači da će na čudno ili zbunjujuće ponašanje ili navike reagirati razgovorom i pitanjima, a ne osudom i odbacivanjem.

Jezične vještine važan su čimbenik pri regrutiranju i uparivanju. Komunikacija između djeteta i udomiteljske obitelji posebno je važna u prvim mjesecima smještaja. Lako može doći do nesporazuma. Ako se jezik djeteta i udomiteljske obitelji ne podudaraju, često je potrebno prisustvo tumača radi objašnjenja i razumijevanja djeteta. Za praksu i poboljšanje interkulturalnih komunikacijskih vještina može se primijeniti „Metoda u tri koraka“ iz modula 1, odjeljka 1.2.2.

2. Migracijska pozadina

Prema iskustvima u nekim europskim zemljama, briga za djecu bez pratnje najbolje se odvija u udomiteljskim obiteljima s migracijskom pozadinom, po mogućnosti iz iste ili slične zemlje podrijetla, ili barem u obiteljima koje imaju interkulturalne vještine.

Migracijska pozadina čini ljude osjetljivima - čak i u trećoj generaciji nakon migracije - na učinke bijega i preseljenja djece koja su morala napustiti svoju obitelj i domovinu. Smještaj s ljudima koji nisu nužno iz iste zemlje podrijetla, ali barem imaju migracijsku pozadinu, stoga ima određene prednosti. Očito je da će djeci koristiti osjećaj sigurnosti u okruženju gdje mogu govoriti svojim jezikom i gdje se im je ugodno zahvaljujući hrani, mirisima i poznatim navikama. Etničku udomiteljsku obitelj može se promatrati kao prijelazni prostor iz kojega dijete ulazi u novu okolinu i doživljava ju, ali kao ono što poznaju i što održava njihov kulturalni identitet. Očekuje se da će se udomiteljske obitelji s migracijskom pozadinom, naravno, integrirati u društvo i razmjerno dobro govoriti njihovim novim jezikom. Udomiteljske obitelji trebale bi stoga živjeti u zemlji barem dvije godine, po mogućnosti i dulje.

Čini se da je ishod ove vrste smještaja (u usporedbi s udomiteljskim obiteljima bez migracijske pozadine) bolji. Sveučilište u Groningenu u Nizozemskoj (Kalverboer i suradnici., 2016) pokrenulo je studiju da bi znanstveno istražilo ovu ideju.

3. Kontakt s biološkom obitelji

Udomiteljska obitelj mora biti zainteresirana za djetetovu biološku obitelj i spremna pokušati dati odsutnim roditeljima ili obitelji mjesto u svakodnevnom životu djeteta. To bi podrazumijevalo kontakte s obitelji telefonom ili društvenim medijima. Obitelj tada može biti obaviještena o dobrobiti djeteta i aktualnoj situaciji u novoj zemlji.

U djetetovu je interesu da im roditelji kod kuće ili na drugom mjestu dopuste boravak u udomiteljskoj obitelji. Dijete želi biti odano svojim roditeljima. Bilo bi od velike pomoći kad bi se djetetove odsutne roditelje ili ostale članove obitelji moglo pitati za savjet u teškim situacijama ili kada treba donijeti odluku. Uključivanje odsutnih roditelja ili obitelji daje djetetu osjećaj podrške, lakše mu je birati, a udomiteljska obitelj može predvidjeti na kakvu vrstvu roditeljstva je dijete naviklo. Pritom se djetetova situacija može pojasniti odsutnim biološkim roditeljima ili obitelji. Oni tako mogu biti sigurni da je djetetu u novoj situaciji dobro. A i roditelji tada mogu pomoći djetetu dajući mu realna očekivanja koja će spriječiti emocionalni stres.

4. Odgojne i skrbničke vještine

Udomiteljske obitelji trebale bi imati osnovne odgojne i skrbničke vještine koje odgovaraju dobnim potrebama djeteta. Ali će oni u svom pristupu također morati uzeti u obzir djetetovu podrijetlo, životne događaje i iskustva. Obitelj bi trebala imati iskustva s dobnim potrebama djeteta, naprimjer iskustvo s vlastitom djecom. Sve ovo treba istražiti tijekom probira i nadgledati tijekom smještaja.

5. Održivost

Održivost smještaja također je važno pitanje prilikom regrutiranja udomiteljskih obitelji. Plan regrutiranja treba stoga nastojati regrutirati različite dobne skupine koje su prikladne za zbrinjavanje djece različitih dobnih skupina. Preseljenje djece treba izbjegavati što je više moguće. Namjera udomiteljske obitelji trebala bi biti da se brine o djetetu dok ne navrši 18 godina, a po mogućnosti dok dijete ne odraste. Ipak, često se koristi regrutiranje obitelji za kratkoročnu brigu o djeci bez pratnje, primjerice za privremeni smještaj djece koja su tražila spajanje obitelji ili za djecu koja trebaju hitno sklonište.

6. Religija

Dijete ima pravo prakticirati vlastitu vjeru i mora se osjećati slobodnim da to čini. Vjera može biti vrlo važna za dobro uparivanje između udomiteljske obitelji i djeteta. Djeca često osjećaju vjeru kao podršku pa može biti važno da je udomiteljska obitelj iste vjere.

Organizacije mogu očekivati od udomiteljskih obitelji da podrže dijete u njegovim vjerskim potrebama i da ga prihvate kada dijete ne osjeća (istu ili) bilo kakvu potrebu za vjerskim životom. Religija može biti važna i odsutnim roditeljima i omogućiti im da prihvate udomiteljsku obitelj koja se brine o njihovu djetetu.

7. Sastav udomiteljskih obitelji

Da bi se idealno zadovoljile specifične potrebe djeteta, važno je da regrutiranje razmatra potrebu za dostupnim udomiteljskim obiteljima određenog sastava. Naprimjer, starost roditelja (minimalno 21 godina za udomitelje u svim europskim zemljama), broj djece i njihov uzrast.

Regrutiranje također treba tražiti raznovrsnost u dostupnosti obitelji. Ove obitelji moraju, međutim, uvijek imati odgovarajuću razinu integracije u društvo i prihvatljivu financijsku situaciju.

Dobra praksa:

Udomiteljske obitelji u Nizozemskoj ne bi trebale imati ozbiljnih dugova, ali život od naknada nije problem.

Naposljetku, također je važno da cijela obitelj (uključujući i djecu) pristane da bude udomiteljska obitelj za dijete bez pratnje.

8. LGBT obitelji

U mnogim zemljama širom svijeta, prihvaćanje lezbijskih, homoseksualnih, biseksualnih i transrodnih osoba (LGBT) je tabu tema. Biti LGBT često se vidi kao stvar izbora. Smještaj u LGBT udomiteljskim obiteljima često budi strah da i dijete može odlučiti postati LGBT. To može značiti da djetetova obitelj neće podržati smještaj, a to može dovesti do problema s odanošću. Odluke o tim vrstama smještaja stoga valja pažljivo razmotriti i provesti ih samo u suradnji i suglasnosti s djetetom i, ako je moguće, njegovom obitelji.

2.3 PROCJENA OBITELJI

2.3.1 Uvod

Kad je riječ o udomiteljskim obiteljima, životno je važno da obitelj djetetu pruža sigurno mjesto gdje se i na pravi način može razvijati prema samostalnosti i zrelosti. Procjena udomitelja u Europi je zakonska obveza. U gotovo svim europskim situacijama, zakon zahtijeva da udomitelji pristanu na ispitivanje koje će im omogućiti dobivanje „potvrde o nekažnjavanju“.

Ako se prilikom procjene udomiteljske obitelji uzima u obzir rizik od zlostavljanja djeteta, uočava se svaka situacija u kojoj bi do njega moglo doći, čime se zlostavljanje sprečava. Kao što valja uočiti čimbenike rizika od zlostavljanja djeteta, važno je i biti svjestan zaštitnih faktora protiv zlostavljanja djece jer oni mogu smanjiti ili kompenzirati rizik.

Ako situacija udomiteljske obitelji koja je podnositelj zahtjeva pokaže neke čimbenike rizika i nekoliko zaštitnih čimbenika, to ne znači da će se zlostavljanje ili obiteljsko nasilje i dogoditi. Drugim riječima, čimbenici rizika od zlostavljanja djece ne moraju nužno spriječiti podnositelje zahtjeva u stjecanju udomiteljstva, ali prisiljavaju stručnjake da pažljivo odvagnu i razmotre rizične i zaštitne čimbenike.

Dobra praksa:

Budući da zadatak procjene zahtijeva veliku odgovornost, u Njemačkoj (Süd-Niedersachsen), Nizozemskoj i Belgiji procjenu obavljaju profesionalni socijalni radnici koji su posebno osposobljeni za regrutiranje i procjenu udomiteljskih obitelji. Ovi socijalni radnici su odgovorni i za uparivanje djece prijavljene za smještaj u srodničku ili nesrodničku udomiteljsku obitelj.

2.3.2 Koga i kada odabrati

Procjena srodničkih obitelji

Ako dijete već boravi sa srodničkim skrbnicima ili je ponovno u srodničkoj obitelji nakon privremenog prekida, fokus bi trebao biti na kontinuitetu roditeljske situacije, uključujući i kontinuitet sigurnog odnosa između djeteta i skrbnika.

Postupak se stoga usredotočuje na procjenu jesu li taj odnos i roditeljska situacija dovoljno sigurni. Ili barem, jesu li dovoljno sigurni dok dijete čeka na ponovno spajanje sa svojim biološkim roditeljima, ako se ono očekuje. Da bi se to moglo procijeniti, važan izvor informacija dobija se pažljivim promatranjem izbliza interakcije djeteta i obitelji. Razina skrbnikove osjetljivosti i osobito djetetov odaziv, pružit će informacije o kvaliteti privrženosti.

Osim toga, također mora postojati opredijeljenost za smještaj – djeteta, udomiteljske obitelji, odsutne obitelji i skrbnika.

Ako se srodnička obitelj koja je u procesu procjene još nije brinula o djetetu, kontinuitet roditeljske situacije još uvijek nije važan. No, privrženost, veza i „zaštitni omotač“ (vidi poglavlje 2.1.2) možda već postoje, i djetetovi interesi u pogledu smještaja u njegovu mrežu moraju biti dio procjene. Pitanja na koja treba odgovoriti su ista kao i ona u već opisanoj situaciji. Premda se još ne može u procjenu uključiti interakciju i kakvoću privrženosti između djeteta i skrbnika, još uvijek se može uključiti način na koji govore jedno o drugome, koliko se poznaju i dojam o njihovoj privrženosti. U ovoj situaciji jednako je važna predanost svih uključenih.

Nedostatak smještaja u srodničkoj obitelji koja se tek nedavno doselila u novu zemlju može biti uvjetovana i time što se još nisu potpuno oporavili od vlastitog bijega i nisu se integrirali u društvo. Od članova obitelji, međutim, često se očekuje da preuzmu odgovornost bez obzira jesu li za to sposobni.

Dobra praksa: Danski standard za nadzor smještaja u srodničke obitelji

Danski Crveni križ ima "standard" za nadzor smještaja djece bez pratnje u srodničke obitelji. Standard bi trebao ispuniti viziju Danskog Crvenog križa da se djeci bez pratnje dâ prilika da tijekom prvog koraka u procesu prijave borave u odgovarajućem socio-kulturnom i poznatom okruženju.

Da bi se ova vizija ostvarila, Odjel za azil odabrao je strategiju u kojoj:

- su djeca bez pratnje smještena, što je češće moguće, s rodbinom u zemlji domaćinu, a istodobno se odlučuje je li to u najboljem djetetovu interesu;
- se smještenoj djeci nude iste usluge kao i djeci i adolescentima koji žive u centrima;
- socijalna mreža smještene djece jača;
- udomiteljske obitelji dobivaju podršku redovitim savjetima i uputama, obukom i supervizijom.

Standard upućuje na brojne ciljeve koje valja ispuniti kako bi se osiguralo da je smještaj za dijete blagotvoran te da dijete dobiva potrebnu podršku²¹.

Dobra praksa: Danski intervju za procjenu osoba u pratnji

Danski Crveni križ koristi intervju za procjenu u razgovoru s rođakom u pratnji djeteta u prva dva-tri tjedna nakon dolaska u Dansku. Intervju za procjenu vode dva socijalna radnika/socijalna koordinatora iz tima osoba u pratnji, tumač i eventualna mreža rođaka u pratnji.

Cilj intervju za procjenu je dobivanje pobližeg objašnjenja je li odnos s rođacima u pratnji dugoročan i dugotrajan. Ako je tako, rođak u pratnji nastanjuje se u centru koji je trenutno namijenjen za tu svrhu. Ako se odnos ne smatra trajnim, rođaku u pratnji nudi se smještaj u centru za azil Kongelunden.

Intervju za procjenu stoga utire rođaku u pratnji put kroz sustav azila i na kraju uključuje u evaluaciju prateće osobe²².

²¹ Spomenuti standard može se naći u dodatku 4

²² Spomenuti intervju može se naći u dodatku 3

Procjena nesrodničkih obitelji

Kada se pronađe nesrodnička obitelj ili osoba koja je spremna voditi brigu o djetetu, važno je istražiti i utvrditi mogu li one ispuniti sve uvjete potrebne za djetetov razvoj i siguran odgoj.

Metoda procjene, razvijena prema zakonima i propisima, treba približno sadržavati sljedeće teme vezane za obitelji kandidate:

- njihov opći stav prema udomiteljstvu i zbrinjavanju djece bez pratnje;
- njihovu obiteljsku situaciju i pozadinu;
- sigurnost unutar obiteljskog sustava i održivost smještaja.

Kada se procjenjuju nesrodničke obitelji još ne postoji veza između djeteta i obitelji. Stoga se procjena može provesti uz opća pitanja koja uzimaju u obzir čimbenike rizika za zlostavljanje djece i svaki potencijalni zaštitni čimbenik.

Prva procjena osjetljivosti udomitelja može se napraviti na temelju promatranja njihova odnosa s vlastitom djecom. Nadalje, treba zatražiti preporuke od obiteljskog liječnika i centra za dječje zdravlje, naprimjer, i provjeriti ih u razgovoru s učiteljima udomiteljeve djece, poslodavaca ili obiteljske mreže. Procjena održivosti smještaja također je važna kao pomoć u procesu uparivanja i u procjeni može li dijete, ako treba, ostati u obitelji do zrelosti. Mogu se istražiti i pitanja poput održivosti odnosa između samih udomitelja, kao i njihova emocionalnog i tjelesnoga zdravlja.

Dodatna procjena kao rezultat životnih preokreta

Životni preokreti su radikalne promjene u životu osobe ili obitelji. Oni utječu na njihovu snagu i teško se je s njima nositi. Životni preokreti mogu narušiti osobnu stabilnost roditelja ili drugih članova obitelji toliko da se počnu ponašati nepredvidivo. To može dovesti do snažnih promjena raspoloženja ili čak nasilnog ponašanja. S druge strane, mogu tražiti utjehu i ljubav od djece, a oboje može dovesti do seksualnog zlostavljanja.

Novе okolnosti i u srodničkoj i u nesrodničkoj obitelji mogu zahtijevati dodatnu procjenu. Time se može procijeniti njihova snaga i strategije suočavanja sa novom situacijom i njihov utjecaj na djetetovu sigurnost u obitelji i održivost smještaja.

U životnim preokretima koji se spominju u nastavku valja provesti dodatnu procjenu. Još jednom treba odvagati učinak novih okolnosti na ravnotežu sposobnosti obitelji i suočavanja s potrebama djeteta. Pitanja koja opravdavaju dodatnu procjenu su:

- promjena sastava obitelji (rođenja, smrti ili članovi obitelji priključeni kućanstvu);
- trudnoća člana obitelji;
- teška bolest (tjelesna ili psihička) člana obitelji;
- odnos ili bračni problemi ili razvod;
- gubitak boravišne dozvole (obitelj i/ili dijete);
- prijetnja deportacijom ili planovi za povratak obitelji u matičnu zemlju;
- gubitak zaposlenja jednog od udomitelja;
- teški financijski problemi;
- preseljenje u drugi dom;

- traumatska iskustva u obitelji ili trauma koja utječe na dijete (nesreće, seksualno, tjelesno ili psihičko zlostavljanje, diskriminacija).

2.3.3 Kako provoditi procjenu

Procjenu udomiteljskih obitelji za djecu bez pratnje zadaća je socijalnih radnika ili drugih stručnjaka specijaliziranih za udomiteljstvo. Oni mogu osmisлити odgovarajući alat za procjenu. Kao i kod svih instrumenata za procjenu koje koriste postojeće udomiteljske organizacije, sigurnost i rizik od seksualnih i drugih zlostavljanja su važni problemi. Tijekom procjene srodničkih obitelji ili usredotočenja na nesrodničke obitelji etničkog podrijetla, kada je riječ o ovim pitanjima, mora se uzeti u obzir i koncept "obiteljske časti".

Dobra praksa: nizozemski alat za procjenu

Nidos je razvio alat za procjenu u kojemu se, ovisno o vrsti smještaja i postojanju odnosa između djeteta i obitelji, u konačnom razmatranju ističu različiti aspekti i opisuju u smislu prilagođenih pokazatelja. Procjenu provode specijalizirani socijalni radnici.

Alat²³ se sastoji od popisa čimbenika rizika i instrumenata. Oni su znanstveno utemeljeni i moraju se pažljivo koristiti. Naprimjer, psihički poremećaj treba konstatirati samo ako ga dijagnosticira psihijatar, inače bi to bila tek pretpostavka. Osim CARE-NL²⁴, alat za procjenu koristi znakove povezane s povredom časti i zaštitne čimbenike s popisa pod nazivom LIRIK²⁵.

Čimbenici rizika i zaštitni čimbenici koje valja uzeti u obzir pri procjeni su:

- Procjena djetetove sigurnosti u obitelji;
- Procjena rizika od zlostavljanja djece temeljem čimbenika rizika (CARE-NL), ranih znakova nasilja u upravljanju odnosima (Movisie²⁶) i zaštitnih čimbenika (LIRIK);
- Procjena kvalitete privrženosti u smještaju s rodbinom;
- Procjena održivosti i izgleda dugoročnog smještaja;
- Ima li kakvih kontraindikacija;
- Ishodi ispitivanja i preporuke;
- Zaključak: što je u interesu djeteta, uzimajući u obzir sigurnost, kontinuitet u odgoju i održivost smještaja?

Dobra praksa:

U slučaju da procjena srodničke obitelji koja već skrbi o djetetu bude imala negativan ishod, Nidosov skrbnik uključit će **psihologa/stručnjaka za ponašajno područje** u odluku o okončanju smještaja.

Dobra praksa: nizozemski postupak procjene

Nidos opisuje proces procjene u postupku koji slijedi. Ovo se može koristiti i za nesrodničke i za srodničke obitelji. Proces procjene obitelji može se rasporediti na sastanke s prijavljenom udomiteljskom obitelji u razdoblju od najviše dva mjeseca.

1. Prijava

²³ Cjeloviti alat može se naći u dodatku 1

²⁴ Procjena rizika od zlostavljanja djeteta CARE-NL, de Ruiters & de Jong (2006)

²⁵ Laki alat za mjerenje rizika za zlostavljanje djeteta: LIRIK, ten Berge & Eigenraam (2006).

²⁶ Popis signala povrede časti, Movisie (2010)

Kandidati za udomiteljsku obitelj prijavljuju se uglavnom telefonom. Tijekom ovog prvog razgovora mogu se podijeliti neke informacije o organizaciji i prihvatu u obitelj, socijalni radnik će objasniti postupak probira i dogovoriti sastanak. Obitelji se može postaviti pitanje kako su saznali za organizaciju i kakva su im očekivanja. Prva pitanja mogu biti:

- Kako ste saznali za nas?
- Zbog čega želite skrbiti o djeci bez pratnje?
- Kakav je sastav vaše obitelji?
- Koja je etnička pripadnost vaše obitelji?
- Koje jezike govorite?
- Djecu koje dobi biste bili spremni udomiti?
- Kakva je situacija u vašem domu općenito? (stanovanje/slobodne sobe, zaposlenost, zdravlje)
- Imate li ozbiljnih financijskih dugova?

Na temelju navedenih informacija, podnositeljima se može poslati informativni paket, mogu odgovoriti na dodatna pitanja ili dogovoriti sastanak za pokretanje postupka procjene.

2. Prvi sastanak: uvođenje

Socijalni radnik prvi put susreće potencijalnu udomiteljsku obitelj. Preporučljivo je planirati sastanak kad svi članovi obitelji mogu prisustvovati. Obitelj je već dobila opsežne informacije o organizaciji i prihvatu u obitelji. Sada će im se objasniti proces procjene i raspravljati o njihovoj motivaciji da postanu udomiteljska obitelj.

Socijalni radnik će zatražiti od kandidata da dostave imena osoba koje mogu davati preporuke (izvjestitelji). Obitelj će tada potpisati obrazac u kojem pristaju da izvjestitelji predaju organizaciji informacije. Socijalni radnik će zatražiti od potencijalne udomiteljske obitelji (nesrodničke i srodničke) da ispuni pisani zahtjev za izjavu da nema prigovora/potvrdu o nekažnjavanju.

Unos će započeti s pitanjima o motivaciji obitelji, pozadini i trenutnoj situaciji, njihovom viđenju djetetova odgoja i svojstvima obitelji.

Socijalni radnik će podijeliti sljedeće dokumente za razmatranje:

- postupak žalbe;
- informacije o zakonodavstvu o prijavi osoba;
- financijske podatke.

3. Drugi sastanak: procjena

Preporučljivo je ovaj sastanak planirati bez prisustva djece, jer će trajati dulje od prvoga. Sada će se procjenjivati prikladnost obitelji za smještaj, a socijalni radnik će s njima detaljnije razgovarati o njihovoj obiteljskoj situaciji. Bit će riječi o pitanjima koja proizlaze iz prvog sastanka, motivaciji i očekivanjima te informacijama o obiteljskoj pozadini što će omogućiti pouzdanu prosudbu o njihovoj prikladnosti za udomiteljsku obitelj. Naglasak će biti na skrbničkim i pedagoškim vještinama, traženju ili prihvaćanju podrške u tomu, kulturalnoj osjetljivosti, pitanjima odgoja i obrazovanja, sigurnosti i rodnim ulogama. Obradit će se i teme poput povratka u matičnu zemlju, kontakt s biološkom obitelji ovdje ili u inozemstvu te posvojenje.

4. Treći sastanak: ishodi procjene

Nacrt izvještaja o procjeni raspravit će se sa skrbnicima. Organizacija će objasniti način na koji se provodi uparivanje i smještaj. Rezultati procjene raspravljat će se i s izvjestiteljima obitelji. U izvješće će se dodati njihove reakcije ili komentari. Dvije preslike konačne verzije izvješća bit će kasnije poslani obitelji na potpis. Jednu presliku će zadržati obitelj, a druga će biti pohranjena u obiteljskoj datoteci u organizaciji.

2.4 UPARIVANJE I SMJEŠTAJ

2.4.1 Uvod

Postoje različite metode uparivanja, ali sve one uzimaju u obzir učinak čimbenika kao što su osobine djeteta, vjerska pozadina, odgojni stil, obiteljski čimbenici i sastav obitelji, odsutni biološki roditelji i čimbenici okoline na proces uparivanja. Uparivanje je važan čimbenik u stabilnosti smještaja i stoga ga treba promatrati kao profesionalni proces koji se ne temelji samo na informacijama iz djetetova dosjea, već i na profilu udomiteljske obitelji i željama bioloških roditelja, drugih rođaka i samog djeteta.

Uključivanje jedne stabilne i objektivne treće osobe tijekom uparivanja, smještaja i daljnjeg vođenja može spriječiti zapadanje djeteta u sukob odanosti. Bilo bi dobro da ta treća osoba bude skrbnik, ali može biti i socijalni radnik specijaliziran za udomiteljsku skrb.

Posvećenost

Izazov smještaja djece bez pratnje u udomiteljske obitelji zahtijeva posvećenost svih uključenih. Točnije rečeno, od djeteta, njegovih bioloških, ali i odsutnih roditelja ili glave proširene obitelji, i od udomiteljske obitelji, uključujući njihovu djecu i bliske rođake.

Kako bismo se uvjerali da je posvećenost stvarna, valja čuti i procijeniti očekivanja svih uključenih. Osim toga, očekivanja koja se ne mogu ispuniti moraju biti poznata prije smještaja. Postoje, naprimjer, očekivanja u pogledu životnoga standarda u udomiteljskoj obitelji ili obitelj očekuje od djeteta nešto što dijete ne može dati. Da bi se osigurala istinska posvećenost, stručnjak odgovoran za uparivanje i smještaj trebao bi saslušati sve uključene i objasniti im što mogu očekivati. Time se očekivanja mogu ravnomjerno rasporediti.

Obitelj bi trebala:

- biti otvorena za prilagodbu i suradnju;
- shvatiti da je dijete naviklo samostalno donositi odluke;
- razumjeti kolektivni način razmišljanja (najrelevantniji za neetničke obitelji);
- razumjeti vještine koje je dijete steklo tijekom bijega.

Dijete bi trebalo:

- pridržavati se kućnih pravila;
- pomoći u kućnim poslovima;
- surađivati s obitelji.

Ako su uključeni, biološki roditelji ili proširena obitelj trebaju:

- pomoći djetetu da se smjesti u svoj novi dom dajući mu pristanak;
- podržati smještaj;
- prihvatiti smještaj.

Izostane li pristanak, a svi argumenti govore da je smještaj u interesu djeteta te skrbnik ustraje na određenom smještaju, važno je roditeljima ili proširenoj obitelji jasno dati do znanja da to nije djetetova odluka. Pomoći će ako djetetova biološka obitelj bude imala dovoljno prilika da skrbniku izloži stav i savjete o smještaju. Njihova rješenja i najbolje mogućnosti smještaja moraju se shvatiti vrlo ozbiljno. Ali na kraju je skrbnik taj koji donosi odluku kao djetetov zakonski zastupnik i zaštitnik u skladu sa svojom dužnošću.

Ako više nema dovoljno posvećenosti, posredovanje između djeteta, njegove obitelji i obitelji udomitelja od suštinske je važnosti za ponovno uspostavljanje ravnoteže očekivanja.

2.4.2 Uparivanje

Uparivanje se odnosi na fazu prije stvarnog smještaja djeteta u udomiteljsku obitelj. Tijekom ove faze, traži se prikladna udomiteljska obitelj za određeno dijete. Uparivanje se, dakle, uglavnom primjenjuje na smještaj u nesrodničke obitelji. No, za smještaj kod srodnika također je korisno sustavno provjeravati podudarnost, kako bi se potvrdila usklađenost između djeteta i obitelji, kao i sigurnost i održivost smještaja.

Tijekom uparivanja treba uključiti što više informacija o bitnim čimbenicima, kako o djetetu tako i o potencijalnoj udomiteljskoj obitelji. Usporedba tih čimbenika ukazat će na prikladnost obitelji, ali može koristiti i za formuliranje problema na koje treba paziti tijekom smještaja. Osim bitnih čimbenika prilagodbe osobne prirode i socijalne i financijske situacije obitelji, valja razmotriti i praktična pitanja. Naprimjer, hoće li dijete moći zadržati svoju trenutnu mrežu, školu i kontakt s obiteljima ili sunarodnjacima i koliko će se uklopiti među djecu u obitelji.

2.4.2.1 Metode uparivanja

Da bi se razvila metoda uparivanja za djecu bez pratnje, korisno je obratiti pažnju na njihove specifične potrebe korištenjem dijelova (ali ne svih) metode koja se primjenjuje u općeprihvaćenom sustavu skrbi za mlade. Na temelju tri teorijska pristupa ili modela iz Nizozemske, Belgije i Velike Britanije, uparivanje se može promatrati sa sljedećih gledišta:

- **Model uparivanja po varijablama**

Ovaj model razlikuje sljedeće varijable djece i udomitelja: podrijetlo djeteta, djetetov društveni i emocionalni razvoj te prihvatanje i odgojni stila udomitelja. Njih treba uzeti u obzir u procesu uparivanja i prije sadašnjeg smještaja (van Dam, Nordkamp, & Robbroeckx, 2000).

- **Model uparivanja po tipovima djece i udomitelja**

Ovaj model pretpostavlja potpodjelu različitih tipova djece i različitih tipova udomitelja. Tako se u postupku podudaranja može usporediti i uzeti u obzir cijeli niz različitih značajki (De Maeyer, Vanderfaeillie, Van Holen, Van Schoonlandt i Leconte, 2013).

- **Model uparivanja po ponašanju udomitelja u interakciji s ponašanjem djeteta**

Ovaj model podržava interes za stjecanjem dovoljno uvida u svakodnevno ponašanje i sposobnosti djeteta u usporedbi sa svakodnevnim ponašanjem i kompetencijama udomitelja, kako bi se postiglo optimalno uparivanje (Street & Davies, 1999).

Razvijanje metode uparivanja

Spomenute metode (ili njihove kombinacije) korisne su za razvijanje metoda uparivanja. No, tražene informacije o djeci bez pratnje često su nedostupne, pa će ih u većini slučajeva trebati dobiti od samog djeteta. Valjalo bi svakako doći do djetetovih roditelja ili obitelji u inozemstvu ili bilo koje druge rodbine kako bi se dobilo više informacija za uparivanje.

Dobra praksa: Nizozemska metoda uparivanja

Do sada je samo Nidos razvio metodu uparivanja²⁷. JSN uparuje po nekim minimalnim kriterijima kao što su dob, jezik i sastav obitelji, ako uopće postoji mogućnost izbora. Nidos je spoznao da drugi važni čimbenici za dobro uparivanje jesu dijete i plan i/ili upute njegove obitelji. To traži profesionalnu znatiželju o djetetovim razmišljanjima i obiteljskim očekivanjima kako bi ih se uključilo u postupak uparivanja.

Općenito o čimbenicima koji se odnose na dijete

Čimbenici koji se odnose na dijete, a treba ih uzeti u obzir, su kognitivni razvoj, ponašanje pri suočavanju s opasnim situacijama, psihološki i emocionalni razvoj, društveni razvoj, tjelesni razvoj i zdravlje, samostalnost (primjerena dobi), ponašanje, motivacija, ranija iskustva sa smještajem, očekivanja i posebne potrebe.

Što se tiče primjerenosti dobi, valja znati da dob djece bez pratnje nije uvijek točna. Ponekad jednostavno ne znaju koliko im je godina ili su ih "vodiči" tijekom bijega upućivali da će im drukčiji podaci o dobi donijeti prednost.

Situacijski čimbenici jesu mogućnost dobivanja boravišne dozvole, odnos s potencijalnom udomiteljskom obitelji, dugoročne perspektive smještaja (s obzirom na spajanje obitelji), raniji smještaji, uloga odsutnih roditelja ili obitelji, braće i sestara koje treba smjestiti u obiteljski oblik skrbi i neprimjereno seksualno ponašanje koje dijete manifestira.

Čimbenici udomiteljske obitelji općenito

Čimbenici koji se odnose na udomiteljsku obitelj, a treba ih uzeti u obzir, su pedagoške vještine, vještine skrbi, njege i brige, sposobnost pružanja sigurnosti, senzibilnosti, kulturalna dodana vrijednost, sposobnosti podrške djetetovim ambicijama, stupanj integracije, sastav obitelji, stabilan obiteljski život/životni preokreti, obiteljska motivacija (uključujući i motivaciju vlastite djece), ponuđena održivost, sposobnost davanja osjećaja slobode djetetu, očekivanja u vezi s djetetom i njegova motivacija za uključivanje bioloških roditelja ili obitelji.

Srodnička obitelj

Smještaj u srodničkoj obitelji prva je mogućnost koju valja razmotriti ako je dostupna.

²⁷ Nizozemski formular za uparivanje može se naći u dodatku 2

U slučaju djece bez pratnje, smještaj kod rodbine mogao bi biti dio prvobitnog plana roditelja ili obitelji prije bijega iz matične zemlje. Vrlo često su se djeca i rodbina pronašli i žive zajedno i prije nego što je neki službenik primijetio odsutnost djetetovih roditelja. Čak i ako se biološka obitelj uopće ne slaže da se rodbina procjenjuje i dalje treba imati u vidu prikladnost obitelji za skrb o djetetu. Pritom se uzimaju u obzir najvažniji kriteriji uparivanja. U takvoj situaciji, uparivanje se usredotočuje na procjenjivanje čimbenika uparivanja i rezultata procjene nasuprot obiteljske veze i vizije, kao i na želje djeteta, udomiteljske obitelji i odsutnih roditelja. Tijekom procjene srodničkih obitelji valja temeljito provjeriti njihovu motivaciju, a ne samo pretpostaviti kako će ionako pomoći jer su obitelj. Dogodi se da obitelj prihvati zbrinjavanje člana obitelji protiv svoje volje. U tom slučaju valja razmotriti odluku da se smještaj ne prihvati. Biološkim roditeljima treba reći da ste zaključili da situacija nije najprikladnija, ali da za to nije kriva srodnička obitelj.

Važna spoznaja za uparivanje s etničkim obiteljima

Ako se dijete mora uparivati s obitelji iste ili bliske kulturalne pozadine, važno je razmotriti religijsku pozadinu djeteta i udomiteljske obitelji.

Također može biti važno razmotriti pozadinu djeteta i obitelji u smislu klana/plemena podrijetla. I izbjeglice iz ratnih područja možda se ne slažu s nekim političkim skupinama. U tom je smislu važno obratiti pozornost na motivaciju za udomljenje djeteta: što obitelj očekuje?

2.4.2.2 Sam proces uparivanja

Postoji nekoliko mogućih polazišta za svrstavanje djece bez pratnje. Dijete je upravo stiglo u zemlju, ostalo u prihvatnom centru na kraće ili dulje vrijeme ili je moglo ostati kod udomiteljske obitelji za kratkotrajni boravak.

Kada dijete bude u sigurnoj i stabilnoj situaciji, trebalo bi imati dovoljno vremena da se temeljito istraže sve njegove potrebe i čimbenici, a istodobno provoditi postupak uparivanja. Ako to nije slučaj, može se razmotriti privremeni smještaj s posebno odabranom udomiteljskom obitelji za kratkotrajni boravak.

Ponekad dijete dolazi s obitelji koja se spontano brine o njemu, ili su to od nje zatražili roditelji ili obitelj u inozemstvu. Nakon procjene takve situacije, mudro je primijeniti model uparivanja da bi se provjerilo je li smještaj siguran i održiv.

Dobra praksa:

U Nizozemskoj, sva djeca bez pratnje dolaze u centar za registraciju i prijavu.

Ponekad dolaze s rodbinom. Nakon registracije i prijavnih formalnosti, Nidosov skrbnik razgovara s djetetom i njegovom obitelji o najboljem mjestu za njegov boravak. Ako skrbnik vidi samo ljubav i topao odnos, dijete će biti poslano da ostane s tim rođacima. Nidos obavlja početnu sigurnosnu provjeru u domu rođaka u najkraćem roku, najviše pet dana (zakonska obveza). Istražuju se uvjeti života i osobna situacija rodbine te procjenjuje sigurnost djeteta s obitelji.

Ako dijete mlađe od 14 godina stigne u aplikacijski centar samo, privremeno se smješta s udomiteljskom obitelji za kratki boravak koja živi u neposrednoj blizini centra odmah nakon prijave. Ondje ostaje samo nekoliko dana, kako bi skrbnik imao vremena pronaći i ispitati mogućnosti za smještaj kod rodbine, ako ima rodbinu u zemlji ili uzme nešto više vremena za pronalazak najpodudarnije nesrodničke obitelji negdje u zemlji. Obitelji različitog kulturalnog podrijetla koje govore različitim jezicima posebno se regrutiraju za ovaj privremeni prihvat i spremne su preuzeti dijete u bilo koje doba dana ili noći.

Iako uparivanje treba obaviti prije početka stvarnog smještaja, postoje situacije kad će uparivanje biti učinjeno nakon dolaska djeteta u srodničku obitelj. U tim će slučajevima uparivanje biti treći korak u sljedećem postupku:

- sigurnosna provjera u roku od pet dana od obavijesti da je dijete bez pratnje stiglo u srodničku obitelj;
- procjena obitelji u roku od tri mjeseca od dolaska djeteta u obitelj;
- uparivanje čim se završi izvješće o procjeni.

Na kraju procesa, utvrdit će se snage i slabosti uparivanja, razjasniti očekivanja svim uključenima i stvoriti jasna slika o pitanjima koja treba riješiti.

Savjetovanje i posvećenost odsutnih roditelja ili obitelji

Opseg u kojemu biološki roditelji ili djetetu važni članovi obitelji prihvaćaju smještaj u udomiteljskoj obitelji utječu na stabilnost i održivost smještaja. Njihovo neslaganje najvjerojatnije će izazvati sukob odanosti. Čak i najblaži negativni ton u komunikaciji između bioloških roditelja ili obitelji s udomiteljskom obitelji može uzrokovati nestabilnost.

Ako je moguće, komunikacija između skrbnika/socijalnog radnika i bioloških roditelja ili obitelji trebala bi se odvijati uz pomoć prevoditelja. Također se može zatražiti od „ključne osobe“ da podrži komunikaciju i razgovara s biološkom obitelji. Ova "ključna osoba" mora biti član kulturne ili etničke skupine koja je dobro integrirana u novo društvo. On ili ona može pomoći u analizi problema vezanih uz kulturalne razlike i posredovati ili savjetovati u konfliktnim pitanjima. Ta osoba također može djelovati kao kulturalni posrednik u nalaženju najvažnije osobe u obitelji koja može dati dopuštenje ili dati obvezu. To bi mogao biti otac, majka ili, vjerojatnije, djed, baka, ili čak glavar plemena ili svećenik.

Primjer:

Qasim je ostao siročić još kao beba i preuzeo ga je stric - očevo brat. Obitelj se iselila u Nizozemsku. U dobi od 10 godina, Qasim je bio smješten s drugim stricem jer je obitelj s kojom je dotad živio odselila u Veliku Britaniju, a Qasim im se nije mogao pridružiti jer nije imao nizozemsko državljanstvo. Uskoro je postalo očito da ovaj stric nije bio u stanju odgajati Qasima. Nije imao ni vremena ni mogućnosti da se brine o dječaku. Kad je skrbnik želio preseliti dječaka u drugu obitelj, stric se jako uzrujao i nije se složio. Rasprave o situaciji dovele su do novih dogovora. Tada je dječak pobjegao, a skrbnik je ponovno razgovarao sa stricem. Upitao ga je zašto nije želio surađivati u nalaženju drugog rješenja za Qasima. Stric je tada objasnio kako je obećao obitelji da će se brinuti za Qasima, da bi dječak trebao ostatu u kontaktu s obitelji u Afganistanu i da su očekivali da će ih financijski pomagati u budućnosti.

Iz tih razloga stric se nije mogao složiti s drugim rješenjem za dječaka. Htio je da se Qasim vrati k njemu i da se lijepo ponaša. Skrbnik je sada shvatio da je stric djelovao pod pritiskom obitelji i zamolio ga da se složi s drugim rješenjem za Qasima, ako i obitelj to prihvati. Stric je tražio da se djed u Kabulu i stric u Velikoj Britaniji uključe jer su oni morali odlučiti što da učine. Skrbnik je pozvao strica da dođe u Nizozemsku iz Velike Britanije kako bi pomogao naći najbolje rješenje za Qasima. Kako stric nije mogao doći, poslao je ženu. Tijekom obiteljskih telefonskih konzultacija sa stricem, tetom i djedom u Kabulu, odlučeno je da Qasim ne može ostati sa stricem. Stariji rođak i njegova supruga bili su spremni voditi brigu o Qasimu.

Predstavljanje djeteta udomiteljskoj obitelji

Prije nego što predstavi dijete obitelji, odgovorni skrbnik/socijalni radnik trebao bi pripremiti popis svih raspoloživih uparivanja u trenutnoj djetetovoj okolini. Koliko će se okolina gdje će se pokušati uparivanje uzeti u obzir ovisi o privrženosti djeteta svojoj trenutnoj mreži. Škola i prijatelji važni su čimbenici koje valja imati na umu.

Vrijedi promotriti moguće uparivanje s obiteljima koje dolaze iz iste ili djetetu vrlo slične etničke sredine. Ako takva obitelj nije dostupna, dijete bez pratnje može se dobro smjestiti u obitelji sa sličnom kulturalnom pozadinom ili obitelji s migracijskom pozadinom. Također su korisni čimbenici poput jezika koji se govore u obitelji i vlastito izbjegličko iskustvo obitelji kao i integriranost u novu okolinu.

Svi djetetovi čimbenici i čimbenici udomiteljske obitelji uspoređuju se i važu. Kritični čimbenici mogu značiti da spajanje ne napreduje ili da iskrsavaju posebni problemi koji zahtijevaju dodatnu pozornost ili vođenje.

Sljedeći je korak predstavljanje djeteta obitelji koja se smatra najboljom za uparivanje. Obitelj bi trebala primiti sve relevantne podatke kako bi dobila pravi dojam o tome tko je dijete o kojemu će se brinuti.

Predstavljanje udomiteljske obitelji djetetu

Ako je obitelj koja se smatra najprikladnijom za uparivanje suglasna sa smještajem, skrbnik/socijalni radnik mora obavijestiti dijete o obitelji, objasniti čimbenike koji bi ga mogli zanimati i što bolje odgovoriti na sva djetetova pitanja. Dijete bi, u izradi plana za upoznavanje prije samog smještaja, trebalo imati ulogu primjerenu svojoj dobi. Uloga skrbnika/socijalnog radnika u tome je vrlo važna.

Probni proces

U „probnom procesu“ pažljivo se povezuju želje djeteta i udomiteljske obitelji. Nakon svakog koraka u tom procesu svi uključeni trebaju biti upoznati s pitanjima, primjedbama i prijedlozima. Oni će se razmatrati tijekom sljedećih koraka.

To je proces osmišljen „po mjeri“, individualiziran i na kraju bi trebao dovesti do učinkovitih odluka. Mora ga voditi skrbnik/socijalni radnik. Duljina svake faze u probnom postupku je različita, ovisno o djetetovoj situaciji, motivaciji i načinu suočavanja s procesom te žurnosti potrebe za boljom vrstom

prihvata. Dobro je biti svjestan činjenice da su djeca iz nekih kultura naučila poštovati starije i biti zahvalna na svakoj pomoći. Toj djeci, stoga, neće biti lako iznijeti svoje pravo mišljenje bude li negativno.

2.4.3 Smještaj

Smještaj mora biti pažljivo pripremljen. Dijete je možda, naprimjer, moralo ostaviti ljude i prijatelje kojima vjeruje. Kako bi se spriječilo nove ožiljke ili traume, oproštaj se mora izvesti kako treba i važne veze valja, ako je moguće, održavati.

Praktična pitanja na koja se mora odgovoriti variraju od prestanka članstva u sportskom klubu do osiguravanja kontinuiteta liječenja. Povjeravanje uloge djetetu i udomiteljskoj obitelji u ovim praktičnim pitanjima, prije no što smještaj započne, može biti vrlo korisno za stvaranje međusobnog povjerenja. Jedna od mogućnosti je prepustiti udomiteljskoj obitelji da odvede dijete u školu.

Evaluacija

Evaluacija udomiteljske obitelji i djeteta (odvojeno i zajedno) trebala bi se održati nakon približno šest tjedana.

Do početka ove evaluacije kontakti s obitelji i djetetom moraju biti česti, kako bi se stvari mogle riješiti prije nego što prerastu u pravi problem ili nesporazum. Tijekom prvih nekoliko dana smještaja to će se dogoditi nekoliko puta. Ako je potrebno, prevoditelj ili ključna osoba mogu pomoći u ovom evaluacijskom kontaktu.

Evaluacija nakon šest tjedana usredotočuje se na praktična pitanja kao i na dobrobit djeteta i rješavanje svih problema ili nesporazuma. Ako obitelj i dijete trebaju više vođenja, ili su dijete ili obitelj posebno osjetljivi, mogu se planirati dodatne evaluacije između ove nakon šest tjedana i one godišnje.

Dobra praksa:

Danski Crveni križ procjenjuje smještaj u srodničkoj obitelji kako slijedi:

- jedan posjet prije uparivanja i prije nego se dijete useli;
- evaluacijski posjet nakon šest tjedana;
- nakon toga, posjeti u intervalima od tri mjeseca, osim ako postoji dodatna potreba.

Čest je i telefonski kontakt s obitelji/rodbinom i djetetom, kao i s vanjskim partnerima, uključujući i školu. Povrh svega, redovit je kontakt s djetetom putem SMS-a i Facebooka. Konačno, postoje postoje aktivnosti umrežavanja za djecu koja žive sa srodničkim obiteljima, uključujući godišnji trodnevni izlet s društvenim aktivnostima.

Smjernice za dijete i udomiteljsku obitelj

U većini europskih zemalja, vođenje i nadzor udomiteljske obitelji i djeteta obavlja jedan te isti socijalni radnik. Postoje specifični aspekti u odnosu na dijete, udomiteljsku obitelj i rizik od

zlostavljanja djece koji zahtijevaju posebnu pozornost socijalnog radnika. O tim se aspektima govori u nastavku.

Kad je riječ o djetetu:

- pripazite na znakove razvojnih problema;
- ponudite psiho-edukaciju za psihološke probleme, prijetnje razvoju djeteta i zadaće koje djeca bez pratnje moraju obavljati;
- savjetujte kako se nositi s problemima;
- savjetujte kako promicati privrženost i otpornost;
- premostite jaz prema profesionalnoj psihološkoj skrbi ako treba.

Kad je riječ o udomiteljskoj obitelji:

- obratite pažnju na znakove neravnoteže između tereta koji je na obitelji i njihove sposobnosti da se s njim nose;
- pripazite na znakove neravnoteže između udaljenosti i bliskosti odnosa udomiteljske obitelji s djetetom;
- savjetujte i poduprite poticanje djetetova kontakta s negovim biološkim roditeljima ili obitelji;
- objasnite zakonski postupak podnošenja zahtjeva za azil;
- pružite potporu u rješavanje neizvjesnosti u pogledu dobivanja dozvole boravka;
- pomozite savjetima o podizanju djece između dviju kultura;
- savjetujte o problemima roditeljstva.

Dobre prakse usmjeravanja:

Nidos redovito poziva udomiteljske obitelji na sastanke uz kavu i World Café²⁸. Obitelji ovdje daju povratnu informaciju o podršci koju skrbnici pružaju njima i djeci. Na sastancima se raspravlja o različitim pitanjima, primjerice, o potrebi podrške, kulturnim razlikama u odgoju djece, roditeljstvu, razmjenjivanju dobrih praksi i životu tražitelja azila ili migranta.

JSN organizira sastanke pet puta godišnje samo za udomiteljske obitelji. Tijekom tih sastanaka obitelji mogu razmjenjivati iskustva i dobiti informacije. Ponekad predavači održe predavanje ili govore o traumi, odnosima, obrazovanju ili radu.

Pored ovoga, vanjski trener obučava obitelji o specifičnim problemima u pet do šest susreta godišnje. JSN je utvrdio da jako pomaže i samo slušanje o problemima drugih udomiteljskih obitelji i mogućnost dijeljenja vlastitih problema s njima.

JSN je imao dobre rezultate u primjeni „doživljajne pedagogije“ („Erlebnispädagogik“), vodeći udomiteljske obitelji i djecu na, primjerice, tečaj penjanja po užetu. To je djecu fizički jačalo, istovremeno jačajući veze između ljudi u skupini.

JSN također slavi posebne praznike zajedno s obitelji i djecom (naprimjer, Božić s eritrejskom i Nowruz s afganistanskom i kurdskom djecom).

²⁸ Vidi više informacija o ovoj metodi: <http://www.theworldcafe.com>.

Rizik od zlostavljanja djece

Nekoliko je znakova koji bi mogli ukazivati na zlostavljanje djece. Socijalni radnik treba vidjeti sljedeće situacije kao znakove upozorenja da nešto nije u redu:

- starija djeca ispravljaju (ponekad pretjerano) ponašanje mlađe djece (oponašajući roditelje);
- zahtjevi za putovnice ili boravišne dozvole za djevojke iz rizičnih skupina (sakaćenje genitalija - FGM, povredu časti, prisilni brak);
- odlazak na praznike u zemlje gdje je FGM (sakaćenje genitalija) često;
- udomiteljska obitelj pokazuje slab ili nikakav interes za dijete, ali postavlja mnogo zahtjeva;
- dijete odjednom ima skupe stvari (telefon/odjeću);
- znakovi da je dijete povrijedilo obiteljsku čast, nečim što udomiteljska obitelj naziva "vrlo nepristojnim ponašanjem";
- redovito izostajanje iz škole;
- nejednak položaj djeteta u odnosu na drugu djecu u obitelji.

Rizici za neuspjeh

Jedan od najčešćih razloga neuspjeha kod djece smještene izvan svoga doma u redovitoj udomiteljskoj skrbi je svakodnevni sukob između udomljenog djeteta i udomitelja (Oort, 2010).

Nidos nije otkrio da dnevni sukob uzrokuje neuspjehe. Međutim, ono što može biti izvor sukoba je razina slobode koju adolescenti žele i dobivaju. To može igrati određenu ulogu u srodničkoj obitelji. Ove se obitelji osjećaju odgovornima za zaštitu „časti“ djeteta i njihove biološke obitelji, dajući im manje slobode nego što dijete smatra prihvatljivim.

Rani neuspjesi uzrokovani su nedostatkom dobrog uparivanja djeteta s udomiteljskom obitelji, pogrešnih očekivanja (ponekad uzrokovanih kulturalnim razlikama) i time što djetetova biološka obitelj ne podržava smještaj.

Životni preokreti u udomiteljskoj obitelji također mogu narušiti ravnotežu između snage udomiteljske obitelji i tereta koji ta obitelj nosi. Preokreti poput smrti člana obitelji, dolaska novog člana obitelji, zabrinutosti zbog financijske situacije, nezaposlenosti, razvoda, bolesti ili nedobivanje boravišne dozvole djeteta bez pratnje.

Da biste spriječili neuspjeh, važno je:

- dati obitelji i djetetu vremena da se dobro upoznaju i vidjeti da li se dobro slažu;
- odvojiti vrijeme za raspravu o očekivanjima djeteta i udomiteljske obitelji;
- uključiti djetetovu biološku obitelj u smještaj i tražiti njihovo dopuštenje;
- evaluirati smještaj nakon kraćeg vremenskog razdoblja i okončati ga ako je neusklađen ili ima razlika u očekivanjima;
- pripaziti i porazgovarati o djetetovu ponašanju koje može narušiti obiteljsku čast;
- paziti na ravnotežu između snage udomiteljske obitelji i tereta koji ta obitelj nosi te na utjecaj novih životnih preokreta na to.

Primjer: Nizozemski model prihvata u obitelji

Faza	Proces (savjetovanja)	Teorija, praksa, metode	Aktivnosti / instrumenti
Regrutiranje obitelji i održavanje kontakta	Regrutiranje obitelji	Specifično mjesto; društveno umrežavanje; prezentacije; interkulturalni pristup	Praćenje ključnih osoba; uspostavljanje kontakta; organiziranje informativnih sastanaka
	Održavati i ojačati kontakt s obiteljima	Povezivanje s motivacijom, pitanja i očekivanja obitelji	Organiziranje susreta i obrazovanje o roditeljstvu
Procjena potencijalnih udomiteljskih obitelji	Istraživanje prikladnosti obitelji	Kulturalno osjetljiv pristup u kontaktu s potencijalnom udomiteljskom obitelji (Pintova metoda tri koraka)	Kućni posjeti, popis važnih pitanja za sastanak o uvođenju, potpuni upitnik za procjenu
Djetetova prijava za prihvata u obitelj	Informiranje i pripremanje djeteta za prihvata u obitelj	Povezivanje s motivacijom, pitanja i očekivanja obitelji	Popunjavanje prijavnice
Uparivanje djeteta s obitelji i smještaj	Pokretanje postupka upoznavanja	Sustavni pristup	Dijete posjećuje dom potencijalne udomiteljske obitelji; konzultacije između skrbnika i socijalnog radnika; uključivanje biološke obitelji/djetetove mreže
Vođenje djeteta i obitelji tijekom smještaja	„Zaštitni omotač“	Rad na „kontinuitetu obitelji“	Korištenje dnevnika; ekograma i genograma
	Jačanje odgojnih vještina obitelji u interesu djeteta	Pristup usmjeren na cilj; poboljšavanje tranzicijskog okoliša	Učenje o roditeljstvu; kućni posjeti
	Nadziranje djetetove sigurnosti	Pristup usmjeren na cilj	CARE-NL; LIRIK, Movisie popis znakova koji upućuju na nasilje povezano s povredom časti
	Jačanje djetetove i obiteljske društvene mreže, fokusiranje na razvoj djetetove budućnosti	Pristup usmjeren na cilj	Dnevnik
Evaluacija	Nadziranje djetetova razvoja i sigurnosti; nadziranje dobrobiti i kapaciteta odgojnog sustava	Pristup usmjeren na cilj	Kućni posjeti; standardni evaluacijski obrazac

Prestanak smještaja	Evaluacija	Jačanje odnosa s organizacijom	Punjavanje standardnog obrasca
Skrb nakon prestanka smještaja	Razgovor s obitelji		Kućni posjet

Literatura

- Arkesteijn, P. (2015). *Culturally matched families. A study on placing unaccompanied asylum seeking children into culturally matched families.* (Masterthesis, University of Groningen).
- Bagozzi, R.P., Verbeke, W., & Gavino, J.C. (2003, April). Culture moderates the self-regulation of shame and its effects on performance: The case of salespersons in the Netherlands and the Philippines. *Journal of Applied Psychology*, 88(2), 219-233.
- Bean, T.M. (2006). *Assessing the psychological distress and mental healthcare needs of unaccompanied refugee minors in the Netherlands.* (Doctoral dissertation, University of Leiden). Retrieved from <https://goo.gl/dm7lWb>
- Bean, T., Derluyn, I., Eurelings-Bontekoe, L., Broekaert, E., & Spinhoven, P. (2007, April). Comparing psychological distress, traumatic stress reactions, and experiences of unaccompanied refugee minors with experiences of adolescents accompanied by parents. *The journal of nervous and mental disease*, 195(4), 288-297.
- Bedford, O.A., & Hwang, K.K. (2003). Guilt and shame in Chinese culture: A cross-cultural frame work from the perspective of morality and identity. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 33(2), 127-144.
- Berry, J.W. (1990). Psychology of acculturation. Understanding individuals moving between cultures. *Applied cross-cultural psychology*, 232-253.
- Bronstein, I., Montgomery, P., & Dobrowolski, S. (2012). PTSD in Asylum-Seeking Male Adolescents From Afghanistan. *Journal of Traumatic Stress*, 25(5), 551-557.
- Carlson, B.E., Cacciatore, J., & Klimek, B. (2012). A risk and resilience perspective on unaccompanied refugee minors, *Social Work*, 57.3, 259-269.
- De Maeyer, S., Vanderfaeillie, J., Van Holen F., Vanschoonlandt, F., & Leconte, L. (2013). De vragenlijst beoordeling pleegzorgsituaties (VBPS): een instrument ter ondersteuning van het matchingproces in pleegzorg: een pilootonderzoek. *Orthopedagogiek: onderzoek en praktijk*, 52, 17-32.
- de Ruiters, C., & de Jong, E.M. (2006). Child Abuse Risk Evaluation-NL (CARE-NL). Retrieved from: <http://www.corinederuiters.eu/risk.php>
- de Ruijter de Wildt, L., Melin, E., Ishola, P., Dolby, P., van de Pol, P. & Murk, J. (2015, February). *Reception and Living in Families: Overview of family-based reception for unaccompanied minors in the EU Member States.* Utrecht, the Netherlands: Nidos, SALAR, CHTB.
- Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Unaccompanied refugee children and adolescents: The glaring contrast between a legal and a psychological perspective. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31(4), 319-330.
- Derluyn, I, Wille, B., De Smet, T., & Broekaert, E. (2005). *Op weg. Psychosociale en therapeutische begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen.* Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
- de Wolff, M., Dekker-van der Sande, F., Sterkenburg, P., & Thoomes-Vreugdenhil, A. (2015). *Problematische gehechtheid voor jeugdhulp en jeugdbescherming.* Leiden, the Netherlands: TNO Child Health. Retrieved from: <http://goo.gl/McZm2a>
- European Network of Ombudspersons for Children (2016, January). *Safety and fundamental rights at stake for children on the move.* Retrieved from: <http://goo.gl/wybhtM>
- Fazel, M., Reed, R.V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266-282.
- Geltman, P.L., Grant-Knight, W., Mehta, S.D., Lloyd- Travaglini, C., Lustig, S., Landgraf, J. M., & Wise, P.H. (2005, June). The “lost boys of Sudan”: functional and behavioural health of unaccompanied refugee minors re-settled in the United States. *The Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 159(6), 585-591.
- Hodes, M., Jagdev, D., Chandra, N., & Cunniff, A. (2008, July). Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(7), 723-732.
- Huybrechts, A. (2009). Interculturele psychotherapeutische ontmoetingen. *Systeemtheoretisch Bulletin*, 27(1), 5-25.
- Janssen, J. (2006). *Je eer of je leven, een verkenning van eezaken voor politieambtenaren*

- en andere professionals. The Hague, the Netherlands: Elsevier. Jessurun, N. (2008). *Handboek Systeemtherapie, Migratie, hoofdstuk 44*. Utrecht, the Netherlands: De Tijdstroom.
- Kalverboer, M.E., & Zijlstra, A.E. (2006). *Asielzoekers kinderen en het recht op ontwikkeling: het belang van het kind in het vreemdelingenrecht*. Amsterdam, the Netherlands: SWP.
- Kalverboer, M., Zijlstra, E., van Os, C., Zevulun, D., ten Brummelaar, M., & Beltman, D. (2016, February). Unaccompanied minors in the Netherlands and the care facility in which they flourish best. *Child and Family Social Work*, 1365-2206.
- Kouratovsky, V. (2008). *Cultuursensitieve diagnostiek en therapie*. In T.I.Oei en L.Kaiser; *Forensische psychiatrie onderweg*, 371-385. Nijmegen, the Netherlands: World Legal Publishers.
- Luthar, S.S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000, May). The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. *Child Development* 71(3), 543-562.
- Masten, A.S. (2001, March). Ordinary magic. Resilience processes in development. *The American Psychologist*, 56(3), 227-38.
- Movisie 2010. Signalenlijst huiselijk geweld. Retrieved from <http://goo.gl/WEZf8g>
- Ní Raghallaigh, M. (2011). Religion in the Lives of Unaccompanied Minors: An Available and Compelling Coping Resource. *British Journal of Social Work*, 41(3), 539-556.
- Ní Raghallaigh, M., & Gilligan, R. (2010, January). Active survival in the lives of unaccompanied minors: coping strategies, resilience, and the relevance of religion. *Child and Family Social Work*, 15(2): 226-237.
- Oort, F.J. (2010). Het ondersteunen van pleeggezinnen met een hoog risico op ongewenste beëindiging van de plaatsing. Retrieved from <http://goo.gl/zz23dm>
- Pharos (2009). Kennisdocument kindermishandeling. Retrieved from <http://goo.gl/ICozUx>
- Pinto, D. (2007). *Interculturele communicatie, een stap verder*. Houten, the Netherlands: Bohn Stafleu van Lochem.
- Plysier, S. (2003). *Kinderen met een tweede huid. Onthaal van kinderen op de vlucht*. Antwerpen, Belgium: Garant-Uitgevers.
- Prins, P., & Braet, C. (2014). *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie*. Houten, the Netherlands: Bohn Stafleu van Loghum.
- Reed, V.R., Fazel, M., Jones, L., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in low-income and middle-income countries: risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266-282.
- Sökefeld, M. (2006, July). Mobilizing in transnational space; a social movement approach to the formation of diaspora. *Global networks*, 6(3), 265-284.
- Spinder, S., & van Hout, A. (2008). *Jong en Onderweg: Nidosmethodiek voor de begeleiding van ama's*. Utrecht, the Netherlands: Stichting Nidos.
- Spinder, S., van Hout, A., & Hesser, K. (2010). *Thuis en Onderweg: Nidosmethodiek voor Opvang en Wonen in Gezinsverband*. Utrecht, the Netherlands: Stichting Nidos.
- Street, E., & Davies, M. (1999). Assessing and matching foster care relationships: an international framework. *Adoption and Fostering*, 23(2), 31-41.
- ten Berge, I.J., & Eigenraam, K. (2009). *Licht Instrument Risicotaxatie Kindermishandeling*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Tjin A Djie, K., & Zwaan, I.(2007). *Beschermjassen: transculturele hulp aan families. Netherlands*. Assen, the Netherlands: van Gorcum.
- Turnell, A., & Edwards, A. (1999). *Signs of Safety: A Solution and Safety Oriented Approach to Child Protection Casework*. United States: WWNorton & Co.
- van Alphen, M.F. (2008). *De Rol van Schaamte bij Herstelgericht Werken*. Lelystad, the Netherlands: Inspiration Press.
- van Dam, W., Nordkamp, S., & Robbroeckx, L. (2000). *Passen en meten in de pleegzorg, plaatsingsmethodiek nader onderzocht*,

literatuurstudie en model ontwikkeling.
Amsterdam, the Netherlands: SWP.

van der Veer, G. (1996). *Voogdijmaatschappelijk werk en gevluchte adolescenten.* Utrecht, the Netherlands:
De Opbouw.

van der Veer, G. (2002). *Gevluchte adolescenten: ontwikkeling, begeleiding en hulpverlening.* Utrecht, the Netherlands: Pharos.

van IJzendoorn, M.H. (2008), *Opvoeding over de grens, gehechtheid, trauma en veerkracht.* Amsterdam, the Netherlands: Boom Academic.

Vervliet, M., Meyer Demott, M.A., Jakobsen, M., Broekaert, E., Heir, T., & Derluyn, I. (2014, February). The mental health of unaccompanied refugee minors on arrival in the host country. *Scandinavian Journal of Psychology*, 55(1), 33-37.

Walsh, F. (2002, April). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. *Family Relations*, 51(2), 130-137.

NIZOZEMSKI INSTRUMENT ZA PROCJENU UDOMITELJSKIH OBITELJI

Ovaj alat se koristi za procjenu prikladnosti potencijalnih udomiteljskih obitelji. Alat se sastoji od različitih dijelova u kojima se, ovisno o vrsti smještaja i postojanju odnosa između djeteta i obitelji, u konačnom razmatranju mogu istaknuti različiti naglasci.

Dio I: Popis pitanja koja se moraju postaviti

1. Ponuda²⁹

- dob
- spol
- nacionalnost
- preferencijalna vrsta smještaja (kratkoročan, dugoročan)
- broj mjesta

2. Obiteljska situacija

- trenutna situacija
- mišljenje ostalih članova obitelji o udomljavanju djeteta
- mreže; prijatelji, obitelj, susjedi (očekivana reakcija na dijete)
- posjetitelji, ostali ukućani i gosti koji prenoće
- čest kontakt s drugim osobama
- fizičko i psihičko zdravlje
- iskustvo u smještaju djece (profesionalno ili unutar obitelji/kruga prijatelja)
- nedavne velike promjene u obitelji i, ako ih je bilo, kakav je bio njihov utjecaj na obitelj

3. Obrazovanje i struka

- izvor prihoda
- mogući dugovi
- obrazovanje članova obitelji
- zanimanje članova obitelji
- radno vrijeme
- dnevna skrb (mogućnosti)

²⁹ Samo posebna ponuda u slučaju smještaja kod srodnika.

4. Hobi i slobodne aktivnosti

- hobiji članova obitelji
- ideje o važnosti sporta i hobija za dijete

5. Životni uvjeti

- dostatna prisutnost osoba koje skrbe o djetetu
- opis kuće i susjedstva
- sigurnost doma i sigurnost u pogledu prometa
- dostupna soba/mjesto za dijete
- prostor za igru, ako je bitno
- blizina škole, trgovine, klubovi i knjižnica...
- dostupnost javnim prijevozom

6. Pogled na odgoj i sigurnost

A. Vlastiti odgoj

- Kako su vas odgajali?
- Što su vas vaši roditelji namjeravali naučiti svojim odgojem?
- Kako ocjenjujete svoj odgoj?
- Kako ste upoznali svoga partnera? Je li to bio dogovoren susret?
- Kako su vaša djeca upoznala svoje partnere? Je li to bilo uređeno/dogovoreno?
- U kojoj dobi ste se vjenčali?
- Kakva je bila situacija u vašoj obitelji kada ste bili dijete?
- Kakvi su vam bili roditelji?
- Što biste činili drugačije?
- Što vam se sviđa u vašem djetinjstvu?
- Kakav je kontakt s vašom obitelji?

B. Stavovi o odgoju

- Što smatrate važnim za odgoj (vrijednosti i standardi) i kako to postižete? Naprimjer, kako želite da vam se dijete obraća?
- Kako surađujete kao udomiteljski roditelji: tko je odgovoran za koje poslove u kućanstvu i brizi za dijete?
- U kojim pitanjima djeca u vašoj obitelji imaju pravo glasa?
- Što biste učinili kada bi se dijete ružno ponašalo?

C. Odgojne vještine

- S čime teško izlazite na kraj?
- Što smatrate neprihvatljivim ponašanjem?
- Što vam je teško u odgoju vaše djece?
- Što mislite o podršci u odgoju djeteta problematičnog ponašanja?
- Koja biste pravila primijenili?
- Kako primjenjujete pravila?

- Što činite ako dijete ne poštuje pravila? (sposobnost pregovaranja?)
- Je li vam važno objasniti pravila i kako ih objašnjavate?
- Kako disciplinirate dijete?
- Kako potičete dijete?
- Kako se odvija prepirka u vašoj obitelji?
- Događa li se nasilje u vašoj obitelji i, ako da, kako se odvija?
- Kako znate što vaše dijete misli i osjeća? (osjetljivost)
- Pretpostavimo da vaše dijete počne pušiti ili više ne želi nositi maramu, a sunarodnjaci vam to zamjeraju, kako biste to riješili?

D. Seksualnost

- Što mislite o djetetovu erotiziranom/provokativnom ponašanju i kako biste se s tim nosili?
- Kakvo je vaše mišljenje o homoseksualnosti i što bi značilo kad bi se ispostavilo da je dijete smješteno u vašu obitelj homoseksualac?
- Na koji način pridajete pozornost seksualnosti u odgoju?

E. Sigurnost i čimbenici rizika

Zlostavljanje djece „je svaka za dijete prijeteća ili nasilna interakcija fizičke, psihološke ili seksualne prirode koju roditelji ili druge osobe o kojima dijete ovisi nameću aktivno ili pasivno, što uzrokuju ili može uzrokovati teške fizičke ili psihičke štete djetetu.“

Znanstveno je dokazano da postoje čimbenici koji povećavaju rizik za zlostavljanje djece.

Zato Nidos postavlja sljedeća pitanja:

- Jeste li vi kao dijete bili žrtva zlostavljanja?
- Je li se događalo da su djecu u vašoj obitelji tukli i kako se to događalo?
- Umanjuje li se ili niječe zlostavljanje djece?
- Ima li 1 od članova obitelji mentalni poremećaj/e, je li dijagnosticiran i liječi li se?
- Ima li koji član obitelji suicidalne ili ubilačke misli?
- Ima li problema s uporabom psihoaktivnih sredstava (lijekovi, droga i/ili alkohol)?
- Pati li netko u vašoj obitelji od poremećaja ličnosti karakteriziranog gnjevom, impulzivnošću ili nestabilnošću?

7. Religija

- Vlastita percepcija religije i uobičajeno tumačenje
- Na koji način religija utječe na motivaciju da preuzmete skrb o djetetu?
- Pripadanje crkvi/vjerskoj zajednici koje obrede to podrazumijeva?
- Kako se nosite s djecom druge vjere? Kako se to uklapa u vaš način života?
- Kakav je vaš stav o običajima i obredima koji idu uz određene religije, kao što je post, oltar, odlazak u džamiju ili posebna ishrana?

8. Motivacija

- Zašto ste se prijavili?
- Što očekujete od djeteta/smještaja:

- želite imati dijete
- društvo za jedino dijete
- financijski razlog
- motivi socijalnog radnika
- zlostavljanje djeteta (babysitter/pomoćnik/ca u kuhinji)
- vjerska razlozi
- spoj motivacije i životnih preokreta (prazno gnijezdo, gubitak djeteta, razvod, usamljenost)

Smještaj kod srodničke obitelji

- Zašto želite ovo raditi?
- Što će se dogoditi ako odbijete?
- Što će se dogoditi ako ne smjestimo dijete u vašu obitelj? (isprika)

9. Uvid i odnos prema kulturalnim razlikama

- Kulturalne razlike: iskustva s drugim kulturama, odnos prema drugim kulturama, u kojoj se mjeri dijete treba prilagoditi, u kojoj mjeri ste se vi spremni prilagoditi, kako vi premošćujete razlike (također između srodničkih obitelji, plemena itd.)
- Kakvo je vaše mišljenje o "tajnama" koje djeca imaju i kako se njima bavite?
- Što mislite o tome što se udomljeno dijete ponaša drugačije od vaše djece?

10. Pitanja i znakovi povezani s čašću

- Je li u vašoj obitelji djevojčicama dopušteno isto što i dječacima? Ako ima razlika, koje su?
- Postoje li u vašoj kulturi stvari koje poštujete, a osobno ih ne odobravate? (naprimjer, obrezivanje dječaka i dogovoreni brakovi djevojčica)

11. Dojam samog socijalnog radnika

- prikladnost za prihvaćanje vođenja
- otvorenost
- prilagodljivost
- angažman (udaljenost-blizina)
- sposobnost da se pusti i privuče
- zatvorena obiteljska struktura
- strogost/krutost
- suradnja s Nidosom i po mogućnosti djetetovom obitelji

12. Točke pažnje

- određeni medicinski detalji o zdravstvenom stanju obitelji, jesi li posebne potrebe problem, što ako se dijete razboli
- kućni ljubimci
- pojedinosti o životnim okolnostima
- stav prema neizvjesnoj budućnosti/povratku

- praznici, kako u zemlji tako i u inozemstvu (mogući prihvat ako se dijete ne može pridružiti obitelji)
- stav prema seksualnosti, erotiziranom ponašanju,
- AIDS/HIV/Hepatitis (bez standardnog testiranja, samo ako postoji medicinska indikacija temeljena na trenutnim medicinskim pogledima/direktivama. Nidosova politika je aktivna, osobito u pogledu majki tinejdžerica)
- obrezivanje (etnički, vjerski, estetski ili higijenski dokazi nisu razlozi za prihvaćanje obrezivanja dječaka u sustavu skrbi Nidos)
- posvajanje/izgledi za dobivanje dozvole boravka
- integracija/asimilacija/mjesto u nizozemskom društvu

Dio II: Trenutačna odluka

Ako dijete već boravi u obitelji rođaka (srodnička skrb) ili je ponovno u srodničkoj obitelji nakon privremenog prekida, fokus treba biti na kontinuitetu roditeljske situacije, uključujući i nastavak sigurne veze između djeteta i skrbnika.

U fokusu probira je stoga procjena jesu li ovaj odnos i roditeljska situacija dovoljno sigurni. Ili barem, jesu li dovoljno sigurni dok dijete čeka na ponovno spajanje sa svojim biološkim roditeljima, ako je spajanje predviđeno. Za ovu procjenu važan izvor informacija je promatranje interakcije djeteta i obitelji izbliza. Razina osjetljivosti udomitelja i osobito djetetova prihvaćanja, pružit će informacije o kvaliteti privrženosti.

Ako se srodnička obitelj koja se procjenjuje još nije brinula o djetetu, kontinuitet roditeljske situacije još uvijek ne igra ulogu. No, privrženost, veza i "zaštitni omotač" mogu već postojati, a djetetovi interesi da bude smješteno u vlastitu mrežu moraju biti dio procjene. Pitanja na koja treba odgovoriti ista su kao i ona u ranije opisanoj situaciji. Iako se možda interakciju i kvalitetu veze između djeteta i udomitelja još ne može uključiti u procjenu, ipak će biti moguće uključiti način na koji govore jedno o drugom, koliko se dobro poznaju i dojam o njihovoj bliskosti. U ovoj situaciji jednako je važna i posvećenost svih uključenih osoba.

Kada se procjenjuju nesrodničke obitelji, još neće biti bliskosti između djeteta i obitelji. Stoga se procjena može provesti pomoću općih pitanja koja uzimaju u obzir čimbenike rizika za zlostavljanje djece i bilo koji zaštitni čimbenik. Prva procjena osjetljivosti roditelja može se donijeti na temelju promatranja njihova odnosa s vlastitom djecom. Procjena održivosti smještaja također je važna jer može koristiti u procesu uparivanja i u procjeni može li dijete, ako treba, ostanu u obitelji do zrelosti.

Da bi se donijela odluka o smještaju važno je:

- razmotriti sve prikupljene argumente (uključiti razliku između smještaja u srodničkoj obitelji i smještaja u obitelji koja je djetetu nova), i
- ocijeniti/rezultat A-F sa popisa u nastavku (na temelju rizika od zlostavljanja djece)

A. Procjena sigurnosti djeteta unutar obitelji

B. Procjena rizika za zlostavljanje djece temeljena na čimbenicima rizika (CARE), popisu znakova ranog javljanja u odnosima ovisnosti (Movisie) i zaštitnim čimbenicima (LIRIK):

- Negativan stav prema pomoći i intervenciji, također i u pogledu vlastitih problema
- Negativan stav prema djetetu, rizik od "položaja Pepeljuge"
- Problemi u interakciji između odraslog/ih i djeteta/djece
- Obiteljski stresori
- Društveno-ekonomski uzročnici stresa
- Nedovoljna društvena podrška
- Nasilni odgoj
- Nasilje u odnosu
- Kulturalni utjecaji
- Pripadnost sekta ili vjerski pritisak

- Razumijevanje uloge i položaja skrbnika
- Rizici vezani uz čast
- Nedosljedni moralni standardi
- Nedostatak komunikacije kod kuće
- Ogovaranja o obitelji u društvu
- Ogovaranje unutar obitelji
- Gubitak jednog roditelja
- Nestanak članova obitelji u prošlosti
- Naglo preseljenje ili nestanak
- Intenzivni kontakti s obitelji u inozemstvu ili iznenadno putovanje u obitelj/obiteljsko vijeće
- Ranije prijave o nasilju u obitelji
- Zlostavljanje ili uznemiravanje na adresu obitelji
- Prezaštićenost ili skrivanje djeteta
- Obrambeni stav prema organizacijama, vlastima ili policiji

C. Procjena kvalitete privrženosti u smještajima kod srodnika

- Razmotrite obiteljske odnose, bliskost i trajnost odnosa koje su obitelj i dijete imali do tada
- Kako govore jedni o drugima, karakteriziraju jedni druge?
- Hoće li biti neproporcionalnog pritiska druge obitelji na smještaj?

D. Procjena trajanja i dugoročni izgledi smještaja:

- Jesu li roditelji zdravi?
- Je li starost obitelji proporcionalna s dobi djeteta kako bi bili sposobni za odgovarajuće roditeljstvo?
- Postoje li planovi za migraciju?
- Imaju li želju za vlastitom djecom ili žele tražiti spajanje obitelji, što bi se moglo kositi s namjerom da se brinu o djetetu do punoljetstva?

E. Procjena mogućih kontraindikacija:

- Zlostavljanje djeteta počinjeno u prošlosti
- Dijagnosticirani teški psihijatrijski poremećaji
- Poremećaj ličnosti karakteriziran gnjevom, impulzivnošću ili nestabilnošću
- Ovisnost o alkoholu ili lijekovima

F. Izvjestitelji o ishodu istraživanja (najmanje dva od kojih jedan mora biti neovisan):

- Obiteljski liječnik
- Učitelj(i) vlastite djece
- Nacionalni savjetodavni centar za zdravstvenu zaštitu beba i male djece
- Poslodavac(ci)
- Organizacija za savjetovanje izbjeglica
- Imam, svećenik ili pastor
- Policijski službenik Distrikta
- Susjedi (ako nisu prijatelji)

Zaključak:

Što je u interesu djeteta, kad razmatramo sigurnost, kontinuitet odgoja i trajnost smještaja? Spomenite pozitivne točke i točke pažnje. Spomenite potencijalnim udomiteljskim obiteljima i negativne točke i povratne informacije.

U slučaju negativne procjene djeteta koje već boravi u srodničkoj obitelji, u odluku o okončanju smještaja uključeni su socijalni radnik, skrbnik i psiholog/stručnjak za ponašajno područje.

NIDOS OBRAZAC ZA UPARIVANJE

Datum:

Ime socijalnog radnika:

Regija:

Detalji uparivanja djeteta - obitelj		
NIDOS registracijski broj djeteta	Broj udomiteljske obitelji	☐ srodnička obitelj
		☐ nesrodnička obitelj
Prezime djeteta	Prezime udomiteljske obitelji	
Ime(na) djeteta	Datum i mjesto rođenja udomitelja 1	
	Datum i mjesto rođenja udomitelja 2	
Ime na koje se odaziva	Broj njihove vlastite djece	
Spol		
Datum rođenja	Dob po spolu Dječak/ci, Djevojčica/ce	
Nacionalnost	Nacionalnost/Nacionalnosti	
Rasa (pleme)	Rasa (pleme)	
Vjera	Vjera(e)	
Sadašnja adresa	Adresa	
Ustanova prihvata	Grad	
Datum dolaska u Nizozemsku	U Nizozemskoj je od	
Jezici	Jezici	
Tečnost govora nizozemskog/drugih jezika	Tečnost govora nizozemskog/drugih jezika	
Mjera zaštite djeteta	☐ dobro ☐ prosječno ☐ slabo ☐ nikako	
☐ (privremeno) Skrbništvo		
☐ (V) OTS		
☐ VoVo		

Status ☐ Dozvola boravka ☐ Nesigurnost u vezi s postupkom ☐ Odbijen azil ☐ Proces povratka ☐ Drugo	Status ☐ Dozvola boravka ☐ Nesigurnost u vezi s postupkom ☐ Odbijen azil ☐ Proces povratka ☐ Drugo
Ime skrbnika:	
Skrbnik u službi:	
Regija:	
Broj telefona:	
Mobilni telefon:	

Djetetova situacija	Snage	Područja zabrinutosti
Pravo na ostajanje	☐ Dozvola boravka ☐ Drugo	☐ Nesigurnost u vezi s postupkom ☐ Odbijen azil ☐ Proces povratka ☐ Drugo

Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti da ne

Djetetov odnos prema udomiteljskoj obitelji	☐ Poznaju se ☐ Ista kultura ☐ Ista vjera ☐ Isti jezik ☐ Djeca istih godina ☐ Druga djeca su starija	☐ Ne poznaju se ☐ Različita kultura ☐ Različita vjera ☐ Dijete i obitelj govore različitim jezicima ☐ Samo mlađa ili starija djeca

	☐ Drugo	☐ Drugo
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Mogućnosti smještaja	☐ Početni prihvat ☐ Kratkoročni smještaj ☐ Dugoročni smještaj ☐ Datum smještaja	☐ Nejasno ☐ Vrlo neizvjesno ☐ Smještaj moguć do
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Raniji smještaji	☐ Prvi smještaj ☐ Prethodni uspješni smještaj/i	☐ Prethodni neuspjeli smještaj
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Uloga biološke obitelji	☐ Obitelj podržava smještaj ☐ Udomiteljsku obitelj je predložila biološka obitelj ☐ Zatraženo je ponovno spajanje obitelji ☐ Redoviti kontakti s biološkom obitelji	☐ Obitelj ne podržava smještaj ☐ Nema kontakta s obitelji ☐ Ima problema s ponovnim spajanjem obitelji
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Braća i sestre	☐ Dijete će biti smješteno s braćom i sestrama	☐ Braća i sestre u drugoj obitelji
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Bilo koje neprimjereno seksualno ponašanje (žrtva ili počinitelj)	☐	☐
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		

Model odlučivanja o uparivanju (čimbenici koji se koriste za uparivanje)

Osobine djeteta	Snage	Područja zabrinutosti
Inteligencija	☐ Inteligentno ☐ Pošlo u školu ☐ Dobri rezultati u školi ☐ Drugo	☐ Nesposobnost učenja ☐ Nikakvo ili slabo obrazovanje ☐ Nepismeno ☐ Problemi sa školskim zadaćama ☐ Drugo
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Suočavanje s opasnostima	☐ Rješavanje problema ☐ Traži društvenu potporu ☐ Izražavanje emocija ☐ Ohrabrujuće misli i priželjkivanja	☐ Izbjegavanje/Poricanje ☐ Umirujuće reakcije ☐ Ponavljanje depresivnih reakcija ☐ Izražavanje emocija ☐ Ohrabrujuće misli i priželjkivanje
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Psihološki i emocionalni razvoj	☐ Povjerenje u druge ☐ Raspoloženo ☐ Može pokazati emocije ☐ Može prilagoditi (regulirati) emocije ☐ Drugo	☐ Simptomi traume ☐ Simptomi tjeskobe ☐ Simptomi depresije ☐ Problem s bliskošću i/ili povjerenjem u druge ☐ Previše povjerenja u druge ☐ Nisko samopoštovanje

		☐ Izljev emocija ☐ Odvojen/Odijeljen
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Društveni razvoj	☐ Ima prijatelje ☐ Lako sklapa prijateljstva ☐ Lako se prilagodi ☐ Primjereno ponašanje ☐ Drugo	☐ Ima malo prijatelja ☐ Teško se sprijateljuje ☐ Teško se prilagodi ☐ Neprimjereno ponašanje ☐ Drugo
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Tjelesni razvoj	☐ Odgovarajući tjelesni razvoj ☐ Tjelesno zdravlje ☐ Normalna težina ☐ Neobrezan ☐ Drugo	☐ Neodgovarajući tjelesni razvoj ☐ Izgleda starije/mlađe od stvarne kronološke dobi ☐ Prekomjerna težina/preniska težina ☐ Obrezan ☐ Tjelesni nedostaci (teškoće u razvoju) ☐ Drugo
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		

Samostalnost	☐ Dobra briga o sebi i osobnoj higijeni ☐ Može se brinuti o sebi ☐ Pridržava se dogovora ☐ Sposobno rješavati problem ☐ Ostalo	☐ Slaba briga o sebi i osobnoj higijeni ☐ Treba posebno vodstvo da bi se pridržavao dogovora ☐ Ne može se pridržavati dogovora ☐ Ostalo
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Ponašanje	☐ Lijepo se ponaša ☐ Poštuje pravila i dogovore ☐ Ponašanje sukladno dobi	☐ Bunotovan ☐ Ravnodušan prema kaznama i nagradama ☐ Laže ☐ Agresivno ponašanje ☐ Neprimjereno seksualno ponašanje ☐ Seksualno ponašanje netipično za dob djeteta ☐ Ponašanje netipično za dob djeteta ☐ Delinkventno ponašanje ☐ Socijalno prihvatljivo ponašanje
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Motivacija za smještaj	☐ Dijete pozitivno gleda na smještaj ☐ Dijete nije sigurno u vezi	☐ Dijete ne želi biti smješteno u obitelji ☐ Dijete ne želi biti smješteno u ovu

	smještaja ☐ Dijete je bilo član ove obitelji u zamlji porijekla	obitelji ☐ Dijete se ne želi izjasniti o smještaja
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		
Dodatne informacije o djetetu	☐ Talenti ☐ Sport ☐ Hobiji ☐ Drugo	☐
Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti ☐ da ☐ ne		

Stanje udomiteljske obitelji	Snage	Područja zabrinutosti
Pedagoške vještine	☐	☐
Skrbničke/njegovateljske vještine	☐	☐
Pružanje sigurnosti	☐	☐
Osjetljivost	☐	☐
Kulturalna dodana vrijednost	☐	☐
Podrška izgledima za budućnost	☐	☐
Integracija u Nizozemskoj	☐	☐
Broj mjesta u skladu s dobi	☐	☐
Sposobnosti obitelji za suočavanje s teškim situacijama (životnim preokretima)/stabilnošću	☐	☐
Motivacija za smještaj	☐	☐
Održivost smještaja kakvu obitelj može ponuditi	☐	☐
Sigurnost za dijete	☐	☐

Objašnjenje snage i/ili područja zabrinutosti da ne

Mogući sigurnosni rizici

Kakvi su razlozi za smještanje/nesmeštanje ili potvrđivanje/nepotvrđivanje smještanja obiteljske mreže?

Uparivanje

da

da

Koje su točke pažnje za vođenje? (dodajte ih planu skrbi za dijete)

Proces uparivanja

Dogovor o sastanku i upoznavanje

Koje je mišljenje djeteta?

Koje je mišljenje obitelji?

Odobrenje

Datum

Ime skrbnika

Potpis

Datum

Ime socijalnog radnika odgovornog za obitelj

Potpis

Datum

Ime upravitelja

Potpis

OSOBA U PRATNJI U DANSKOJ - INTERVJU ZA PROCJENU

Intervju procjene je razgovor koji se vodi s rodbinom u pratnji u prva dva-tri tjedna nakon dolaska u Dansku. Vode ga dva socijalna radnika/društvena koordinatora iz tima osoba u pratnji, prevoditelj i bilo koja dostupna prateća mreža rodbine.

Cilj intervjuja procjene je osigurati utemeljeno razjašnjenje hoće li odnos s obitelji u pratnji biti dugotrajan. Ako se odnos smatra takvim, rodbina u pratnji će se smjestiti u centar koji je trenutno namijenjen za smještaj tih obitelji. Ako se pak ne predviđa da će odnos potrajati, pratnji će biti predložen smještaj u centru za azil Kongelunden.

Stoga intervju procjene čini osnovu tečaja o sustavu azila za obitelji u pratnji i na kraju će biti uključen u evaluaciju osobe u pratnji.

	Osobni identifikacijski broj	Ime	Dob (datum rođenja)
Osoba u pratnji			
Moguća vlastita obitelj osobe u pratnji			
Dijete s pratnjom			
Dijete s pratnjom			

Odnos osobe u pratnji:
(kakav je odnos djeteta s odraslom osobom)

Datum i mjesto intervjuja procjene s ispitanikom

Društveni koordinatori iz tima osoba u pratnji

Jezik prijevoda

Zemlja podrijetla

Dolazak u Dansku

Pozadina i odgoj

Opišite svoje obitelji (dijete i osoba u pratnji trebaju opisati svoje obitelji):

Pozadina / odgoj / obitelj

Tko su članovi obitelji?

Gdje su?

Mreža u Danskoj?

Kakav je bio odnos djeteta s osobom u pratnji za života u domovini? Koliko su kontaktirali/znali jedno o drugom u domovini?

Obrazovanje, zapošljavanje i školovanje (i osobe u pratnji i njezinog supružnika ako postoji, školovanje djeteta u pratnji i njegovih roditelja)?

Hobiji (osobe u pratnji i djeteta u pratnji)?

Razlog zašto je dijete s osobom u pratnji:

Postoji li ikakav kontakt s roditeljima?

Kakav je stav roditelja prema činjenici da je dijete s osobom u pratnji?

Tko je odlučio da dijete treba biti s osobom u pratnji?

Koji je razlog da je dijete s osobom u pratnji?

Bijeg:

Opišite bijeg. Što ste prošli/iskusili na putu?

Kako je biti zajedno u centru za azil daleko od kuće?

Koji su izazovi?

Što radite zajedno?

Uloga osobe u pratnji/zadaća osobe u pratnji i djetetova veza s njom:

Uloga osobe u pratnji/zadaća osobe u pratnji je uspostaviti dobar odnos s djetetom, uključujući sposobnost osobe u pratnji da pruži djetetu stabilno i sigurno okruženje, podupire djetetov razvoj te surađuje s njegovim roditeljima i vlastima (u sustavu azila i slijedom toga u općini). Osoba u pratnji mora biti dobra zdravlja i imati energije za rješavanje zadatka.

Važno je da osoba u pratnji procijeni može li imati dijete uza se dulje vrijeme (više godina) - i u slučaju da obitelj osobe u pratnji nešto kasnije dođe u Dansku.

Također je važno obavijestiti osobu u pratnji da može reći ne ako joj je zadaća preteška, i umjesto toga pomoći i poduprijeti dijete na drugi način (spomenite dječji centar, itd.).

Značenje uloge osobe koja je u pratnji djeteta:

Što osobi u pratnji znači biti osoba u pratnji djeteta?

Kakva zaduženja ima osoba u pratnji kad je riječ o osobi u pratnji djeteta?

Što misli osoba u pratnji - koliko dugo će dijete živjeti s njom? Što planira činiti u slučaju dobivanja boravišne dozvole i premještaja u općinu, kao i u slučaju mogućeg dolaska vlastite obitelji/djece u Dansku?

Povezanost osobe u pratnji s djetetom i kvaliteta veze:

Kakav je odnos osobe u pratnji s djetetom?

Kako ga opisuje osoba u pratnji?

Što dijete znači osobi u pratnji?

Što osoba u pratnji misli o tome što misli o djetetu?

Za što djetetu koristi osoba u pratnji?

Što osoba u pratnji misli o djetetovim potrebama za napredovanjem?

Kako se dijete ponaša kada je uzrujano/kad ima problema i kako ga osoba u pratnji podržava i pomaže mu u takvim situacijama?

Kako osoba u pratnji izlazi na kraj s djetetovom ljutnjom, povlačenjem u sebe ili grubim ponašanjem itd., posebno djetetovom tugom i čežnjom za obitelji?

Kako osoba u pratnji uspijeva postaviti djetetu granice?

Djetetova veza s osobom u pratnji:

Zamolite dijete da napiše popis njemu važnih odraslih (može i crtež). Treba spomenuti i osobu u pratnji - ako ne spomene, pitajte zašto ju je izostavio.

Pitajte dijete osjeća li se katkad tužno ili prestrašeno i potaknite ga da opiše takvu situaciju.

Pitajte dijete kojoj osobi na popisu bi se obratilo kad bi bilo prestrašeno/tužno.

Što dijete voli raditi s osobom u pratnji?

Što bi dijete voljelo raditi s osobom u pratnji?

Ukupna ocjena i zaključak razgovora:

STANDARD ZA NADZOR PRIVATNOG SMJEŠTAJA DJECE BEZ PRATNJE TRAŽITELJA AZILA

Uvod

Vizija je Danskog Crvenog križa da djeca bez pratnje tražitelji azila trebaju dobiti priliku boraviti u odgovarajućem socio-kulturnom i poznatom okruženju tijekom prvog koraka u postupku prijave.

Da bi ostvario ovu viziju, Odjel za azil odabrao je sljedeću strategiju:

- djeca bez pratnje tražitelji azila bit će smješteni, ukoliko je to moguće, s rodbinom koja tu živi, a istovremeno se procjenjuje da to služi djetetovu najboljem interesu.
- smještenoj djeci pružaju se iste usluge kao i djeci i adolescentima koji žive u centrima.
- jačat će se socijalna mreža smještene djece.
- udomiteljske obitelji će imati podršku kroz redovite savjeta i vođenja, trening i superviziju.

Cilj

U vezi sa strategijom, uspostavljen je standard za superviziju privatnog smještaja djece bez pratnje tražitelja azila sa sljedećim ciljevima:

- **Specifični ciljevi područja** Odjel za azil mora osigurati da se uspostava individualnog privatnog smještaja maloljetnog tražitelja azila odvija u skladu sa smjernicama (vidi Dodatak Smjernice za privatni smještaj maloljetnih tražitelja azila bez pratnje, poglavlje 1).
- Odjel za azil će, nakon provjere obiteljskog oblika skrbi na temelju predintervjua s djetetom i posjeta obitelji kod kuće, moći potvrditi da će smještaj biti povoljan za dijete bez pratnje. Mora se osigurati međusobno uparivanje djeteta i obitelji.
- Također bi trebalo osigurati da općinske vlasti izdaju dozvolu obitelji u kojoj se traži privatni smještaj za dijete, sukladno propisima i uputama Zakonu o socijalnim uslugama.
- djeci bez pratnje u dobi od 7 do 17 godina u privatnom smještaju mora se ponuditi obrazovanje barem jednako onome koji se nudi tražiteljima azila školske dobi smještenima u centrima, bilo lokalnima ili u centru s kojim su povezani (vidi Smjernice 2.1).
- tražiteljima azila bez pratnje u dobi od 17 i 18 godina u privatnom smještaju mora se ponuditi obrazovanje, barem u istoj mjeri kao tražiteljima azila u dobi od 17 - 25 godina smještenima u centrima, bilo u vidu usluga u lokalnoj zajednici ili u centru s kojim su povezani.
- mlađoj djeci treba ponuditi financijsku potporu za upis u socijalno-pedagoške programe i školske klubove te valja promicati sudjelovanje u organiziranim slobodnim aktivnostima.
- djeci s teškoćama u razvoju treba ponuditi liječenje i posebnu potporu sličnu onoj koja se pruža maloljetnim tražiteljima azila smještenima u centrima, naprimjer stručnjaka, psihologa, psihijatra ili pomoćne osobe davanjem financijske podrške.

- Odjel za azil mora posjećivati i provoditi fleksibilno praćenje svakog maloljetnog tražitelja azila bez pratnje u privatnom smještaju, načelno četiri puta godišnje, u intervalima od približno tri mjeseca, dok god ne navršši 18 godina.
- nadzor uključuje provjeru djetetova stanja u smislu razvoja i ponašanja, školovanja, ponude zdravstvene skrbi, stvarnog prebivališta, propisanog liječenja, slobodnih aktivnosti, prijateljstava i drugih relevantnih čimbenika.
- organizirat će se dvije godišnje radionice za djecu bez pratnje i njihove udomiteljske obitelji s mogućnostima grupnog savjetovanja, razmjene iskustava i obuke o relevantnim temama. Radionica ima stvarni i relevantan stručni sadržaj prilagođen ciljnoj publici. Radionica nudi okvire i aktivnosti za jačanje njihove mreže. Oblik radionica varira između obrazovne, društvene i rekreativne ponude. Radionica se usmjerava na mlade ljude u privatnom smještaju u dobi od oko 14 godina naviše i njihove obitelji.
- Odjel za azil će obavijestiti udomitelje privatno smještene djece o reprezentativnom programu i osposobiti one zainteresirane te povezati one koji su prikladni za program.
- napore obitelji treba olakšati i individualnim poučavanjem i supervizijom te ponudama za sudjelovanje na različitim sastancima kako bi razmijenili iskustva.
- posebno bi se valjalo usredotočiti na udomiteljske obitelji u koje su smještena djeca mlađa od 14 godina.
- ako je djeci bez pratnje odobren azil, savjetnik mora osigurati da prijelaz u općinu bude u skladu sa smjernicama (vidi Smjernice odjeljak 3).
- Prije nego što dijete bez pratnje napuni 18 godina, ocjenjuje se mora li ova mlada osoba dobiti ponudu sličnu usluzi pružanja podrške nakon izlaska iz sustava skrbi u slučaju da je njegov zahtjev za azil odbijen (vidi Zakon o socijalnim uslugama § 76).
- ako dijete ili adolescent dobije rok za napuštanje Danske, mora se osigurati da postoji stvarna ponuda podrške dijalogu s imigracijskim vlastima o pripremljenom povratku (to vrijedi i za adolescenta koji navršši 18 godina nakon dolaska).

Organizacija i strukturalni okvir:

Superviziju provodi socijalni savjetnik Odjela za azil, koji ima ured u zgradi 2 u Sjælsmarku i izvještava šefa Sekretarijata.

Uključivanje volontera:

Tražimo volontere na lokalnom području za pomoć djetetu ili adolescentu, primjerice s domaćim zadaćama i sudjelovanjem u izvanškolskim aktivnostima.

Zahtjevi učinkovitosti:

- svi maloljetnici u privatnom smještaju moraju dobiti ponudu za školovanje,
- predintervju s djetetom i posjet obitelji u kući mora se provesti kako bi se potvrdilo da je privatni smještaj u najboljem interesu djeteta.

Danski Crveni križ, Odjel za azil

Dodatak standardu za nadzor privatnog smještaja djece bez pratnje tražitelja azila

Literatura

The Social Services Act, Executive Order on Social Services Act, no. 941 October 1, 2009.
Zakon o socijalnim uslugama, Izvršni nalog o socijalnim uslugama, broj 941 October 1, 2009.

